

በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ያለውን ትስስር መረዳት፦

የመመሪያ መሣሪያ ኪት

የአውሮፓ ኮሚሽን ለዚህ እትም ዝግጅት ያደረገው ድጋፍ የይዘቱን ትክክለኛነት ማረጋገጫ ወይም ይሁንታ አይገልጽም። በሰነዱ ውስጥ የተንጸባረቁት የአመለካከት መግለጫዎች በሙሉ የጸሐፊዎች ብቻ ሲሆኑ፣ ኮሚሽኑ በዚህ ሰነድ ውስጥ በሚገኝ ማንኛውም መረጃ አጠቃቀም ምክንያት ለሚፈጠር ማንኛውም ኃላፊነት ተጠያቂ አይሆንም።

Co-funded by
the European Union

Project n. 2023-1-BE01-KA220-SCH-000166907

መግቢያ

በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ያለውን ትስስር መረዳት፡-

በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት የሚከሰት ፍልሰት በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ በአየር ንብረት ለውጥ በሚመጡ የአካባቢ መበላሸቶች ሳቢያ የሚቀሰቀሱ የሰዎች መፈናቀል ወይም እንቅስቃሴን ያመለክታል። እነዚህ የአካባቢ ለውጦች እንደ የባህር ከፍታ መጨመር፣ እንደ አውሎ ነፋስ፣ ጎርፍ እና ድርቅ ያሉ ከባድ የአየር ንብረት ክስተቶች፣ የበረሃማነት መስፋፋት፣ የመሬት መሸርሸር፣ የውሃ እጥረት፣ የብዝሃ ሕይወት መመናመን እና የግብርና ምርታማነት መቀነስን ያካትታሉ።

ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዙ የፍልሰት ዓይነቶች የተለያዩ ቅርጾችን ሊይዙ ይችላሉ። ለምሳሌ ድንገተኛ አደጋዎች ሰዎችን በአስገዳጅ ሁኔታ ለጊዜያዊ ፍልሰት ሊዳርጓቸው ይችላሉ። በሌላ በኩል ደግሞ እንደ በረሃማነት ያሉ ቀስ በቀስ የሚከሰቱ ለውጦች ውሎ አድሮ ሰፊ አካባቢዎችን ለሕይወት አስቸጋሪና ለመኖሪያነት የማይበቁ በማድረግ ሰዎችን ቀስ በቀስ እንዲሰደዱ ያደርጋሉ። ከዚህ በተጨማሪም የአየር ንብረት ለውጥ የግጭት ማጉያ (Conflict magnifier) በመሆን ሊያገለግል ይችላል፤ እንደ ውሃ ወይም ለም መሬት ያሉ የተፈጥሮ ሀብቶች እያለቁ መምጣታቸው በማህበረሰቦች መካከል ያለውን ውጥረት በማባባስ በግጭት ሳቢያ የሚመጣ መፈናቀልን ያስከትላል።

ከአየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት ጋር የተያያዙ በርካታ ቁልፍ ፅንሰ-ሀሳቦች አሉ። ከእነዚህም መካከል፡-

- የአካባቢ ጥበቃ ፍልሰተኞች/ሰደተኞች (Environmental migrants)፡- በአካባቢ ሁኔታዎች መበላሸት ምክንያት ለመንቀሳቀስ ወይም ለመሰደድ የተገደዱ ሰዎችን ይገልጻል።
- የአየር ንብረት ሰደተኞች (Climate refugees)፡- ይህ ቃል በውይይቶች ውስጥ በተደጋጋሚ ጥቅም ላይ የሚውል ቢሆንም፣ በአሁኑ ወቅት በዓለም አቀፍ ሕግ መሠረት ገና ይፋዊ ዕውቅና አላገኘም።

ሌላው ወሳኝ ፅንሰ-ሀሳብ የፍትሐዊ ሽግግር (Just transition) አስፈላጊነት ሲሆን፣ ይህም ማህበረሰቦች ወደ አረንጓዴ ኢኮኖሚ እና ዘላቂ የአኗኗር ዘይቤ በሚሸጋገሩበት ወቅት ለአደጋ ተጋላጭ የሆኑ የንብረተሰብ ክፍሎችን መጠበቅና መደገፍ ላይ ያተኩራል።

የይዘት ማውጫ

01 መግቢያ (ገጽ 2-9)

- በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ያለውን ትስስር መረዳት
- ስለ ተግባራዊ መመሪያው (ቱልኪት) አጠቃላይ መግለጫ
- መመሪያውን እንዴት ማንበብ እና መጠቀም እንዳለብን
- የተግባራዊ መመሪያው ዓላማ

02 ስለ ኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት (ገጽ 10-16)

- ፕሮጀክቱ ስለ ምንነት?
- የኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት የረጅም ጊዜ ዓላማ ምንድን ነው?
- ተሳታፊ ድርጅቶች

03 የፍላጎት ትንተና፡- የአየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት (ገጽ 17-31)

- የአየር ንብረት ለውጥ መንስኤዎች እና ተፅዕኖዎች
- ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዙ የፍልሰት ዓይነቶች/ባህሪያት
- በትምህርት ቤቶች ውስጥ ስለ አየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት ማስተማር ለምን አስፈለገ?
- በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት በሚከሰት ፍልሰት ዙሪያ ያሉ መረጃዎችና አዝማሚያዎች
- የቀጣናው ትኩረት፡- የአፍሪካ ቀንድ እና ከዚያ ባሻገር

04 ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች እና ስልቶች (ገጽ 32-61)

- የማስተማሪያ ክፍለ-ጊዜ ዕቅድ ማዘጋጃ ቅጾች (Templates)
- ከተለያዩ እና ብዙ ቋንቋዎች ከሚናገሩ ቡድኖች ጋር ለመሥራት የሚረዱ ምክሮች
- ግጭትን ላለመቀስቀስ (Conflict sensitivity) እና አስተማማኝ ከባቢ ለመፍጠር የሚያገለግሉ መሣሪያዎች
- የመማር ውጤቶችን እና ተፅዕኖዎችን መከታተል/መገምገም

05 የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች (ገጽ 62-69)

- የመረጃ ሥዕላዊ መግለጫዎች (Infographics) እና የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎች
- ቪዲዮዎች፣ ዘጋቢ ፊልሞች እና መልቲሚዲያ ግብዓቶች
- ለመማር የሚያገለግሉ መተግበሪያዎች (Apps) እና የበይነመረብ መድረኮች
- ተጨማሪ የመረጃ ምንጮች እና የባለሙያዎች አድራሻዎች (Links)

የአየር ንብረት ለውጥ እያስከተለ ላለው ከፍተኛ ተጽዕኖ እና እየጨመረ ለመጣው የሰዎች ፍልሰት የአፍሪካ ቀንድ እውነተኛ ማረጋገጫ ነው። በአካባቢው የሚታዩት ተደጋጋሚ ድርቅ፣ ያልተለመደ የዝናብ መጠን እና የአካባቢ መበላሸት ከማህበራዊና ፖለቲካዊ አለመረጋጋት ጋር ተዳምረው በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎችን በአገር ውስጥና ከድንበር ባሻገር እያፈናቀሉ ይገኛሉ፤ በተለይም እንደ ሶማሊያ፣ ኢትዮጵያ እና ሱዳን ባሉ አገራት ላይ ይህ ችግር በጎላ ሁኔታ ይታያል።

በባንግላድሽ እየጨመረ የመጣው የባህር ከፍታ እና የአፈር ጨዋማነት መጨመር የባህር ዳርቻ ነዋሪዎችን ወደ ከተማ ማዕከላት እንዲሰደዱ እያደረጋቸው ይገኛል። በተመሳሳይ ከሰሃራ ቦታች ባሉ የአፍሪካ አገራት የሚከሰተው ድርቅ እና በረሃማነት የአርብቶ አደር ማህበረሰቦችን ወደ ሌላ ቦታ ለመዛወር እያስገደዳቸው ነው። በሌላ በኩል እንደ ቱቫሉ እና ኪሪባቲ ያሉ የፓስፊክ ደሴት አገራት የአካባቢው ሁኔታዎች እየተባባሱ በመምጣታቸው ምክንያት ሰፊ ቁጥር ያለውን ሕዝብ በይፋ ለማስፈር (ለማዛወር) በንቃት እያቀዱ ይገኛሉ።

ይህ ጉዳይ በተለያዩ ምክንያቶች የተነሳ ዓለም አቀፋዊ ጠቀሜታ አለው። በመጀመሪያ ደረጃ፣ የሰዎች መፈናቀል ቀጥተኛ ትስስር ያለው ከሰብአዊ መብቶች ጋር ነው፤ ምክንያቱም ስደተኞች በአብዛኛው ለአደጋ የተጋለጡ በመሆናቸው የተሻሻሉና ጠንካራ የጥበቃ ዘዴዎች ያስፈልጓቸዋል።

ሁለተኛ፣ የአካባቢ ጥበቃን ከማህበራዊ እኩልነት ጋር የሚያሳይ ፖሊሲዎችን በማውጣት ረገድ፣ የሰነዱ መኖር የአካባቢ መላመድ እና የመቋቋም አቅምን ለመገንባት የሚደረጉ ጥረቶችን ይወስናል። በመጨረሻም፣ ጉዳዩ የዓለም አቀፍ ኃላፊነትን ጥያቄ ያስነሳል፡- ለአየር ንብረት ለውጥ መባባስ ዋናዎቹ አስተዋፅዖ አድራጊዎች የሆኑት የበለጸጉ አገራት፣ በዓለም ዙሪያ ያሉ ተጎጂ ማህበረሰቦችን የመደገፍ ምን ያህል ሥነ-ምግባራዊ ግዴታ አለባቸው? የሚለውን ይመረምራል።

ስለ መመሪያው ኪት (Toolkit) ባጭሩ:-

ይህ የመሳሪያ ኪት የተዘጋጀው ለመምህራን፣ ለወጣቶች ጉዳይ ባለሙያዎች እና ለማህበራዊ ሰራተኞች የሚሆን ተግባራዊና እጅ በእጅ የሚጨበጥ (hands-on) መመሪያ እንዲሆን ተደርጎ ነው። ዋና ዓላማውም እነዚህ ባለሙያዎች ከተማሪዎቻቸው እንዲሁም ከሥራ ባልደረቦቻቸው ጋር በመሆን በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ያለውን ወሳኝ ትስስር እንዲመረምሩ ለመርዳት ነው። የአካባቢ ጥበቃ ተግዳሮቶች የሰውን ልጅ የመንቀሳቀስና የመኖርያ ዘይቤ እየቀየሩ ባሉበት የአሁኑ ዓለም፣ ትምህርት ግንዛቤን፣ ርህራሄን እና በእውቀት ላይ የተመሰረተ እርምጃን በመገንባት ረገድ ቁልፍ ሚና ይጫወታል።

ይህ የመሳሪያ ኪት ለተለያዩ የሰዎች ቡድኖች፣ ነባራዊ ሁኔታዎች፣ የትምህርት ዓይነቶችና ግቦች ሊስማማ የሚችል ተለዋዋጭ መሣሪያዎችን፣ ተግባራትንና የውይይት መመሪያዎችን አካትቷል። ትምህርቱ ስለ ጂኦግራፊ፣ ዜግነት፣ ማህበራዊ ጥናቶች ወይም ስለ አካባቢ ሳይንስ የሚመለከት ቢሆንም እንኳ፣ በውስጡ የያዛቸው ቁሳቁሶች ለአጫጭር ትምህርቶችም ሆነ ለጥልቅ ጭብጥ ስልጠናዎች ትልቅ እገዛ ያደርጋሉ። ይህ ግብዓት እውነታዎችንና መረጃዎችን በማቅረብ ብቻ የተወሰነ ሳይሆን፣ ተማሪዎች እውነተኛ የሰው ልጅ ታሪኮችን የሚመረምሩበት፣ ዓለም አቀፍ ጉዳዮችን ከአካባቢያቸው ነባራዊ ሁኔታ ጋር የሚያገናኙበት እንዲሁም የበለጠ ፍትሃዊና ዘላቂ የሆነ የወደፊት ጊዜን የሚያልሙበትን ምቹ ምህዳር ይፈጥራል። በመሆኑም፣ ወጣቶች በዙሪያቸው ያለውን ዓለም እና በውስጡ ያላቸውን ሚና በተሻለ ሁኔታ እንዲረዱ የሚያበረታቱና ትርጉም ያላቸው የመማሪያ ተሞክሮዎችን ለመፍጠር ይህንን የመሳሪያ ስብስብ እንዲጠቀሙበት በአክብሮት እንጋብዝዎታለን።

እያንዳንዱ ክፍል የሚከተሉትን ያካትታል:-

የጀርባ ታሪክ (Background Context):-

የተመረጠውን ርዕሰ-ጉዳይ በአግባቡ ለማስተዋወቅና ግንዛቤ ለመፍጠር፣ በይነተገናኝ ተግባራት

(Interactive Activities):- ተማሪዎችን በሂሳዊ

አስተሳሰብ (Critical Thinking) ዙሪያ በንቃት

ለማሳተፍ፣ የማነጻጸሪያ ጥያቄዎች (Reflection

Questions):- ጥልቅ ውይይትን፣ የሃሳብ ልውውጥን

እና ርኅራሄን ለማበረታታት፣ የትምህርት ትስስሮች

(CurriculumLinks):- ከዋና ዋና የትምህርት

ዓይነቶች እና የትምህርት ውጤቶች ጋር የተገናኙ ማጣቀሻዎች።

ይህንን የመሳሪያ ኪት እንዴት ማሰስ እና መጠቀም እንደሚቻል፡

ይህ የመሳሪያ ኪት (Toolkit) መምህራን፣ የወጣቶችና ማህበራዊ ሰራተኞች የአየር ንብረት ለውጥና ስደትን የሚያገናኙ ጉዳዮችን አሳታፊና ሁሉን አቀፍ በሆነ መንገድ እንዲያስተምሩ ይረዳል። አወቃቀሩ ተለዋዋጭ በመሆኑ፣ ሙሉውን ስልጠና በአንድ ላይ ለመውሰድ ወይም የክፍልዎን ፍላጎት መሠረት በማድረግ የተወሰኑ ክፍሎችን ብቻ መርጦ ለማስተማር ያስችላል። በተጨማሪም እያንዳንዱ ክፍል ተግባራዊ መመሪያዎችን፣ ዝግጁ የሆኑ ተግባራትንና ግልጽ የትምህርት ግቦችን የያዘ በመሆኑ በቀላሉ ከአቅድሞ ጋር አዋህደው ሊጠቀሙበት ይችላሉ።

ይህ የመሳሪያ ኪት በአምስት ዋና ዋና ክፍሎች የተከፋፈለ ነው፡

መግቢያ፡- ርዕሰ-ጉዳዩን ያስተዋውቃል፤ እንዲሁም የመሳሪያ ኪቱን ዋና ዓላማና የአጠቃቀም መመሪያዎችን ያብራራል።

ስለ IMPACT ፕሮጀክት፡- ከመሳሪያ ኪቱ በስተጀርባ ስላለው የፕሮጀክቱ መነሻ ታሪክ፣ ስላስቀመጣቸው ዓላማዎች እና ስለተሳተፉት አጋር ድርጅቶች ዝርዝር መረጃ ይሰጣል።

የፍላጎት ትንተና (Needs Analysis)፡- የአየር ንብረት ለውጥን፣ የፍልሰት ሁኔታዎችን (ቅጠችን) እና እነዚህ ርዕሰ-ጉዳዮች በትምህርት ሥርዓት ውስጥ ለምን መካተት እንዳለባቸው ቁልፍ የጀርባ አውድ (ዳራ) ያቀርባል።

ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች እና ዘዴዎች፡- በይነተገናኝ እና ተለዋዋጭ የክፍል ውስጥ ተግባራትን፣ የክፍሉ ጊዜ ማስተማሪያ አብነቶችን (Lesson Plans) እና የማመቻቸት (Facilitation) ምክሮችን ያካትታል።

የትምህርት መርጃ መሣሪያዎች፡- ኢንፎርሜሽን፣ መልቲሚዲያ፣ ሊታተሙ የሚችሉ ቁሳቁሶችን እና ወደ ተጨማሪ ጠቃሚ ግብዓቶች የሚወስዱ ማገናኛዎችን ያቀርባል።

በማስተማር ሂደት ውስጥ የመሳሪያ ኪቱን እንዴት መጠቀም ይቻላል?

- **ከፍላጎትዎ ጋር የሚስማማ (Modular)፡-** በውስጡ የተካተቱት ተግባራት በተናጠል ተለይተው ሊወሰዱ የሚችሉ (ሞዱላር) በመሆናቸው፣ ለአጫጭር ትምህርቶች፣ ለስልጠናዎች ወይም ለረጅም ጊዜ ለሚቆዩ የፕሮጀክት ሥራዎች እንዲመቹ አድርጎ ማስተካከልና ማበጀት ይቻላል።
- **ከሥርዓተ-ትምህርት ጋር የተገናኘ (Curriculum-Linked)፡-** እያንዳንዱ ተግባር የሚጠበቁትን የትምህርት ውጤቶች በግልጽ የሚያመለክት በመሆኑ፣ ከተለያዩ የትምህርት ዓይነቶች (ለምሳሌ፡- ጂኦግራፊ፣ ዜግነት፣ ሳይንስ እና ዓለም አቀፍ ጥናቶች) ጋር በቀላሉ ለማዋሃድ ይመቻል።

- **መስተጋብራዊ እና ሁሉን አቀፍ (Interactive & Inclusive):-** ልዩ ልዩ ፍላጎትና ስብጥር ካላቸው (Diverse) እንዲሁም ከተለያዩ የቋንቋ ተናጋሪ ቡድኖች ጋር አብሮ ለመስራት እንዲቻል ተደርጎ የተነደፈ ነው። አስተማማኝ፣ አክብሮት የተሞላበት እና አሳታፊ የክፍል አካባቢን ለመፍጠር የሚረዱ ጠቃሚ የማመቻቸት (Facilitation) ምክሮችንም አካቷል።
- **በተግባር ላይ የተመሠረተ (Action-Oriented):-** የተማሪዎችን ሂሳብ አስተሳሰብ ያበረታታል፤ እንዲሁም በርኅራኄ (Empathy) ላይ የተመሰረተ የወጣቶች የፈጠራ ተነሳሽነቶችንና ንቁ ተሳትፎን ይደግፋል።

ርዕሰ-ጉዳዩን ለመጀመሪያ ጊዜ እየመረመርን ቢሆንም እንኳ ወይም በዓለም አቀፍ የትምህርት ጥረቶች ውስጥ ረጅም ልምድ ቢኖረን፣ ይህ የመሳሪያ ኪት የክፍል ውስጥ ውይይቶችን ከዓለም አቀፍ ነባራዊ እውነታዎች ጋር የሚያገናኙ፣ አስተዋይ፣ አነቃቂ እና ተዛማጅ የሆኑ የትምህርት ልምዶችን ለመፍጠር ትልቅ እዝ ያደርጋል።

የዚህ መሳሪያ ኪት ዋና ዓላማ መምህራን፣ የወጣቶች ጉዳይ ባለሙያዎች እና ማህበራዊ ሰራተኞች ተማሪዎቻቸውን በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ባለው ትስስር ዙሪያ ትርጉም ባለው ውይይት ማሳተፍ እንዲችሉ የተዋቀረ፣ ሁሉን አቀፍ እና ተግባር-ተኮር ማዕቀፍ ማቅረብ ነው። እነዚህ መመሪያዎች ተራ የእውቀት ሽግግርን ብቻ ሳይሆን፣ በተማሪዎች መካከል የሂሳብ አስተሳሰብ፣ የርኅራኄ እና የዓለም አቀፍ ኃላፊነት ስሜት እንዲዳብር ለመደገፍ ታስበው የተዘጋጁ ናቸው።

መመሪያው በአሳታፊ እና በተማሪ ላይ ያተኮሩ (Student-Centered) ዘዴዎች ላይ ትኩረት በማድረግ፣ ንቁ ተሳትፎን፣ ጥልቅ አስተዋጽኦን (ነጻብራቅን) እና የፈጠራ ችግር መፍታት ክህሎትን ያበረታታል። ዋና ግቡም ተማሪዎች ውስብስብ ዓለም አቀፍ ተግዳሮቶችን እንዲረዱ፣ እነዚህን ጉዳዮች ከራሳቸው የሕይወት ተሞክሮ ጋር እንዲያገናኙ እና በአካባቢያቸውም ሆነ በዓለም አቀፍ ደረጃ ሊወስዷቸው የሚችሏቸውን እርምጃዎች እንዲያስቡ አስፈላጊ የሆኑ ክህሎቶችንና አመለካከቶችን እንዲያዳብሩ ማስቻል ነው።

በተጨማሪም፣ እነዚህ መመሪያዎች መምህራን ደህንነቱ የተጠበቀ፣ ሁሉን አቀፍ እና ለባህል ምላሽ ሰጪ (Culturally Responsive) የመማሪያ አካባቢን እንዲፈጥሩ ታስበው የተዘጋጁ ናቸው። እንደ ፍልሰት እና የአየር ንብረት ፍትህ ያሉ ርዕሰ ጉዳዮች የተማሪዎችን የግልና የባህል ማንነት ሊነኩ ስለሚችሉ፣ በሂደቱ ውስጥ ለግጭት ተጋላጭነት (Conflict-Sensitivity)፣ ለብዝሃነት (Diversity) እና በውይይት ላይ ለተመሰረቱ አቀራረቦች ልዩ ትኩረት ተሰጥቷል።

የትምህርት መሠረቶች (Pedagogical Foundations)

ይህ የማስተማሪያ ዘዴ በበርካታ ቁልፍ የትምህርት አቀራረቦች ላይ ተመስርቶ የተገነባ ነው፡-

ዓለም አቀፍ የዜግነት ትምህርት (Global Citizenship Education - GCE)፡- አጋርነትን፣ ሰብአዊ መብቶችን እና ዘላቂነትን ለማስተዋወቅ፤

ተሞክሮአዊ እና ለውጥ አምጪ ትምህርት (Experiential & Transformative Learning)፡- ተማሪዎች በተግባር፣ በጥልቅ ማሰላሰል እና በግል ግንኙነቶች አማካኝነት የሚማሩበት፤

የባህላዊ መስተጋብር ትምህርት (Intercultural Education)፡- በልዩነቶች መካከል አክብሮትን፣ ርህራሄን እና የጋራ መግባባትን ለመገንባት፤

ሂሳዊ የትምህርት ስልት (Critical Pedagogy)፡- ተማሪዎች የተለመዱ አመለካከቶችንና ግምቶችን እንዲጠይቁ እንዲሁም በህብረተሰቡ ውስጥ ንቁ ተሳታፊ እንዲሆኑ ለማስቻል።

ዓለም አቀፍ የትምህርት ማዕቀፎች (Global Frameworks)

የዚህ መሳሪያ ኪት ዝግጅት ለውጥ አምጪ፣ ሁሉን አቀፍ እና መብትን መሰረት ያደረገ ትምህርትን በሚደግፉ ቁልፍ ዓለም አቀፍ ማዕቀፎች ላይ የተመሠረተ ነው። እነዚህም የሚከተሉትን ያካትታሉ፡-

የዩኔስኮ ዓለም አቀፍ የዜግነት ትምህርት (UNESCO GCE)፡- ለሰላም፣ ለዘላቂነት እና ለሲቪክ ተሳትፎ ትምህርትን የሚያበረታታ ማዕቀፍ፤

የዩኔስኮ ለዘላቂ ልማት ትምህርት (UNESCO ESD)፡- የስርዓት አስተሳሰብን (Systems Thinking)፣ የወደፊት እቅድን እና ዓለም አቀፍ ተግዳሮቶችን ለመፍታት የተማሪዎችን ዝግጁነት የሚያጎላ፤

የአውሮፓ ምክር ቤት የዲሞክራሲያዊ ባህል ብቃት (Council of Europe RFCD)፡- በተለያዩ ማህበረሰቦች ውስጥ ለዲሞክራሲያዊ ተሳትፎ የሚያስፈልጉ እሴቶችን፣ አመለካከቶችን፣ ክህሎቶችን እና እውቀቶችን ማሳደግ ላይ የሚያተኩር፤

የተባበሩት መንግስታት የሕፃናት መብቶች ኮንቬንሽን (UNCRC)፡- ለአካባቢ ጥበቃ እና ለሰብአዊ ክብር አክብሮትን የሚያስርጽ እና የህፃናትን የትምህርት መብት የሚደግፍ፤

የአጠቃላይ ትምህርት ቤት አቀራረብ (Whole-School Approach)፡- ትምህርት ቤቶች ዘላቂነትን፣ ሁሉን አቀፍነትን እና የማህበረሰብ ግንኙነትን በማስተማር ሂደትም ሆነ በትምህርት ቤቱ አጠቃላይ ባህል ውስጥ እንዲያዋህዱ የሚያበረታታ ነው።

የማስተማሪያው መሳሪያ ኪት የዝግጅት ሂደት እና መዋቅር

የመመሪያዎቹ ይዘት እና መዋቅር በትብብር እና በምርምር ላይ የተመሰረተ ሂደትን የተከተለ ሲሆን፤ ዝግጅቱም የሚከተሉትን ዋና ዋና ተግባራት ያካተተ ነበር፡-

የፍላጎት ዳሰሳ ግምገማ (Needs Assessment)፡- በተለያዩ አገራት ውስጥ ከሚገኙ መምህራን፤

የወጣቶች ጉዳይ ባለሙያዎች እና ማኅበራዊ ሠራተኞች ጋር በቃለ-መጠይቆች፤ በዳሰሳ ጥናቶችና በምክክር መድረኮች አማካኝነት የተከናወነ ተግባር፤

የትምህርት ማዕቀፎችን መገምገም፡- ከአየር ንብረት ትምህርት፤ ከስደት ጥናቶች እና ከማህበራዊ ተሳትፎ ዘርፎች የተገኙ ተዛማጅ የትምህርት ማዕቀፎችንና ምርጥ ተሞክሮዎችን (Best Practices) ማቀናጀት፤

የባለሙያዎች አስተዋጽኦ፡- በትምህርት፤ በሰብአዊ መብቶች እና በአካባቢ ጥበቃ ተሟጋችነት ዙሪያ በሚሰሩ የአጋር ድርጅቶች ውስጥ ከሚገኙ ከፍተኛ ባለሙያዎች የተሰበሰቡ ግብዓቶች፤

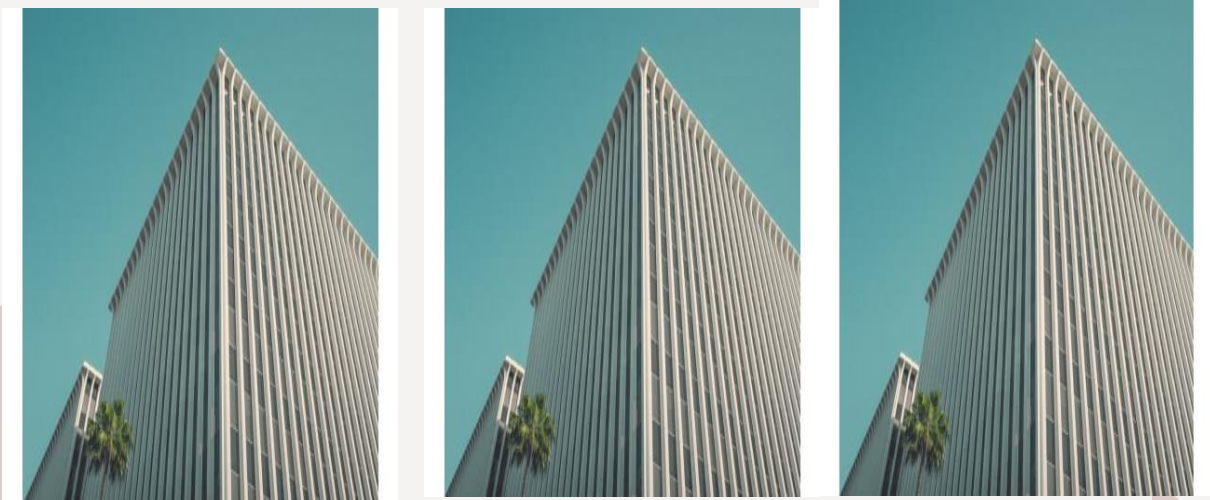
መከራ እና ግብረ-መልስ (Testing & Feedback)፡- የመመሪያዎቹን ተግባራዊነትና ተገቢነት

ለማረጋገጥ በስፔን በተካሄደው ዓለም አቀፍ የፕሮጀክት ስብሰባ ወቅት ከተደረጉ የመከራ አውደ-ጥናቶች የተገኙ ግብረ-መልሶች።

ማጠቃለያ

በማጠቃለያው፤ እነዚህ የማስተማሪያ ስልት መመሪያዎች (Methodological Guidelines)

አስተማሪዎች ስሱ የሆኑ ዓለም አቀፍ ርዕሰ-ጉዳዮችን በሙሉ በራስ መተማመን፤ በተሟሉ መሣሪያዎች እና በተለዋዋጭነት እንዲያስተምሩ ያግዛሉ፤ ይህም ተማሪዎቻቸው በበቂ መረጃ ላይ የተመሰረቱ፤ ሩህሩህ እና ንቁ ተሳታፊ የሆኑ ዓለም አቀፍ ዜጎች እንዲሆኑ ለመምራት ትልቅ አቅም ይፈጥርላቸዋል።

ስለ ፕሮጀክቱ

የኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት ስለምንድን ነው?

የኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት — "በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት ዙሪያ በትብብር እና በማስተማር አማካኝነት የሕዝብ ግንዛቤን ማሳደግ" — በዘመናችን ካሉት እጅግ አጣዳፊ እና ውስብስብ ዓለም አቀፍ ተግዳሮቶች አንዱን ለመፍታት ያለመ የአውሮፓ ኢራስመስ+ (Erasmus+) ስትራቴጂካዊ ሽርክና ፕሮግራም ነው። ይህ ፕሮጀክት በዋናነት የሚያተኩረው በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት (ስደት) መካከል ባለው ጥበቅ ትስስር ላይ ነው።

በአሁኑ ወቅት የአየር ንብረት ለውጥ የሩቅ ጊዜ ሥጋት መሆኑ አብቅቶለታል፤ ይልቁንም ከፍተኛ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ እና አካባቢያዊ ቀውሶችን እያስከተለ ያለ ወቅታዊና አጣዳፊ ዓለም አቀፍ ጉዳይ ሆኗል። ከተፅዕኖዎቹም መካከል በአካባቢ መበላሸት፣ በተፈጥሮ አደጋዎች ወይም በቀላሉ የመኖሪያ መሬት በመጥፋቱ ምክንያት የሚከሰተው የሰዎች መፈናቀል ዋነኛው ነው። በዚህም ምክንያት ፍልሰት የሰብአዊነት ጉዳይ ብቻ ሳይሆን፣ ከጊዜ ወደ ጊዜ ትኩረት የሚሻ የትምህርት እና የማህበራዊ ጉዳይም ጭምር እየሆነ መጥቷል።

ሆኖም በአየር ንብረት ለውጥ እና በፍልሰት መካከል ያለው ግንኙነት በትምህርት ተቋማት ውስጥ እስካሁን በስፋት አልተዳሰሰም። መምህራን፣ የወጣቶች ጉዳይ ባለሙያዎች እና ማህበራዊ ሰራተኞች ይህንን ርዕሰ-ጉዳይ በትምህርት ቤቶች ወይም በማህበረሰቡ ውስጥ በአግባቡ ለማስተማር የሚያስችሏቸው መሣሪያዎች፣ ስልጠናዎች እና ተገቢው አውድ እጥረት አለባቸው። የ IMPACT ፕሮጀክት በዚህ መስቀለኛ መንገድ ላይ ያተኮሩ የትምህርት መሣሪያዎችን፣ የትብብር መድረኮችን እና የአቅም ግንባታ ተግባራትን በማቅረብ ለዚህ ከፍተኛ ቀጥተኛ ምላሽ ይሰጣል።

ዋና ዋና ዓላማዎች

ፕሮጀክቱ ሁለት ዋና ዋና ዓላማዎች አሉት፡-

በትምህርት ዘርፍ አቅምን መገንባት፡- የአየር ንብረት ለውጥ ለሰዎች ፍልሰት ዋነኛ መንስኤ (አንቀሳቃሽ ኃይል) እንደመሆኑ መጠን፣ እያስከተለ ስላለው ተጽእኖ ግንዛቤን ማሳደግ፤

የምርጥ ተሞክሮዎችን ልውውጥ ማስተዋወቅ፡- ሁሉን አቀፍነትን (ማካተትን)፣ ብዝሃነትን እና የአካባቢ ጥበቃ ትምህርትን መሠረት በማድረግ በመምህራን፣ በወጣቶች ጉዳይ ባለሙያዎች እና በማህበራዊ ተዋናዮች መካከል የልምድ ልውውጥን ማጠናከር።

ቁልፍ ተግባራት፡

የኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት ግቦችን ለማሳካት የተለያዩ ተግባራትን ያከናውናል፤ ከእነዚህም መካከል የሚከተሉት ይገኙበታል፡-

ሁሉን አቀፍ የ100 ገጽ ሕትመት ማዘጋጀት፡- በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ያለውን ትስስር የሚተነትን ሆኖ፤ በተለይም እንደ አፍሪካ ቀንድ ባሉ ቀጣናዎች ላይ ልዩ ትኩረት ያደርጋል።

የ40 ገጽ ተግባራዊ መመሪያ (ቱልኪት) ማዘጋጀት፡- ለሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፤ ለወጣቶች መብት ተሟጋቾች/ሠራተኞች እና ለማህበራዊ ዘርፍ አስተማሪዎች በክፍል ውስጥ ወይም በአውደ ጥናቶች (Workshops) ላይ እንዲጠቀሙበት ተደራሽ ይደረጋል።

የአገር ውስጥ እና ዓለም አቀፍ የሥልጠና እንቅስቃሴዎች፡-

- በኢትዮጵያ የሚደረግ 1 የልምድ ልውውጥ/የጥናት ጉብኝት፤
- በቤልጂየም የሚካሄድ 1 ዓለም አቀፍ አውደ ጥናት፤
- በአጋር አገራት ውስጥ የሚዘጋጁ 6 የአካባቢ አውደ ጥናቶች፤
- ለመምህራንና ለሕዝብ ክፍት የሆኑ 6 ድረ-ገጻዊ ሴሚናሮች (Webinars)።

በተጨማሪም ለሰፊው ማህበረሰብ ግንዛቤን ለማስረጽና መረጃዎችን ለማስራጨት የፕሮጀክቱ ድረ-ገጽ እና የማህበራዊ ሚዲያ ገጾች በንቃት ጥቅም ላይ ይውላሉ።

የታለሙ የህብረተሰብ ክፍሎች (Target Groups)፡-

ፕሮጀክቱ የተነደፈው የሚከተሉትን አካላት ታሳቢ በማድረግ ነው፡-

- የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት መምህራን፤
- የወጣቶች መብት ተሟጋቾች/ሠራተኞች፤
- የማህበራዊ ዘርፍ ሠራተኞች፤
- ተማሪዎች እና የአካባቢው ማህበረሰቦች (በተለይም በስደት ወይም በአየር ንብረት ለውጥ ተፅዕኖ ሥር ባሉ አካባቢዎች የሚኖሩ)።

እነዚህ የታለሙ ቡድኖች ግንዛቤያቸውን ከማሳደግ ባለፈ፤ ከተዘጋጁት የማስተማሪያ መመሪያዎች (ቱልኪቶች) እንዲሁም በድንበር ተሻጋሪ የልምድ ልውውጦችና ትብብሮች ውስጥ የመሳተፍ ዕድል በማግኘት ቀጥተኛ ተጠቃሚ ይሆናሉ።

የፈጠራ (ኢኖቬሽን) አካላት፡-

- በትንሹ ወደሚዳሰሱ ተጓዳኝ ርዕሰ ጉዳዮች ላይ ማተኮር፡- የአየር ንብረት ለውጥን ለሰዎች ፍልሰት ዋነኛ መንስኤ አድርጎ መተንተን፤
- ዘርፈ-ብዙ ትብብር፡- በትምህርት፣ በምርምር እና በማህበራዊ አገልግሎት ዘርፎች መካከል ያለውን ቅንጅት ማጠናከር፤
- የተለያዩ ሽርክናዎች፡- ሰፊ ያለ ግንዛቤ ለመፍጠር የአውሮፓ እና የአፍሪካ አህጉራትን አመለካከቶች እና ልምዶች ማጣመር፤
- የወጣቶች ተሳትፎ፡- አሳታፊ እና ሁሉን አቀፍ የሆኑ የአሠራር ዘዴዎችን በመጠቀም የወጣቶችን ሚና ማጎልበት።

የሚጠበቀው ተጽዕኖ (Expected Impact)

- ግንዛቤን ማሳደግ፡- በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት ስለሚከሰት የሰዎች ፍልሰት በአስተማሪዎችና በተማሪዎች መካከል ያለውን ግንዛቤ ማሳደግ፤
- የተቋማትን አቅም ማሻሻል፡- የትምህርት ቤቶችና የወጣቶች አገልግሎት ሰጪ ተቋማት ሁሉን አቀፍነትን (ማካተትን)፣ ወሳኝ አስተሳሰብን (Critical thinking) እና ዓለም አቀፋዊ ዜግነትን ለማስረጽ ያላቸውን አቅም ማጎልበት፤
- ዓለም አቀፍ ትብብርን ማጠናከር፡- የአየር ንብረት ፍትሕን እና ፍልሰትን በተመለከተ የአውሮፓና የአፍሪካ አገራትን ትብብር ማጠናከር እንዲሁም የዕውቀትና ተሞክሮ ልውውጥን ማሳደግ፤
- የፖሊሲ አስተዋጽኦ፡- እነዚህን ዓለም አቀፋዊ ተግዳሮቶች በትምህርት ቤቶች ሥርዓተ-ትምህርት እና በትምህርት ፖሊሲዎች ውስጥ በዘላቂነት ለማካተት የረጅም ጊዜ አስተዋጽኦ ማበርከት።

የረጅም ጊዜ ግቦች (Long-Term Vision)

የኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት በአየር ንብረት ለውጥ እና በፍልሰት ዙሪያ ያሉ ወቅታዊ የግንዛቤ እና የትምህርት ክፍተቶችን ወዲያውኑ ለመፍታት ብቻ ሳይሆን፣ በትምህርት ቤቶች፣ በአስተማሪዎች እና በወጣቶች ባለሙያዎች ዘንድ ዘላቂና መዋቅራዊ ለውጥ ማምጣትን ያለመ ነው።

የፕሮጀክቱ የረጅም ጊዜ ዋና ግብ ወጣቶችን ከተለዋዋጭ ዓለም ነባራዊ እውነታዎች ጋር ማስተናገድ የሚችሉ፣ ችግሮችን የመቋቋም አቅማቸው የዳበረ፣ ሁሉን አቀፍ እና ወደፊት አርቆ የሚያስቡ የትምህርት ሥርዓቶችን ለመገንባት ማገዝ ነው።

በዚህም መሠረት ፕሮጀክቱ በመምህራን፣ በወጣቶች ጉዳይ ባለሙያዎች እና በማህበራዊ ሰራተኞች መካከል የረጅም ጊዜ አቅምን ለመገንባት ይሠራል፤ ይህም የሚከተሉትን ያካትታል፡-

- **ውይይቶችን ማመቻቸት፡-** መምህራንን ተገቢ በሆኑ መሣሪያዎችና ስልቶች በማድረግ፣ ስለ አየር ንብረት እና ፍልሰት ሁሉን አቀፍ ውይይቶችን በክፍል ውስጥ መምራት እንዲችሉ ማድረግ፤
- **ሁለንተናዊ የትምህርት ቤት አቀራረብ (Whole-School Approach)፡-** የትምህርት ተቋማት ብዝሃነትን፣ ዘላቂነትን እና ዓለም አቀፋዊ ዜግነትን የሚያበረታታ አጠቃላይ ተቋማዊ አሠራርን እንዲከተሉ ማበረታታት፤
- **ባለሙያዎችን ሚና ማጎልበት፡-** ባለሙያዎች በአካባቢ መራቆት እና በስደት ጫናዎች የተጎዱ ወጣቶችን ነባራዊ እውነታ በትክክል እንዲረዱ እና ተገቢውን ድጋፍ እንዲሰጡ ማስቻል።

ማጠቃለያ፡-

ከጊዜ በኋላ ይህ የአቅም ግንባታ ሥራ ይበልጥ ሁሉን አቀፍ የሆኑ የትምህርት ሥነ-ምህዳሮች (Educational Ecosystems) እንዲፈጠሩ እና ለችግሮች ፈጣን ምላሽ የሚሰጡ የወጣቶች አገልግሎቶች እንዲዘረጉ ለማድረግ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ይኖረዋል።

ዓለም አቀፍ ትብብር እና አንድነት (Global Collaboration)

የኢምፓክት (IMPACT) ፕሮጀክት ከአውሮፓ እና ከአፍሪካ የተውጣጡ አጋሮችን በማሰባሰብ፣ በዓለም አቀፍ ትብብር እና በአጋርነት ረገድ አርአያ የሚሆን አዲስ ሞዴል ለመቅረጽ ይሠራል። ይህንን የጋራ ጥረትም ፕሮጀክቱ ከሚቆይበት መደበኛ ጊዜ በላይ ለማስቀጠልና ለማስፋፋት ተስፋ ያደርጋል። በረጅም ጊዜ ሂደት ውስጥ፣ ይህ ስትራቴጂ የሚከተሉትን በጎ ተጽእኖዎች ሊያስከትል ይችላል፡-

- አዳዲስ ክልል-ተሻጋሪ የትምህርት ጥምረቶች (Transnational Alliances) መፈጠር፤
 - የሰዎች እንቅስቃሴና የጋራ ትምህርት (Mobility & Mutual Learning) ዕድሎች ማደግ፤
 - በብሔራዊ እና በባህላዊ ወሰኖች መካከል ቀጣይነት ያለው ምርጥ ተሞክሮዎች ልውውጥ።
- ይህ ዓይነቱ ዓለም አቀፍ ትብብር ድንበር የሌላቸውንና ሁሉንም በእኩል የሚያጠቁ ዓለም አቀፍ ተግዳሮቶችን ለመፍታት እጅግ አስፈላጊ ነው።

የተቋማዊ ፖሊሲዎች እና አሠራሮች ተጽዕኖ

የኢምፓክት ፕሮጀክት ተጽዕኖው በክፍል ውስጥ ብቻ የተወሰነ እንዲሆን አይፈልግም፤ ይልቁንም በተቋማዊ ፖሊሲዎችና ልምዶች ላይ ለውጥ ለማምጣት በሚከተሉት መንገዶች ይሠራል፡-

- የአየር ንብረት ፍትሕ እና የፍልሰት (ስደት) ርዕሰ-ጉዳዮችን በትምህርት ቤት ሥርዓተ-ትምህርት እና በመምህራን ማሰልጠኛ ፕሮግራሞች ውስጥ እንዲካተቱ ማድረግ፤
- በአካባቢያዊ፣ በብሔራዊ እና በአውሮፓ ደረጃ በሚደረጉ የፖሊሲ ውይይቶች ላይ ንቁ አስተዋጽኦ ማበርከት፤
- ሁሉን አቀፍ (አካታች) እና የአካባቢ ጥበቃ ትምህርትን በተመለከተ፣ በሌሎች ቦታዎችም በቀላሉ ሊተገበሩና ሊሰፉ የሚችሉ አርአያ የሆኑ አሠራሮችን (Scalable Models) ማቅረብ።
- ፕሮጀክቱ በማስረጃዎች፣ በተሟሉ ግብዓቶች እና በንቃት በሚያሰራጩባቸው ዕውቀቶች አማካኝነት፣ ለረጅም ጊዜ የሚቆይ የፖሊሲ ተጽዕኖ (Policy Impact) መሠረት ይጥላል።

ወጣቶችን ማብቃት እና የማህበረሰብ ትስስር (Youth Empowerment)

በመጨረሻም፣ የኢምፓክት ፕሮጀክት ወጣቶችን በተለይም የስደተኝነት ታሪክ ያላቸውን ወይም በአየር ንብረት ለውጥ ተጽዕኖ ሥር ካሉ አካባቢዎች የመጡትን የማብቃት ዓላማ አለው። ይህም ወጣቶች የሚከተሉትን እንዲያሳኩ ያስችላቸዋል፡-

- ማንነታቸው፣ ታሪካቸውና ድምጻቸው በሥርዓተ-ትምህርቱ ውስጥ በአግባቡ እንደተወከለና ቦታ እንዳገኘ እንዲሰማቸው ማድረግ፤
- ዓለም አቀፍ ጉዳዮችን በጥልቀት ለመተንተን እና በተግባር ላይ ለማዋል የሚረዱ ዕውቀቶችንና መሣሪያዎችን ማግኘት፤
- ራሳቸውን በማህበረሰባቸውና ከዚያም በላይ የለውጥ ወኪሎች (Agents of Change) አድርገው እንዲያዘጋጁ መደገፍ።

በተጨማሪም ፕሮጀክቱ በትምህርት ቤቶች፣ በአካባቢው ማህበረሰቦች እና በሲቪል ማህበረሰብ ተዋናዮች መካከል ጠንካራ ትስስር ለመገንባት የሚሠራ ሲሆን፣ ይህም አሳታፊ፣ ዴሞክራሲያዊ እና አስተማማኝ የመማሪያ አካባቢዎችን ለማበረታታት ትልቅ ፋይዳ ይኖረዋል።

ስለ ተሳታፊ ድርጅቶች

የአውሮፓ የኢኮኖሚ እና የፖሊሲ ማዕከል ትንተና እና ጉዳዮች (ECEPAA)

ኢሲፓአ በቤልጂየም ብራሰልስ የሚገኝ እና በ2011 የተመሰረተ ለትርፍ ያልተቋቋመ የምርምር ድርጅት ነው። ትኩረቱ በ... ምርምርእናየፕሮጀክት ልማት በሜዳዎቹ ውስጥ ማህበራዊ ማካተት፣ፍልሰት፣ወጣትነትእናትምህርትሥራው በአውሮፓ ህብረት የገንዘብ ድጋፍ በሚደረጉ ተነሳሽነቶች አማካኝነት ግንዛቤን እና የፖሊሲ ለውጥን ያበረታታል። የአካዳሚክ ምርምርን ከመሠረታዊ ተሳትፎ ጋር በማጣመር፣ እንደ የአየር ንብረት ለውጥ ያሉ ችግሮችን ለመፍታት እንደ ፍልሰት፣ ከትምህርት ቤት ቀደም ብሎ መውጣት እና ለተገለሉ ማህበረሰቦች ዲጂታል ማካተት ያሉ ችግሮችን ለመፍታት ከታች ወደ ላይ አቀራረብን ይጠቀማል።

የአፍሪካ ቀንድ የኢኮኖሚ እና ማህበራዊ ፖሊሲ ኢንስቲትዩት (HESPI)

ሄስፒ (HESPI) ዋና መሥሪያ ቤቱ በአዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ የሚገኝ ለትርፍ ያልተቋቋመ የፖሊሲ ጥናትና ምርምር ማዕከል (Think Tank) ነው። ተቋሙ በአየር ንብረት መላመድ (Climate adaptation)፣ በጎ አገዛዝ፣ በድህነት ቅነሳ እና በቀጣናዊ ውህደት ዙሪያ ሰፊ የሙያ ልምድ ያለው የአፍሪካ ቀንድ መሪ የፖሊሲ ምርምር ተቋም ነው። በማስረጃ ላይ የተመሰረቱ የፖሊሲ ምክረ-ሀሳቦችን በማቅረብ ዘላቂ ልማትን ለማረጋገጥ ከኢጋድ (IGAD) አባል አገራት እና ከሌሎች ዓለም አቀፍ ተቋማት ጋር በቅርበት ይሠራል።

የሙያ ትምህርት ቤቶች የላቦራቶሪ ማዕከል (Laboratory Center of Vocational Schools)

ይህ ተቋም በግሪክ፣ ካተሪኒ (Katerini) የሚገኝ የሙያ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ሲሆን፣ ዕድሜያቸው ከ16 እስከ 19 ዓመት ለሆኑ 2,000 ተማሪዎች እና ወደ 140 ለሚጠጉ መምህራን አገልግሎት ይሰጣል። ትምህርት ቤቱ ኢንፎርማቲክስ (የኮምፒውተር ሳይንስ)፣ ጤና አጠባበቅ ፣ ግብርና፣ አመጋገብ እና ንግድን ጨምሮ ሰባት የተለያዩ የሙያ ዘርፎችን ያቀፈ ነው። ከተማሪዎቹ መካከል ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው (ከ15% እስከ 20% የሚሆኑት) ከአልባኒያ፣ ቡልጋሪያ፣ ሩሲያ፣ ሶሪያ እና አፍጋኒስታን ወደ ግሪክ ከተሰደዱ የሪከርድ/የስደተኛ ቤተሰቦች የመጡ ናቸው።

ሬድ ኢንኮላ ፋውንዴሽን (Fundación Red Incola)

ሬድ ኢንኮላ በቫላዶሊድ (Valladolid)፣ ስፔን የሚገኝና በደንብ የተቋቋመ ለትርፍ ያልተቋቋመ ድርጅት ነው። ተቋሙ ለሰብአዊ መብቶች መከበር፣ ለባህሎች መስተጋብር (Interculturality) እና ለበጎፊቃደኝነት አገልግሎት ከፍተኛ ትኩረት በመስጠት፣ ስደተኞችን እና ለማህበራዊ መገለል አደጋ የተጋለጡ የህብረተሰብ ክፍሎችን ይደግፋል። ድርጅቱ ከሚያከናውናቸው ዋና ዋና እንቅስቃሴዎች መካከል የሕግ ምክርና ድጋፍ፣ የመኖሪያ ቤት አቅርቦት፣ የሙያ ስልጠና፣ ለሕፃናትና ለወጣቶች የትምህርት እገዛ እንዲሁም በሃይማኖቶች መካከል የሚደረግ ውይይትን ማመቻቸት ይገኙበታል።

ሰርቪሲየስ አስብል (Servicius ASBL)

ሰርቪሲየስ ASBL በ2021 የተመሰረተ፣ በቤልጂየም የሚገኝ ለትርፍ ያልተቋቋመ ድርጅት ነው። ተቋሙ የተቋቋመው ለግለሰቦችና ለንግድ ድርጅቶች ፍላጎታቸውን ያማከለ ድጋፍ እና ብጁ አገልግሎቶችን ለማቅረብ ነው። ድርጅቱ በዋናነት በማህበራዊ ተሳትፎ፣ ለዜጎች አስተዳደራዊና ማህበራዊ ድጋፍ በመስጠት እንዲሁም ኩባንያዎችን በፈጠራ፣ በሥራ አመራርና በዲጂታላይዜሽን (Digitalization) ሂደቶች ላይ በማገዝ ላይ ያተኩራል። በተጨማሪም ሰርቪሲየስ ስደተኞችን ከማህበረሰቡ ጋር ለመቀላቀልና ለማላመድ የታለሙ ፕሮጀክቶችን የሚያዘጋጅ ሲሆን፣ ለዚህም በዋሎኒያ ክልል (Wallonia region) ከሚገኙ የአካባቢው ማዕከላት እና የላቁ የስፖርት ክለቦች ጋር በትብብር ይሠራል።

ኦይኦይኤስ ላንዛ-ሜውቺ (IIS Laeng Meucci)

ይህ ተቋም በኦሲሞ (Osimo) እና በካስቴልፊዳርዶ (Castelfidardo)፣ ጣሊያን የሚገኝ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ነው። ተቋሙ በሁለት ካምፓሶች ውስጥ የሚንቀሳቀስ ሲሆን እንደ ፋሽን፣ ኤሌክትሮኒክስ፣ ሜካኒክስ፣ አፕላይድ ሳይንስ (Applied Science) እና አይቲ (IT) ባሉ ዘርፎች የሙያና የቴክኒክ ትምህርት ይሰጣል። ትምህርት ቤቱ ለትምህርት ፈጠራዎች እንደ ቀጣናዊ/የክልል ማዕከል ሆኖ የሚያገለግል ሲሆን፣ ለአዋቂዎች ትምህርትን እንዲሁም ለውጭ አገር ተማሪዎች ሁሉን አቀፍ የትምህርት ፕሮግራሞችን ያቀርባል።

የፍላጎት ትንተና፡

የአየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት

"የአየር ንብረት ለውጥ ተፅዕኖን የተረዳን የመጀመሪያው ትውልድ እኛ ነን፤ ስለዚህ ጉዳይ አንድ እርምጃ መውሰድ የሚችለው የመጨረሻው ትውልድም እኛ ነን።" — ባራክ ኦባማ

የአየር ንብረት ለውጥ ምንድን ነው?

የአየር ንብረት ለውጥ የምድር የአየር ንብረት ሥርዓት የሙቀት፣ የዝናብ፣ የንፋስ ሁኔታዎች እና ሌሎች የረጅም ጊዜ ዘይቤዎች መለዋወጥን ያመለክታል። የምድር የአየር ንብረት በጂኦሎጂካል ታሪክ ውስጥ በተፈጥሮ የተለወጠባቸው ጊዜያት ቢኖሩም፣ በአሁኑ ወቅት የሚታየው ፈጣን ለውጥ ግን በዋናነት ከኢንዱስትሪ አብዮት ወዲህ እየጨመረ በመጣውና በሰው ልጅ እንቅስቃሴ ምክንያት በሚከሰተው የግሪንሃውስ ጋዞች ልቀት ሳቢያ የመጣ ነው።

የሳይንስ መረጃዎች ግልጽ ናቸው፡- በአሁኑ ወቅት የዓለም ሙቀት መጨመር (Global warming) እየተከሰተ ይገኛል። ይህም የምድር አማካይ የገጽታ ሙቀት መጨመርን የሚያመለክት ሲሆን፣ ይህ የሙቀት መጨመር የአየር ንብረትን በመቀየር ሰፊ አካባቢያዊና ማህበራዊ መስተጓጎሎችን እያስከተለ ነው።

የአየር ንብረት ለውጥ ዋና ዋና መንስኤዎች (በሰው ልጅ ምክንያት የሚከሰቱ)፡-

1. የግሪንሃውስ ጋዝ ልቀቶች (Greenhouse Gas Emissions - GHGs)፡-

ለኤሌክትሪክ ኃይል ማመንጫ፣ ለማምቂያ፣ ለኢንዱስትሪ እና ለትራንስፖርት አገልግሎት የሚውሉ የቅሪት አካል ነዳጆች (ከሰል፣ ዘይትና ጋዝ) በሚቃጠሉበት ጊዜ ካርቦን ዳይኦክሳይድ (CO_2) ይለቀቃል። ይህ ጋዝ ለዓለም ሙቀት መጨመር ከፍተኛውን ድርሻ ይይዛል።

ሌሎች ዋና ዋና የግሪንሃውስ ጋዞች የሚከተሉትን ያካትታሉ፡-

- **ሚቴን (CH_4)፡-** በእንስሳት እርባታ፣ በግብርና (በተለይም በሩዝ እርሻ) እና በቆሻሻ አያያዝ ሥርዓቶች አማካኝነት የሚለቀቅ ጋዝ ነው።
- **ናይትረስ አክሳይድ (N_2O)፡-** ከኬሚካል ማዳበሪያዎች አጠቃቀም እና ከተለያዩ የኢንዱስትሪ እንቅስቃሴዎች የሚመነጭ ነው።
- **ፍሎራይድድ ጋዞች (Fluorinated gases)፡-** ከተለያዩ የኢንዱስትሪ ሂደቶች እና ከማቀዝቀዣ ሥርዓቶች (ለምሳሌ፡- ማቀዝቀዣዎችና የአየር ማቀዝቀዣዎች/AC) የሚለቀቁ ናቸው። እነዚህ ጋዞች በምድር ከባቢ አየር ውስጥ ሙቀትን ጠብቀው በማቆየት በፕላኔቷ ዙሪያ እንደ ብርድ ልብስ ሆነው ያገለግላሉ። ይህ ክስተት የግሪንሃውስ ተፅዕኖ (Greenhouse Effect) በመባል ይታወቃል።

2. የደን መጨፍጨፍና የመሬት አጠቃቀም ለውጥ፡

ደኖች እንደ ሆነው ያገለግላሉ የካርቦን ማጠቢያዎች ካርቦን ዳይኦክሳይድን ከከባቢ አየር ውስጥ በመምጣት። ዛፎች ሲቆረጡ (ብዙውን ጊዜ ለግብርና ወይም ለልማት)፣ ይህ ተፈጥሯዊ መምጣት ብቻ ሳይሆን የተከማቸ ካርቦን ወደ ከባቢ አየር ይመለሳል።

3. የግብርና ልምዶች:

- የኢንዱስትሪ ግብርና/እርሻ በሚከተሉት መንገዶች ለጋዝ ልቀት ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደርጋል፡-
 - ከፍተኛ የእንስሳት እርባታ፡- ከብቶች በምግብ መፈጨት ሂደት ውስጥ ከፍተኛ መጠን ያለው የሚቴን (CH_4) ጋዝ ያመነጫሉ።

- የማዳበሪያ አጠቃቀም፡- የኬሚካል ማዳበሪያዎችን በስፋት መጠቀም ዋነኛው የናይትረስ አክሳይድ (N_2O) ጋዝ ምንጭ ነው።
- የመሬት አጠቃቀም ለውጥ፡- ለእርሻ መሬት ማስፋፊያ ሲባል ደኖችን ማጽዳት (ዛፎችን መቁረጥ) በከባቢ አየር ውስጥ ያለው ካርቦን እንዲጨምር ያደርጋል።

- 4. የኢንዱስትሪ እና የኢነርጂ ምርት፡ ፋብሪካዎች፣ የኃይል ማመንጫዎች እና የእቃዎች ምርት (በተለይም ከፍተኛ ፍጆታ ባላቸው ኢኮኖሚዎች) የ CO_2 ዋና ዋና ምንጮች እና ሌሎች ብክለቶችን በብዛት የሚያስተካክሉ የዓለም ኃይል አሁንም የሚመነጨው በቅሪት አካል ነዳጆች ነው።

- 5. መጓጓዣ እና ፍጆታ፡ ዓለም አቀፍ ንግድ፣ ጭነት፣ አቪዬሽን እና የመኪና ጉዞ ሁሉም በከፍተኛ ሁኔታ የተመሰረቱት በየቅሪት አካል ነዳጆች መጠን በላይ ምርት፣ ፈጣን ፋሽን እና የማያቋርጥ ፍላጎት ላይ የተመሰረተ የሽማቾች ባህል እድገት የአካባቢን ሽከም ያባብሳል።

የአየር ንብረት ለውጥ ተጽእኖዎች:

የአየር ንብረት ለውጥ በሁለቱም ላይ ተጽዕኖ ያሳድራል የተፈጥሮ ስርዓቶች እና የሰው ልጅ ማኅበራት እነዚህ ተፅዕኖዎች ከጊዜ ወደ ጊዜ የሚታዩ እና ሊለኩ የሚችሉ ናቸው፤ እና ብዙውን ጊዜ ከነባር አለመመጣጠን ጋር ይገናኛሉ።

የአካባቢ ተጽዕኖዎች:

- የባህር ከፍታ መጨመር፡- የበረዶ ግግር መቅለጥ እና የዋልታ በረዶ ክዳኖች የባህር ከፍታ መጨመርን ያባብሳሉ፤ ይህም የባህር ዳርቻ ማህበረሰቦችን እና የደሴት አገሮችን አደጋ ላይ ይጥላል፤
- ይበልጥ ተደጋጋሚ እና ከባድ የአየር ሁኔታ ክስተቶች፡- አውሎ ነፋሶች፣ አውሎ ነፋሶች፣ የዱር እሳት፣ የሙቀት ሞገዶች እና የጎርፍ አደጋዎች በድግግሞሽም ሆነ በጥንካሬ እየጨመሩ ነው፤
- የኢኮሲስተም መቋረጥ የሙቀት መጠንና የአየር ሁኔታ መለዋወጥ የመኖሪያ አካባቢዎችን እያስተጓጎለና ለብዙ ዝርያዎች የመጥፋት አደጋን እያስከተለ ነው፤
- በረሃማነት እና የመሬት መሽርሽር፡- ደረቅ መሬቶች በተለይም በአፍሪካ፣ በመካከለኛው ምስራቅ እና በደቡብ እስያ ክፍሎች እየደረቁ በመሆናቸው ግብርናን አስቸጋሪ ወይም የማይቻል እያደረጉት ነው፤
- የውቅያኖስ አሲድነት፡ የካርቦን ዳይኦክሳይድ መጠን መጨመር በውቅያኖሶች ውስጥ በመዋጥ የባህር ሥነ-ምህዳሮችን ያናጋል እንዲሁም እንደ ኮራል ሪፍ እና ሼልፊሽ ያሉ ዝርያዎችን ይጎዳል።

ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ተጽእኖዎች፡-

- የምግብ ዋስትና አለመቻል፡- የዝናብ መጠን መለዋወጥ፣ ረዘም ላለ ጊዜ የሚቆይ ድርቅ እና የጎርፍ መጥለቅለቅ የግብርና ምርታማነትን በመቀነስ የምግብ አቅርቦትን አደጋ ላይ የሚጥሉ ሲሆን በተለይም ረሃብ በተጋረጠባቸው ክልሎች ላይ ስጋት ይፈጥራሉ፤
- የውሃ እጥረት፡- የበረዶ ግግር መቅለጥ እና ያልተስተካከለ የዝናብ መጠን በብዙ ክልሎች ውስጥ የንፁህ ውሃ አቅርቦት ላይ ተጽዕኖ ያሳድራል፤
- የጤና ስጋቶች የአየር ብክለት መጨመር፣ በቪክተር የሚተላለፉ በሽታዎች ስርጭት (ለምሳሌ ወባ፣ ዴንጊ)፣ ከሙቀት ጋር የተያያዙ ሕመሞች እና ከመኖሪያ መፈናቀል እና እርግጠኛ አለመሆን የተነሳ የአእምሮ ጤና ተጽእኖዎች፤ የኢኮኖሚ ኪሳራዎች፡- በከባድ የአየር ሁኔታ ክስተቶች ምክንያት የመሠረተ ልማት፣ የቤቶች እና የንግድ ድርጅቶች ውድመት። ለአደጋ ማገገሚያ፣ ለኢንሹራንስ እና ለሕዝብ ጤና የሚወጣው ወጪ እየጨመረ ነው፤
- አለመመጣጠን፡- የአየር ንብረት ለውጥ አሁን ያለውን አለመመጣጠን ያባብሰዋል፤ ለችግሩ አነስተኛ አስተዋጽኦ ቢያደርግም፣ ድሃ እና የተገለለ ማህበረሰቦች በብዛት ይጎዳሉ።

የአየር ንብረት ለውጥ እና የሰዎች መፈናቀል፡-

በሰው ልጅ ላይ ከሚደርሱት እጅግ በጣም ከባድ የአየር ንብረት ለውጥ ተፅዕኖዎች መካከል አንዱና ዋነኛው የሰዎች መፈናቀል ነው። የውስጥ መፈናቀል ክትትል ማዕከል (IDMC) እንደሚያሳየው፣ በየዓመቱ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎች በከባድ የአየር ሁኔታ ክስተቶች ምክንያት ከቀያቸው ይፈናቀላሉ። ከዚህም በተጨማሪ እንደ ድርቅ እና የባህር ከፍታ መጨመር ያሉ ቀስ በቀስ የሚከሰቱ የተፈጥሮ ሂደቶች ሰዎች መኖሪያቸውን ለዘለቄታው እንዲለቁ እያስገደዱቸው ይገኛሉ።

ይህ ክስተት የሚከተሉትን ዋና ዋና የፍልሰት ዓይነቶች ሊያስከትል ይችላል፡-

- ሀገር ውስጥ መፈናቀል፡- በመሬት አለማምረት (መጎሳቆል) ወይም በሀብት እጥረት ምክንያት በአንድ ሀገር ክልል ውስጥ ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ መንቀሳቀስ፤
- ድንበር ተሻጋሪ ፍልሰት፡- የአካባቢ መበላሸት ወይም ተደጋጋሚ አደጋዎች ሰዎችን ከአቅም በላይ ሲያደርጓቸው ወደ ሌሎች አገሮች ሄደው መጠጊያ እንዲፈልጉ መገደድ፤
- ወደ ከተማ መፍለስ፡- የገጠር ማህበረሰብ የተሻለ ኑሮ ፍለጋ ወደተጨናነቁ የከተማ አካባቢዎች በስፋት በመዘዋወሩ ምክንያት በከተሞች ላይ አዳዲስ ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ጫናዎችን መፍጠር።

የአየር ንብረት ፍትሕ፡- ፍትሃዊነት ጥያቄ

የአየር ንብረት ለውጥ አሳሳቢ ደረጃ ላይ መድረሱ ከባድ ሥነ-ምግባራዊ እና ፖለቲካዊ ጥያቄዎችን ያስነሳል። ለታሪካዊ የግሪንሀውስ ጋዝ ልቀቶች ከፍተኛውን ድርሻ የሚወስዱት የበለጸጉ አገሮችና ሕዝቦች ቢሆኑም፤ ብዙውን ጊዜ የአየር ንብረት ለውጥ የሚያስከትለውን አስከፊ መዘዝ የሚጋፈጡት ግን እነሱ አይደሉም። በአንጻሩ ለአየር ብክለት አነስተኛ አስተዋፅኦ ያላቸው የአገሬው ተወላጆች፤ ትናንሽ የደሴት አገራት እና የገጠር ማህበረሰቦች ለጉዳቱ ይበልጥ ተጋላጭ ናቸው።

ይህ ኢ-ፍትሃዊነት በፍትሕ ላይ የተመሰረተ አካሄድ እንዲከተል የሚጠይቅ ሲሆን፤ ይህም የሚከተሉትን ያካትታል፡-

- ፍትሃዊ የአየር ንብረት ፖሊሲዎችን መቅረጽ፡- (ለምሳሌ፡- ለአየር ንብረት ለውጥ ተጋላጭ ለሆኑ ወገኖች የኪሳራ እና የጉዳት ካሳ መክፈል)፤
- ለመላመድ እና የመቋቋም አቅምን ለመገንባት የሚደረግ ድጋፍ፡- በተለይም ለአደጋ ተጋላጭ በሆኑ አካባቢዎች ላይ ትኩረት ማድረግ፤
- በወጣቶች የሚመራ እና በማህበረሰብ ላይ የተመሰረተ ንቅናቄ፡- ለስርዓታዊ ለውጥና ለፍትሕ መከበር በጋራ መሥራት።

ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዙ የፍልሰት ቅጦች፡-

በአየር ንብረት ምክንያት የሚመጣን ፍልሰት መረዳት በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት የሚመጣ ፍልሰት በአየር ንብረት ለውጥ ሳቢያ በሚከሰቱ ወይም በሚጠናከሩ የአካባቢ ለውጦች ምክንያት፤ በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ የሚነሳሳውን የሰዎች እንቅስቃሴ ያመለክታል። እነዚህ የሰዎች እንቅስቃሴዎች የሚከተሉትን ዓይነቶች ሊያካትቱ ይችላሉ፡-

- ድንገተኛ እና አስገዳጅ ፍልሰት፡- (ለምሳሌ፡- ከድንገተኛ ጎርፍ ወይም ከሰደድ እሳት ለማምለጥ የሚደረግ ስደት)፤

- **ቀስ በቀስ የሚከሰት እና የታቀደ ፍልሰት፡-** (ለምሳሌ፡- ለረጅም ጊዜ በሚዘልቅ ድርቅ ወይም በባህር ከፍታ መጨመር ምክንያት ቀስ በቀስ ወደ ሌላ አካባቢ መዛወር)።
የአየር ንብረት ለውጥ ሁልጊዜ ለሰደት ብቸኛው ምክንያት አለመሆኑን መረዳት በጣም አስፈላጊ ነው። ይልቁንም፣ ከስተቱ አብዛኛውን ጊዜ እንደ ድህነት፣ ግጭት ወይም የፖለቲካ አለመረጋጋት ካሉ ነባራዊ ማህበራዊ ሁኔታዎች ጋር ይገናኛል። ሆኖም ግን፣ በአሁኑ ወቅት በብዙ የዓለም ክፍሎች ያሉትን ተጋላጭነቶች ይበልጥ የሚያባብስ እና አደጋዎችን የሚያጎላ ዋና “ስጋት አባባሽ” (Threat Multiplier) እየሆነ ይገኛል።

ከአየር ንብረት ጋር የተያያዙ ዋና ዋና የፍልሰት ዓይነቶች፡-

1. በድንገተኛ አደጋዎች ምክንያት የሚከሰት መፈናቀል (ድንገተኛ ፍልሰት) ፡

ሰዎች በሚከተሉት የተፈጥሮ አደጋዎች ምክንያት በአጭር ጊዜ ውስጥ አካባቢያቸውን ለቀው ለመሰደድ ይገደዳሉ፡-

- ጎርፍ፣
- ኃይለኛ አውሎ ነፋሶች፣
- የሰደድ እሳት፣
- ማዕበል (Storm surges)።

እነዚህ ድንገተኛ ክስተቶች ብዙውን ጊዜ ሰዎች በጊዜያዊነት በራሳቸው ሀገር ውስጥ ወደ ሌላ አካባቢ የሚሰደዱበትን "ሀገር ውስጥ መፈናቀል" (Internal Displacement) ያስከትላሉ። ሆኖም የደረሰው ጉዳት በጣም ከባድ ከሆነ፣ አንዳንዶች ወደ ቀደመ መኖሪያቸው መመለስ ሳይችሉ ሊቀሩ ይችላሉ።

2. ቀስ በቀስ የሚከሰት ፍልሰት (ቀስ በቀስ የሚጀምር ፍልሰት)፡

ይህ ዓይነቱ ፍልሰት በአካባቢ መበላሸት ሳቢያ ቀስ በቀስ የሚከሰት ሲሆን፣ የሚከተሉትን ክስተቶች ያካትታል፡-

- ድርቅ፣
- የባህር ከፍታ መጨመር፣
- የአፈር መሸርሸርና በረሃማነት፣
- የዝናብ ስርጭትና ወቅቶች መለዋወጥ።

እንደዚህ አይነት ለውጦች የግብርና፣ የዓሳ ማጥመድ ወይም የኑሮ ሁኔታዎችን ዘላቂነት የሌላቸው ሊያደርጉት ይችላሉ፤ ይህም ቤተሰቦችን ወይም መላውን ማህበረሰቦች እንዲከተሉ ያደርጋቸዋል በጊዜ ሂደት መሸጋገር- አንዳንድ ጊዜ በቋሚነት።

3. የታቀደ ዝውውር

በተወሰኑ አካባቢዎች (እንደ ዝቅተኛ የደሴት አገሮች)፣ መንግስታት ወይም ማህበረሰቦች ሊደራጁ ይችላሉ-የታቀደቅደመ ዝግጅት የተደረገበት በታ መቀየርለወደፊት አደጋዎች ምላሽ ለመስጠት የሚደረጉ ጥረቶች። እነዚህ ብርቅዬ ናቸው ነገር ግን ከጊዜ ወደ ጊዜ አስፈላጊ ናቸው።

4. ድንበር ተሻጋሪ ፍልሰት

አብዛኛው የአየር ንብረት ፍልሰት የሚከሰተው በ ውስጥ ቢሆንምብሔራዊ ድንበሮችበአንዳንድ ሁኔታዎች ሰዎች ወደ ሌሎች አገሮች ለመዛወር ይገደዳሉ። ሆኖም ግን፣ ዓለም አቀፍ ሕግ በአሁኑ ጊዜ አነስተኛ ጥበቃ ይሰጣል"የአየር ንብረት ስደተኛ" የሚለው ቃል በ1951ቱ የስደተኞች ስምምነት መሠረት በህጋዊ መንገድ እውቅና ያልተሰጠው ለአካባቢ ጥበቃ ሲባል ድንበር ለሚያቋርጡ ሰዎች።

ማን ይንቀሳቀሳል፣ እና የት?

ከገጠር ወደ ከተማ የሚደረግ ፍልሰት

በብዙ አገሮች የሰብል ውድቀት፣ የውሃ እጥረት ወይም የመሬት መሸርሸር ያጋጠማቸው የገጠር ነዋሪዎች ሥራና መሠረታዊ አገልግሎቶችን ፍለጋ ወደ ከተሞች እየተዘዋወሩ ነው።

በአገሮች ውስጥ መፈናቀል

አብዛኛው ከአየር ንብረት ጋር የተያያዘ መፈናቀል ይከሰታልበተመሳሳይ ሀገር ውስጥእነዚህ የውስጥ ስደተኞች በካምፖች፣ በጊዜያዊ መጠለያዎች ወይም መደበኛ ባልሆኑ ሰፈሮች ውስጥ ሊወድቁ ይችላሉ - ብዙውን ጊዜ በቂ የትምህርት፣ የጤና እንክብካቤ ወይም የሥራ ዕድል ሳይኖራቸው።

ክልላዊ ቅጦች (Regional Patterns)

- ከሰሃራ በታች ያሉ የአፍሪካ ሀገራት፡- ድርቅና በረሃማነት ሰዎችን ከገጠር ወደ ከተማ እንዲሰደዱ እያደረገ ነው፤
- ደቡብ እስያ፡- ወቅታዊ ዝናብና ጎርፍ በየዓመቱ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎችን ያፈናቅላል፤
- የፓስፊክ ደሴቶች፡- የባህር ከፍታ መጨመር እንደ ቱቫሉ እና ኪሪባቲ ያሉ አንዳንድ የደሴት ሀገራትን ህልውና አደጋ ላይ ጥሏል፤
- ላቲን አሜሪካ፡- የደን መጨፍጨፍና የውሃ እጥረት ሰዎች ከግብርና እና ከደን አካባቢዎች ወደ ከተሞች ወይም ድንበር ተሻግረው እንዲሰደዱ ያደርጋቸዋል፤
- የአፍሪካ ቀንድ፡- ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር ተያይዘው የሚመጡ ውጥረቶች ከግጭት እና ከድህነት ጋር ተዳምረው በክልሉ ውስጥ እና ወደ አውሮፓ ከፍተኛ መፈናቀልን ያስከትላሉ።

አዝማሚያዎች እና ትንበያዎች (Trends and Projections)

- የዓለም ባንክ ባወጣው መረጃ መሠረት፣ አስቸኳይ የአየር ንብረት እርምጃ ካልተወሰደ እ.ኤ.አ. በ2050 ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር በተያያዙ ጉዳዮች ምክንያት ከ216 ሚሊዮን በላይ ሰዎች በአገራቸው ውስጥ ለመፈናቀል ሊገደዱ ይችላሉ።
- አብዛኛዎቹ የአየር ንብረት ስደተኞች የአገር ውስጥ ተፈናቃዮች (Internal Displacement) ናቸው እንጂ ዓለም አቀፍ ድንበሮችን አያቋርጡም።

ተጋላጭ ቡድኖች (Vulnerable Groups)

- ማህበረሰቦች፣ ሕፃናት፣ ሴቶች እና የአገሬው ተወላጆች (Indigenous peoples) ብዙውን ጊዜ የአየር ንብረት ለውጥ ዋነኛ ተጎጂዎች ናቸው።

ይህ በትምህርት ሥርዓት ውስጥ ለምን አስፈለገ?

ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዘ ፍልሰትን መረዳት ለሚከተሉት ጉዳዮች እጅግ አስፈላጊ ነው፡-

1. ርኅራኄን መገንባት፡- ለተፈናቀሉ ሰዎች እና ለስደተኛ ማህበረሰቦች ተገቢውን ክብርና ርኅራኄ ለማሳየት፤
2. ተጨባጭ ትስስር መፍጠር፡- የአካባቢ ጥበቃ ጉዳዮችን ከእውነተኛ የሰው ልጅ የሕይወት ተሞክሮዎች ጋር ለማገናኘት፤

3. የወጣቶች ተሳትፎ፡- ወጣቶች በአየር ንብረት እርምጃ፣ በፍትህ እና በአንድነት ዙሪያ ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርጉ ለማበረታታት።

ለብዙ ተማሪዎች (በተለይም ከስደተኛ ወይም ከተፈናቃይ ቤተሰብ ለመጡ) ይህ ርዕስ ዓለም አቀፋዊ ክስተቶችን ከአካባቢያዊ ተጨባጭ እውነታቸው ጋር በቀጥታ ያገናኝላቸዋል።

ስለ የአየር ንብረት ለውጥ እና ስለ ለውጡ መነጋገር ለምን አስፈላጊ ነው? በትምህርት ቤቶች ውስጥ ስደት?

ትምህርት እንደ ግንዛቤ እና ተግባር መሳሪያ

ትምህርት ቤቶች የአካዳሚክ ትምህርት ቦታዎች ብቻ አይደሉም—እሴቶች የሚቀረጹባቸው፣ ጥያቄዎች የሚጠየቁባቸው እና የወደፊት ዕጣ ፈንታ የሚታሰብባቸው ቦታዎች ናቸው። የአየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት በክፍል ውስጥ አስተማሪዎች ተማሪዎች በዙሪያቸው ያለውን ዓለም እንዲረዱ እና በውስጡ ያላቸውን ሚና እንዲያንፀባርቁ ያበረታታሉ።

እነዚህ ርዕሶች ከአካባቢ ወይም ከፖለቲካዊ ጉዳዮች በላይ ናቸው፤ የሚዳስሱት ፍትህ፣ መብቶች፣ ማንነት እና እርስ በርስ መተሳሰር እነዚህ ተማሪዎች ተጨባጭ የሆኑ ተግዳሮቶችን ረቂቅ ወይም ሩቅ ባልሆነ መንገድ፣ ነገር ግን አጣዳፊ እና ሰብዓዊ በሆነ መንገድ እንዲመረምሩ ይጋብዛሉ።

ዓለም አቀፍ ፈተናዎችን ከተማሪዎች ሕይወት ጋር ማገናኘት

ለብዙ ተማሪዎች የአየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት ቲዎሪያዊ አይደሉም - እነሱ የግል አንዳንዶቹ የመጡት ከቤተሰቦቻቸው ነው። በግጭት ምክንያት ወደ ሌላ ቦታ ተሰደዱ፣ የኢኮኖሚ ፍላጎት ወይም የአካባቢ ጫናዎች ሌሎች ደግሞ በጎርፍ፣ በሙቀት፣ በድርቅ ወይም በወቅቶች ለውጥ በተጎዱ አካባቢዎች ሊኖሩ ይችላሉ።

ትምህርት ቤቶች ለእነዚህ ታሪኮች ቦታ ሲፈጥሩ፣ ተማሪዎች እንዴት እንደሆነ ማየት ይጀምራሉ። ዓለም አቀፍ አዝማሚያዎች የአካባቢ እውነታዎችን ይነካሉ። በትምህርት ቤት የሚማሩትን ነገር ከዓለም ባሻገር ካለው ዓለም ጋር የበለጠ ተግባራዊ፣ የበለጠ ርኅሩኅ እና የበለጠ አቅም ያላቸው ይሆናሉ።

ሂሳዊ አስተሳሰብን እና ውይይትን ማበረታታት

እነዚህ ርዕሰ ጉዳዮች ተማሪዎች በጥልቀት እንዲያስቡ እና ወሳኝ ጥያቄዎችን እንዲጠይቁ ይፈታተናሉ። ለምሳሌ፦

- አንዳንድ ማህበረሰቦች ከሌሎቹ በበለጠ በአየር ንብረት ለውጥ የሚጎዱት ለምንድን ነው?
- በአካባቢ መራቆት ወይም መውደም ምክንያት የገዛ ቤትን ጥሎ መውጣት ምን ያህል ከባድ ትርጉም አለው?
- መገናኛ ብዙኃን (ሚዲያዎች) ስለ ስደት ምን ዓይነት ምስል ያሳያሉ? እነዚህንን ታሪኮች የሚተርከው ማነው?

የክህሎት ልማት

ተማሪዎች እነዚህን ጥያቄዎች በጥልቀት በመመርመር የሚከተሉትን ወሳኝ ክህሎቶች ያዳብራሉ፦

- ትንታኔ (Analysis)፦ የችግሮችን መንስኤ እና ውጤት የመለየት ብቃት፤
- ርኅራኄ (Empathy)፦ የሌሎችን ችግር የመረዳት እና የመጋራት ስሜት፤
- አክብሮት የተሞላበት ውይይት፦ ልዩነቶችን አክብሮ የመወያየት ባህል፤

በዚህም ከተለመዱት የተዛቡ አመለካከቶች (Stereotypes) ባለፈ፣ በአካባቢ ለውጥ ምክንያት የሚመጣን የሰዎች እንቅስቃሴ ውስብስብነት በጥልቀት መረዳት ይማራሉ።

የሲቪክ እና የአካዳሚክ ጠቀሜታ

እነዚህ ርዕሶች ዝግጁ ወይም የተወሰኑ መልሶችን ከመስጠት ይልቅ፣ ለአካዳሚክ ዕድገት ብቻ ሳይሆን ለዴሞክራሲያዊ ተሳትፎ እና ለሲቪክ ሕይወት አስፈላጊ የሆኑ የውይይት መድረኮችን ይከፍታሉ።

ርኅራኄን፣ ማካተትን እና ዓለም አቀፍ ዜግነትን መገንባት

ስለ አየር ንብረት ለውጥ እና ስለ ፍልሰት ማስተማር በመማሪያ ክፍሎች ውስጥ ሁሉን አቀፍ የመማሪያ

አካባቢን (Inclusive learning environments) ለመፍጠር ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል። ተማሪዎች ከተለያዩ የባህል፣ የቋንቋ ወይም የማህበረሰብ ዳራ የመጡ ሊሆኑ ስለሚችሉ፣ እነዚህን ርዕሰ ጉዳዮች ማንሳት በመካከላቸው የጋራ መከባበርንና ባህላዊ መረዳዳትን ለማሳደግ ይረዳል።

ይህ አካሄድ ስደተኛ ወይም ተፈናቃይ የመሆን የሕይወት ተሞክሮ ያላቸው ተማሪዎች በክፍል ውስጥ ትኩረት እንዲያገኙና ማንነታቸው እንዲከበር (ዋጋ እንዲሰጠው) ምቹ ሁኔታን ይፈጥራል። በተመሳሳይ ጊዜ፣ ሁሉም ተማሪዎች በልዩነቶች በደመቀኛና እርስ በርስ በተሳሰረች ዓለም ውስጥ አብሮ ለመኖር የሚያስፈልጋቸውን ርኅራኄ እና ሰብአዊነት እንዲገነቡ ትልቅ እገዛ ያደርጋል።

ይህ አካሄድ ለዓለም አቀፋዊ ዜግነት ዕድገት (Global citizenship development) ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደርጋል። ይህም ሁላችንም እርስ በርስ የተሳሰርን መሆናችንን እንዲሁም ለጥላኔታችንም ሆነ ለሌሎች የሰው ልጆች ሁሉ የጋራ ኃላፊነት እንዳለብን የሚገልጸውን ወሳኝ አስተሳሰብ በተማሪዎች ዘንድ ያስርጻል።

ወጣቶችን ለወደፊቱ ማዘጋጀት

የአየር ንብረት ለውጥ እና የሰዎች ፍልሰት የሚቀጥሉትን አስርት ዓመታት ማህበራዊ፣ ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ እውነታዎች በከፍተኛ ሁኔታ ይቀርባሉ። ተማሪዎች የወደፊት ውሳኔ ሰጪዎች፣ የፈጠራ ባለቤቶች (ፈጣሪዎች) እና ንቁ የማህበረሰብ አባላት እንደመሆናቸው መጠን እነዚህን ዓለም አቀፋዊ ለውጦች ለመረዳትና ተገቢውን ምላሽ ለመስጠት ዝግጁ መሆን አለባቸው።

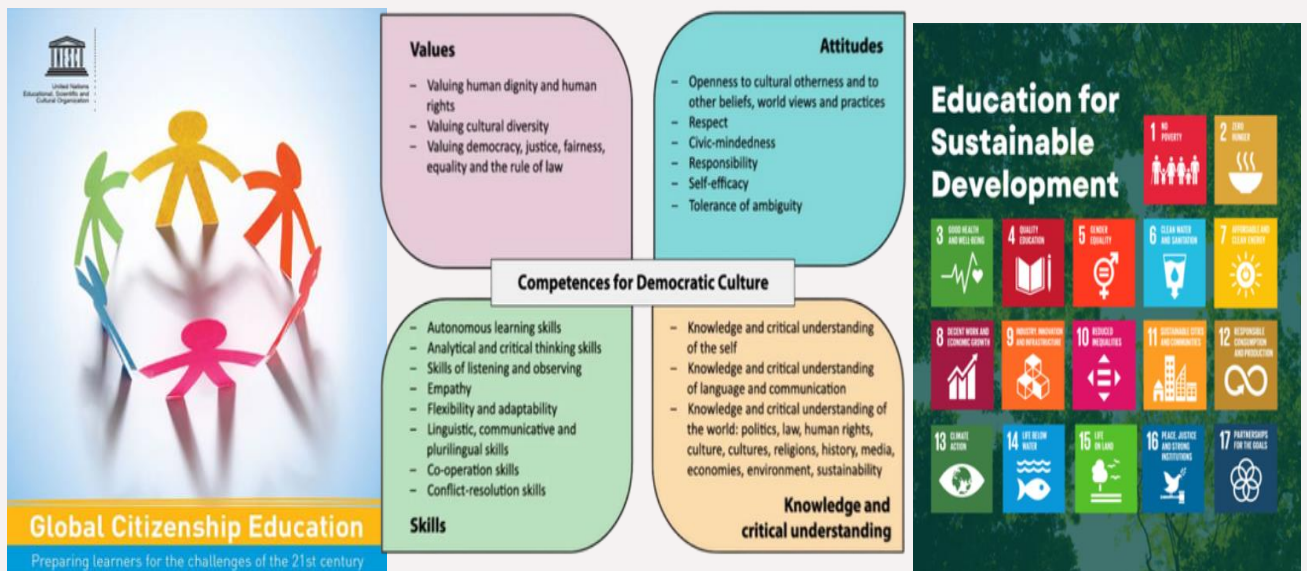
ወጣቶች ስለ እነዚህ ወሳኝ ጉዳዮች አስቀድመው መማራቸው የሚከተሉትን ጠቃሚ እውቀቶችና አመለካከቶች እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል፡-

- በአየር ንብረት ለውጥ መከላከያ እርምጃዎች ላይ በንቃት መሳተፍ፤
- ዘላቂ ልማትን በቁርጠኝነት መደገፍ፤
- ሁሉን አቀፍ እና ፍትሃዊ የሆኑ የፖሊሲ ማዕቀፎችን ማዘጋጀት፤
- በቂ ግንዛቤ ያላቸው እና ኃላፊነት የሚሰማቸው ዜጎች በመሆን ለሀገርና ለዓለም ትርጉም ያለው አስተዋጽኦ ማበርከት።

ከትምህርት ግቦች እና እሴቶች ጋር መጣጣም

እነዚህን ርዕሰ ጉዳዮች በትምህርት ቤቶች ውስጥ በስፋት መዳሰስ ትርጉም ያለው ተግባር ከመሆኑም በላይ፣ ከዓለም አቀፍ የትምህርት ቅድሚያዎችና መርሆዎች ጋር ሙሉ በሙሉ የተጣጣመ ነው። ይህ አካሄድ ተማሪዎች በሚከተሉት ዓለም አቀፍና አገራዊ ማዕቀፎች ውስጥ የተዘረዘሩትን ቁልፍ ብቃቶች (Key competencies) እንዲያዳብሩ ከፍተኛ እገዛ ያደርጋል፡-

- **የዩኔስኮ ዓለም አቀፍ የዜግነት ትምህርት (UNESCO Global Citizenship Education - GCE)**፡- ሰላምን፣ የሰብአዊ መብቶችን መከበር እና ማህበራዊ ፍትህን የሚያበረታታ፤
 - **ለዘላቂ ልማት ትምህርት (Education for Sustainable Development - ESD)**፡- ሂሳብ (ወሳኝ) አስተሳሰብን እና የረጅም ጊዜ ኃላፊነት የመውሰድ ባህልን የሚያሳድግ፤
 - **የአውሮፓ ምክር ቤት የዲሞክራሲያዊ ባህል ብቃቶች (Council of Europe Competences for Democratic Culture)**፡- የሰዎችን ውይይት፣ ግልጽነትን እና የጋራ ትብብርን የሚያጠናክር፤
 - **ብሔራዊ ሥርዓተ ትምህርቶች (National Curricula)**፡- የአካባቢ ጥበቃ ግንዛቤን፣ የሲቪክ ተሳትፎን እና ንቁ ማህበረሰባዊ ተሳትፎን የሚያጎለግሉ ናቸው።
- በዚህ መንገድ፣ ስለ አየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት የሚሰጡ ትምህርቶች ተራ የአካዳሚክ ዕውቀት መቅሰሚያ ብቻ ከመሆን ባለፈ፣ ተማሪዎችን ለታላቅ ዓላማ፣ ለከፍተኛ ግንዛቤ እና ለተሟላ የሕይወት ስኬት ለማዘጋጀት የሚያስችሉ መልካም አጋጣሚዎች ይሆናሉ። በተጨማሪም ወጣቶች የተሻለችና ፍትሃዊ የሆነች ዓለምን በመገንባት ረገድ ንቁ ተሳትፎ እንዲያደርጉ በር ይከፍታሉ ።

ተጨማሪ ተግባር (እንቅስቃሴ)፡-

ለመኖር መሰደድ (ሕይወትን ለማዳን የሚደረግ ሽሽት)፡-

የአየር ንብረት ስደተኞች ታሪክ | ግሎባል ሌገስ ተሳታፊዎች የሚከተሉትን ነጥቦች እንዲያወሱ (እንዲያስታውሱ) ይጠይቁ፡-

ከታሪኩ ምን እንደተረዱ፣ ዋና ዋና (ቁልፍ) ክስተቶችን እና ስለ ድርጊቶቹ ቅደም ተከተል ያላቸውን የግል አመለካከት/ትርጓሜ። ይህ ዓይነቱ አካሄድ ሰፊ፣ የተለያዩ እይታዎች የሚንጸባረቁበትና ሁሉን አቀፍ የሆነ ውይይት ለመፍጠር የሚረዳ ሲሆን፣ ስለ ክስተቱ ጥልቅ የሆነ ንድፈ-ሃሳባዊ (Theoretical) ትንተና ለማድረግ መንገድ ይጠርጋል።

መረጃዎች እና አዝማሚያዎች፡-

በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት የሚከሰት ፍልሰት

በኢጣሊያ፣ በቤልጂየም፣ በስፔን እና በግሪክ ትምህርት ቤቶች ውስጥ የተካሄደ ጥናት፣ የተማሪዎችን ግንዛቤ የሚቀጥጹ የመረጃ ፍሰት እንቅስቃሴዎችን (Information dynamics) ለመመርመር አስችሏል።

በተጨማሪም ይህ ጥናት፣ ተማሪዎች ስለዚህ ጉዳይ ያላቸውን እውቀት በመገንባት ረገድ ትምህርት ቤቶች የሚጫወቱት ሚና አብዛኛውን ጊዜ ሁለተኛ ደረጃ (አነስተኛ) መሆኑን ቁልጭ አድርጎ አሳይቷል።

የጥናቱ ውጤቶች እንደሚያሳዩት፣ ምንም እንኳን የአየር ንብረት ለውጥ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ የመጣ ተጨባጭ እና አንገብጋቢ እውነታ ቢሆንም፣ የአየር ንብረት ፍልሰት ግን አሁንም ድረስ ለአብዛኞቹ ተማሪዎች በትምህርታዊ ክርክሮች ውስጥ በጉልህ የሚንጸባረቅ ርዕስ ሆኖ አልቀጠለም። በዚህ ክስተት ላይ የሚገኘው መረጃ በዋነኝነት የሚቀስመው ከመገናኛ ብዙኃን (ሚዲያ) ሲሆን፣ ትምህርት ቤቶች በዚህ ረገድ ያላቸው ተፅዕኖ ግን የተገደበ ይመስላል።

ይህ ያለመመጣጠን (ልዩነት) የመረጃ ምንጮች ከተማሪዎች ግንዛቤ ጋር እንዴት እንደሚዛመዱ ከሚያሳየው ሁኔታ አንጻር ሲታይም ትልቅ ትርጉም አለው።

በዋነኝነት በኢንተርኔት ወይም በባህላዊ ሚዲያዎች ላይ ብቻ የሚደገፉ ተማሪዎች ይበልጥ ጽንፈኛ ወይም የተከፋፈሉ (Polarized) አመለካከቶችን የሚያንጸባርቁ ሲሆን፣ በተቃራኒው ከትምህርት ቤት የሚገኘው መረጃ ግን ተማሪዎች ጉዳዩን ይበልጥ ሚዛናዊ፣ አርቆ አሳቢ እና ትንታኔያዊ በሆነ መንገድ እንዲረዱት ከማስቻል ጋር የተያያዘ መሆኑን ያሳያል።

ምንም እንኳን ቀጥተኛ የሆነ የምክንያትና ውጤት ትስስር (Causal link) አለ ለማለት ባይቻልም፣ የተገኘው ማህበራዊ ትስስር ግን የመረጃ ምንጭ ተማሪዎች ስለ ስደት ክስተት ባላቸው የግንዛቤ ዓይነት ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ ሊያሳድር እንደሚችል ይጠቁማል።

በእነዚህ ግኝቶች መሠረት፣ ግባችን ትምህርት ቤት የአየር ንብረት ፍልሰትን ጉዳይ በውሳኔ

ሰጪነትና በባለቤትነት (ሆን ብሎ) ለመፍታት ልዩ ቦታ መሆኑን ማጉላት ነው። ይህም ተማሪዎች

በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት (ተንቀሳቃሽነት) መካከል ያለውን ትስስር እንዲረዱ

የሚያስችሉ የማስተማሪያ መሣሪያዎችን ማቅረብን ይጨምራል። ዓላማው እውቀትን ማስተላለፍ

ብቻ ሳይሆን፣ ውስብስብ የሆኑ ዘመናዊ ፈተናዎችን በቅንነትና በግንባር ቀደምትነት መጋፈጥ

የሚችል ይበልጥ ንቁና ግንዛቤ ያለው ማህበረሰብ መገንባት ነው።

ተስፋችን፣ የአየር ንብረት ስደተኛው (ፈላጊው) ማሳያ ምስል የጋራ ንቃተ ህሊናችንን

እንዲያነሳሳው ነው። ይህም የአየር ንብረት ቀውስን በተራ የተፈጥሮ/የአካባቢ ጥበቃ ድንገተኛ
አደጋ ብቻ አድርገን ከመመልከት ይልቅ፣ ጥልቅ ሰብአዊና ፖለቲካዊ ፈተና መሆኑን እንድንረዳ
ያደርገናል።

ክልላዊ ትኩረት፡- የአፍሪካ ቀንድ እና ከዚያም በላይ

የአፍሪካ ቀንድ በአየር ንብረት ለውጥ፣ በአካባቢ መራቆት (መበላሸት)፣ በግጭት እንዲሁም በማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ አለመረጋጋት ጥምር ተፅዕኖዎች ሳቢያ ይበልጥ ለጉዳት ከተጋለጡ የዓለማችን ክልሎች አንዱ ነው። በመሆኑም ይህ ክልል የአየር ንብረት ለውጥ በሀገር ውስጥም ሆነ በድንበር ተሻጋሪ የሰዎች ፍልሰት (ተንቀሳቃሽነት) ላይ እያደረሰ ያለውን ተፅዕኖ በተጨማሪም ለመረዳት ፍጹም ማሳያ ሊሆን የሚችል አብነት (Case study) ነው።

ክልላዊ ትኩረት፡- የአፍሪካ ቀንድ

የአፍሪካ ቀንድ እንደ ኢትዮጵያ፣ ሶማሊያ፣ ኤርትራ እና ጅቡቲ ያሉ አገራትን የሚያካትት ሲሆን፣ የኬንያ እና የሱዳን የተወሰኑ ክፍሎችንም ይይዛል። ይህ ክልል በተለይ በሚከተሉት ዋና ዋና ችግሮችና ምልክቶች ይታወቃል፡-

- ተደጋጋሚ ድርቅ እና ያልተለመደ የዝናብ መለዋወጥ፡- የውሃ ምንጮችን እና የግብርና ምርታማነትን በከፍተኛ ደረጃ አደጋ ላይ የሚጥሉ የአየር ንብረት መዛባቶች ይከሰታሉ።
- የበረሃማነት መስፋፋት እና የመሬት መራቆት (መሸርሸር)፡- ይህ ችግር በተለይም በአርብቶ አደር (ዘላን) ማህበረሰብ አካባቢዎች ላይ በስፋት ይታያል።
- ከፍተኛ የምግብ ዋስትና ማጣት እና የተመጣጠነ ምግብ እጥረት፡- በሰብል ውድመት እና በከብቶች እልቂት ምክንያት ማህበረሰቡ ለከፋ የምግብ እጥረት ይጋለጣል።
- የአካባቢ ጫናዎች እና የፖለቲካ ውጥረቶች መደራረብ፡- በተፈጥሮ ሀብት መመናመን ምክንያት የሚመጡ የአካባቢ ጫናዎች፣ አሁን ካሉ ግጭቶች ወይም የፖለቲካ አለመረጋጋቶች ጋር ይጋጫሉ።
- ወጣት እና በፍጥነት የሚያድግ የህዝብ ቁጥር፡- በፍጥነት እየጨመረ የመጣው የህዝብ ብዛት፣ ለስራ ዕድል፣ ለትምህርት እና ለአገልግሎቶች (ሀብቶች) ያለውን ተደራሽነት እጅግ የተገደበ ያደርገዋል።

እነዚህ አስጨናቂ ሁኔታዎች አብዛኛውን ጊዜ እርስ በርስ የሚደራረቡ በመሆናቸው፣ ሰዎች ምግብ፣ ውሃ፣ ደህንነት እና የተሻለ የኑሮ መተዳደሪያ ፍለጋ ለመስደድ ይገደዳሉ። በዚህ ክልል ውስጥ የአየር ንብረት ለውጥ

እንደ “ስጋት ማባዣ” (Threat Multiplier) ሆኖ የሚያገለግል ሲሆን፣ አሁን ያሉትን ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ተጋላጭነቶች ይበልጥ በማባባስ ለሁለቱም — ማለትም ለሀገር ውስጥ መፈናቀል እና ለድንበር ተሻጋሪ ፍልሰት — ዋነኛ መንስኤ እየሆነ ይገኛል።

የመፈናቀል እና የፍልሰት ሁኔታዎች፡-

በአፍሪካ ቀንድ ቀጠና ከአየር ንብረት ለውጥና ከአካባቢ መበላሸት ጋር ተያይዞ የሚስተዋለው አብዛኛው የሰዎች ፍልሰት በአገር ውስጥ ወይም በቀጠናው ደረጃ የሚወሰን ነው። ይህ የፍልሰት እንቅስቃሴ በሦስት ዋና ዋና መንገዶች ይገለጻል፡-

1. **ከገጠር ወደ ከተማ የሚደረግ ፍልሰት፡-** የግል ተጠቃሚነትን ወይም የሥራ ዕድልን ፍለጋ ከገጠር ወደ በአቅራቢያ የሚገኙ ከተሞች መጓዝ፤
2. **ቀጠናዊ ድንበር ተሻጋሪ ፍልሰት፡-** ጊዜያዊ ጥበቃ ወይም ወቅታዊ የሥራ ዕድል ፍለጋ ወደ ጎረቤት አገሮች መሻገር፤ እና
3. **በመጠለያ ካምፖች ውስጥ መደብደብ፡-** በድርቅ፣ በጎርፍና በጸጥታ መደፍረስ ጥምር ተጽዕኖ ሳቢያ ዜጎች ወደ ስደተኞችና በአገር ውስጥ ወደተፈናቀሉ ወገኖች (IDPs) የካምፕ ማዕከላት እንዲሰደዱ መገደድ።

የዚህ ቀውስ ስፋት በ2022 ዓ.ም. በግልጽ የታየ ሲሆን፣ በተለይም በኢትዮጵያ እና በሶማሊያ ለረጅም ጊዜ የዘለቀው ድርቅ እና ድንገተኛ የጎርፍ አደጋ ባስከተለው ተጽዕኖ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ዜጎች ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር በተያያዙ ከስተቶች ምክንያት ከቀያቸው ለመፈናቀል ተዳርገዋል።

ይህ ቀጠናዊ ትኩረት በትምህርት ውስጥ ለምን አስፈለገ?

የአፍሪካ ቀንድን እንደ ምሳሌ መጠቀም መምህራን የሚከተሉትን ተግባራት እንዲያከናውኑ ያስችላቸዋል፡-

- **የአየር ንብረት ለውጥን እውነተኛ ተጽዕኖ መመርመር፡-** በተጋላጭ ማህበረሰቦች ላይ የሚያድረውን ተጨባጭ ጉዳት ማሳየት፤
- **የፍልሰትን መንስኤዎች መረዳት፡-** የሰዎች ፍልሰት በአካባቢያዊ እና በማህበራዊ ሁኔታዎች እንዴት እንደሚቀረጽ ማስገንዘብ፤
- **ዓለም አቀፋዊ አንድነትንና ርህራሄን ማስተዋወቅ፡-** ተማሪዎችን ከራሳቸው ድንበር ባሻገር ካሉ ተጽዕኖ ፈጣሪ ታሪኮች ጋር ማገናኘት፤
- **የመቋቋም እና የመላመድ ስልቶችን ማሰብ፡-** በዓለም አቀፉ ደቡብ (Global South) አካባቢዎች ምን ዓይነት የመቋቋም አቅሞች እየተገነቡ እንደሆነ ማጥናት።

በተጨማሪም ይህ ትኩረት የአየር ንብረት ፍትህ (Climate Justice) አስፈላጊነትን ያሳያል፤ ምክንያቱም እንደ አፍሪካ ቀንድ ያሉ ቀጠናዎች ለዓለም አቀፉ የበካይ ጋዝ ልቀት ያላቸው አስተዋጽኦ በጣም አነስተኛ ቢሆንም፤ የአየር ንብረት መዛባቱ የሚያስከትለውን ከባድ ሽክም ግን ቀድመውና በከፍተኛ ሁኔታ እንዲሸከሙ ተገደዋል።

ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች እና ዘዴዎች፡- የክፍለ ጊዜ ዕቅድ አብነቶች

ውጤታማ የመማሪያ ተሞክሮዎችን ለመንደፍ፣ ለማዋቀር እና ለማቅረብ የሚረዱዎት መሣሪያዎች።

በዚህ ክፍል ውስጥ፣ በአየር ንብረት ለውጥ፣ በሰዎች ፍልሰት (ሰደት) እና በሁለቱ ክስተቶች መካከል ባለው ትስስር ላይ ያተኮሩ የትምህርት ክፍለ ጊዜዎችን ለማዘጋጀት የሚያግዙ፣ ዝግጁ የሆኑ አብነቶችንና የእቅድ መሣሪያዎችን ያገኛሉ። እነዚህ አብነቶች ከተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ጋር ለሚሰሩ መምህራን፣ የላቀ የዕውቀት ደረጃ ላላቸው ባለሙያዎች፣ ለወጣት ሠራተኞች እና የውይይት አመቻቾች (Facilitators) የተበጁ ሲሆኑ፣ ከተለያዩ የዕድሜ ክልሎች፣ ተቋማዊ አወቃቀሮች እና የትምህርት ዓላማዎች ጋር በቀላሉ ሊጣጣሙ የሚችሉ ናቸው።

እንቅስቃሴ 1. የአየር ንብረት ሰደተኞች የሚናጩዋታ ማስመሰል

ዓላማ፡- በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት በሚመጣ ፍልሰት ውስጥ የሚሳተፉትን የሰው ልጅ ተጽእኖ እና የውሳኔ አሰጣጥ ሂደቶችን መረዳት።

ገጽታ፡- በአየር ንብረት ላይ የተመሰረተ መፈናቀልን ማህበራዊ እና ስሜታዊ ውስብስብ ነገሮች ማሰስ።

የቆይታ ጊዜ፡ 70–90 ደቂቃዎች።

የመማሪያ ዓላማዎች፡-

- በአየር ንብረት ክስተቶች እና በፍልሰት ውሳኔዎች መካከል ያለውን ትስስር/ግንኙነት መለየት።
- በተለያዩ ባለድርሻ አካላት ሚና ውስጥ በመግባት (Role-playing) እርስ በእርስ የመረዳዳትና የርህራሄ ስሜትን ማዳበር።
- የሂስ አተነታትን (Critical thinking)፣ የመግባቢያ እና የድርድር ክህሎቶችን ማሻሻል።

የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች፡-

- የትዕይንት ካርዶች (ልብ-ወለድ በሆኑ የገጠር መንደሮች መገለጫዎች ላይ የተመሰረቱ)።
 - የባህሪ/የሚና መግለጫ ወረቀቶች (ለእያንዳንዱ ተሳታፊ የሚታደል)።
 - ነጭ ሰሌዳ (Whiteboard) ወይም ፍሊፕቻርት (Flipchart)።
 - አማራጭ መገልገያዎች፡- ለይስሙላ ድርጊቱ የሚሆኑ ቀላል ቁሳቁሶች (Props) እና ለማጣቀሻነት የሚያገለግሉ መለያዎች (ለምሳሌ፡- ስካርፍ፣ የስም መለያዎች ወይም ልዩ ልዩ ምልክቶች)።
- ስለ እውነተኛ የአየር ንብረት ፍልሰት የሚያሳዩ ቪዲዮዎች ወይም አጫጭር ጥናታዊ ፅሁፎች/ኬዝ ስተዲዎች (Case studies) — ለምሳሌ፡- ስለ አፍሪካ ቀንድ (Horn of Africa) ወይም ስለ ፓስፊክ ደሴቶች የተዘጋጁ።

የአመቻች ዝግጅት፡

1. የሁኔታ ካርዶችን እና የሚና መግለጫዎችን ያትሙ እና ይቁረጡ
2. የክሊም ፍልሰትን የሚያስተዋውቅ አጭር ቪዲዮ ወይም ተንሸራታች ትዕይንት ያዘጋጁ
3. ለውይይት ወንበሮችን በክብብ ወይም በክብብ ውስጥ ያዘጋጁ
4. የማጣቀሻ ጥያቄዎችን አስቀድመው በቦርዱ ላይ ይፃፉ

የእንቅስቃሴው ቅደም-ተከተል (ፍሰት)፡-

1. መግቢያ (10 ደቂቃ)

- ተሳታፊዎችን በአክብሮት መቀበል (እንኳን ደህና መጣችሁ ማለት) እና “የአየር ንብረት ለውጥ በዓለም ዙሪያ ያሉ ማህበረሰቦችን እያፈናቀለ ነው” የሚለውን የክቀለ ጊዜውን ዋና ርዕስ ማስተዋወቅ።
- ከእውነተኛው ዓለም የተወሰዱ ተጨባጭ ምሳሌዎችን የያዘ አጭር ቪዲዮ ወይም የስላይድ ማቅረቢያ (Slideshow) ማሳየት (ለምሳሌ፡- በኢትዮጵያ የሚከሰት ድርቅን፣ በባንግላዲሽ የሚስተዋል ጎርፍን ወይም በኪሪባቲ የሚታይ የባህር ከፍታ መጨመርን)።
- በመቀጠልም የሚከተለውን ጥያቄ በመሰንዘር አጭር የጋራ ውይይት ማድረግ፡-
“የሚኖሩበት አካባቢ ለአጠቃላይ ሕይወትና ህልውና በጣም አስቸጋሪ እየሆነ ሲመጣ ሰዎች ምን የሚያደርጉ ይመስላችኋል?”

2. ሁኔታውን ማስተዋወቅ (10 ደቂቃ)

- ልብ-ወለድ የሆነውን የጥናት ጉዳይ (Scenario) ለተሳታፊዎች በሚከተለው መልኩ ማቅረብ፡-
“ባለፉት አሥር ዓመታት ውስጥ አምስት ከባድ አውሎ ነፋሶችን ተቋቁሞ ወደነበረው የባህር ዳርቻ ማህበረሰብ — ወደ ማጂ መንደር እንኳን በደህና መጡ። በአሁኑ ወቅት የጨው ውሃ ሰብሎችን አበላሽቷል፤ የመኖሪያ ቤቶች ተጎድተዋል፤ እንዲሁም ዓሣ ማጥመድ ከአሁን በኋላ አስተማማኝ የኑሮ ምንጭ መሆኑ አብቅቷል።

በመሆኑም ማህበረሰቡ የወደፊት ዕጣ ፈንታውን የሚወስን አስቸኳይ ውሳኔ ማሳለፍ አለበት፡- እዚህ በመቆየት ከአየር ንብረቱ ጋር መላመድ? ወይስ ወደ ሀገር ውስጥ ከፍሎች ወይም ወደ ትላልቅ ከተሞች መሰደድ?" ለተሳታፊዎች የሚከተሉትን የተለያዩ ማህበረሰባዊ ባህሪያት/ሚናዎች መመደብ (ወይም የራሳቸውን እንዲመርጡ መፍቀድ) እና የተግባር መግለጫ ወረቀቶችን ማሰራጨት፡-

- የአካባቢው ገበሬ፡- በጨዋማ ውሃ መስፋፋት ምክንያት ሰብሉን ሙሉ በሙሉ ያጣ።
- ወጣት ተማሪ፡- የተሻለ ዕድል ፍለጋ ወደ ከተማ የመዛወር ህልም ያለው/ያላት።
- የመንደሩ ከንቲባ (አስተዳዳሪ)፡- የአካባቢውን ባህልና ቅርስ ጠብቆ ለማቆየት የሚፈልግ።
- መንግስታዊ ያልሆነ ድርጅት (NGO) ሰራተኛ፡- ለሕዝቡ ድጋፍና መረጃ የሚሰጥ።
- ዓሣ አጥማጅ፡- ከባህር ዳርቻው መታወክ የተነሳ ከእንግዲህ ኑሮውን መምራት ያቀተው።
- የንግድ ባለቤት፡- ካፒታሉን/ንብረቱን ወደ ከተማ ወስዶ ኢንቨስት ማድረግ የሚፈልግ።
- የጤና ባለሙያ፡- የአየር ንብረት ለውጡ ስለሚያስከትላቸው በሽታዎችና ስለ መሠረተ ልማት መውደም የሚያሳስበው።

ለውይይቱ ስኬታማነት ተግባራዊ የሆኑ የኃላፊነት ክፍፍሎችን በሚከተለው መልኩ ማደራጀት፡-

- አወያይ / አመቻች (Moderator/Facilitator)፡- የውይይቱን ተራ የሚቆጣጠር እና ውይይቱ ሳይዛባ በዋናው ርዕስ ላይ እንዲያተኩር የሚረዳ ተማሪ ወይም መምህር።
- ማጠቃለያ አቅራቢዎች፡- በውይይቱ ወቅት የተነሱትን ዋና ዋና ነጥቦች እና የውሳኔ ሐሳቦች የሚያጠቃልሉ 2 ተማሪዎች።
- ታዛቢዎች (የህዝብ ተወካዮች)፡- ውይይቱን በትኩረት የሚከታተሉ፣ ማስታወሻ የሚይዙ እና በሂደቱ ላይ ጥያቄዎችን የሚጠይቁ ሌሎች ተሳታፊዎች

የተሳታፊዎች ተጨማሪ ሚናዎችና ተግባራት፡-

- ማስታወሻ ያገሮዎች / ታዛቢዎች (Silent Observers/Note-takers)፡-
 - በውይይቱ ወቅት በንቃት በመከታተል ዋና ዋና ነጥቦችን ይመዘግባሉ።
 - ተግባር 1፡- በውይይቱ ሂደት ውስጥ የተነሱትን ዋና ዋና ሐሳቦች፣ ክርክሮችና ስምምነቶችን በጽሑፍ ያጠቃልላሉ።
- የታዳሚዎች/የሕዝብ ሚና (Audience Role)፡-
 - በውይይቱ ቀጥታ ተሳታፊ ያልሆኑ ሌሎች ተማሪዎችና ተሳታፊዎች የሚወስዱት ሚና ነው።
 - ተግባር፡- ክርክሩን በትኩረት መከታተል፣ ሂደቱ ሲጠናቀቅም ገንቢ የሆኑ ጥያቄዎችን መሰንዘር እና የራሳቸውን አስተያየት መስጠት።

3. የሚና-ጨዋታ ማስመሰል (30-40 ደቂቃ)

ማስመሰያው የሚጀምረው በማጋሪያ ዙር ነው። እያንዳንዱ ቦታቸውን በ1 ደቂቃ ውስጥ ቡድን/ሚና ያጠቃልላል።

ገፅ-ባህሪያቱ እራሳቸውን ካስተዋወቁ በኋላ፣ አስተባባሪው የሚከተሉትን የመሳሰሉ መሪ ጥያቄዎችን በመጠቀም ክርክር፣ ድርድር እና ስምምነትን ያበረታታል፡

○ ማህበረሰቡ መቆየትና መላመድ፣ አንድ ላይ መዛወር ወይም ለብቻው መሰደድ አለበት?

○ የእያንዳንዱ አማራጭ የግል፣ ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ተግዳሮቶች ምንድናቸው?

የጥያቄ ጊዜ፡-የመጨረሻዎቹ 10 ደቂቃዎች ከሕዝብ ለሚነሱ ጥያቄዎች ሊወሰኑ ይችላሉ (ለተጠቆሙ ጥያቄዎች አባሪውን ይመልከቱ)

ማጠቃለያ፡ጸጥ ያሉ ታዛቢዎች ከውይይቱ የተነሱትን ዋና ዋና ርዕስ ጉዳዮች ለማስታወስ ለክፍሉ ያጋልጣሉ

4. የጋራ ማብራሪያ እና ከእውነተኛው ዓለም ጋር ያለው ግንኙነት (10-15 ደቂቃ)፡-

ከዚህ እንቅስቃሴ ምን ተማርክ?

ስለማንኛውም ነገር ሀሳብህን ቀይሮታል?

ዛሬ ተመሳሳይ ተግዳሮቶች ያጋጠሟቸውን ማህበረሰቦች ታውቃለህ?

የግል ማብራሪያ እና ነጸብራቅ፡ ተማሪው ከዚህ በታች ባሉት ሁለት የማሰላሰል ጥያቄዎች ላይ የግል አስተያየት ይጽፋል፤ ጊዜ ከፈቀደ፣ የቀሩትን ሶስት (10-15 ደቂቃዎች) ሊያስቡበት ይችላሉ።

የተሳተፉ ሰዎች ማድረግ የነበረባቸው በጣም አስቸጋሪ ውሳኔ ምን ነበር?

የአየር ንብረት ሁኔታው አስተሳሰባቸውን ወይም ቅድሚያ የሚሰጧቸውን ነገሮች እንዴት ቀረፀው? በየትኞቹ አመለካከቶች ላይ በጣም ተረድተዋል? ለምን?

• ስለ አንድ ነገር ሀሳብህን ቀይረዋል? መቼ እና መቼ? ስለ የትኛው ጉዳይ?

ይህ ዛሬ ያሉ ስደተኞችን እንዴት በአየር ንብረት ሁኔታዎች ውስጥ ለሚገጥሟቸው እውነተኛ ሁኔታዎች

• ያወዳድራል?

አባሪዎች (ለህትመት)፡ የሁኔታ ካርድ፡

የማጂ መንደር

የማጂ መንደር የባህር ዳርቻ ማህበረሰብ ነው። ባለፉት አስር ዓመታት ውስጥ ተደጋጋሚ እና ኃይለኛ ሆነዋል። የጨው ውሃ ጣልቃ ገብነት የእርሻ መሬትን አበላሽቷል እና የዓሣ ማጥመድ ምርት ቀንሷል።

የመጠጥ ውሃ እጥረት አለ። አንዳንድ ነዋሪዎች ለመልቀቅ ይፈልጋሉ፣ ሌሎች ደግሞ ለመቆየት እና እንደገና ለመገንባት ይፈልጋሉ። የዓለም አቀፍ እርዳታ ቅናሾች አሉ፣ ነገር ግን መንደሩ ከተዛወረ ብቻ። የሚቀጥለው የዝናብ ወቅት ከመጀመሩ በፊት ውሳኔዎች በፍጥነት መወሰድ አለባቸው።

የሚና መግለጫ ወረቀቶች ናሙና

የአካባቢው ገበሬ፡-ይህንን መሬት ዕድሜህን ሙሉ አርሰሃል፤ አሁን ግን አፈሩ በጨዋማ ውሃ ተበላሽቷል። ወደ ከተማ መሄድ ማንነትህንና ሥራህን ማጣት ማለት እንደሆነ ትጨነቃለህ። ማህበረሰብህ ምን መሆን አለበት? **አንተ ታደርጋለህ?**

ተማሪ (ዕድሜ 16):የኒቨርሲቲ ሄዶ በከተማ ውስጥ የመኖር ህልም አለሁ። መንደሩ ለወደፊቱ ቦታ እንዳልሆነ ይሰማሃል። ግን ቤተሰብህ መቆየት ይፈልጋል። የበለጠ አስፈላጊው ነገር፡ ባህል ወይስ እድል?

ከንቲባ፡እርስዎ ለመላው ማህበረሰብ ኃላፊነት አለብዎት። አንዳንዶቹ መውጣት ይፈልጋሉ፤ ሌሎች ደግሞ መቆየት ይፈልጋሉ። የመንደሩን ባህልና ታሪክ መጠበቅ ይፈልጋሉ። ደህንነትንና አንድነትን የሚያረጋግጥ መንገድ መፈለግ ያስፈልግዎታል።

የመንግስታዊ ያልሆነ ድርጅት ሠራተኛ፡መረጃ እና ግብዓቶችን ትሰጣለህ፤ ነገር ግን የገንዘብ ድጋፍህ ውስን ነው። ዓለም አቀፍ ለጋሾች የሚረዷቸው መንደሩ ከተቀየረ ብቻ ነው። ለመፍትሄዎች መሟገት እና የልውውጥ ሁኔታዎችን ማስረዳት አለብህ።

ፊሽር፡ጀልባህ ባለፈው አውሎ ነፋስ ወድሟል። ዓሦቹ እየጠፉ ነው። ነገር ግን ቅድመ አያቶችህ ሁሉ ዓሣ አጥማጆች ነበሩ - ቅርስህን እንዴት ትተህ መሄድ ትችላለህ?

የጤና ሰራተኛ፡የውሃ ወለድ በሽታዎች እና የምግብ ዋስትና እጦት እየጨመረ ነው። የአካባቢው ክሊኒክ መድሃኒት የለውም። ለማህበረሰብ ጤና በጣም አስተማማኝ ምርጫ ምንድነው?

የንግድ ባለቤት (ባለሰቅ)፡- "እናንተ መጥታችሁ የምትሄዱ ሰዎች ናችሁ፤ ታዲያ እዚህ ያሉ ሰዎችን ህልውና እና የረጅም ጊዜ ቆይታ አደጋ ላይ ትጥላላችሁ?"

መፍትሔ፡- ሱቅዎን ወይም የንግድ ቦታዎን እንደገና መልሶ በመገንባት ረገድ የበኩሉን አስተዋጽኦ ያበረክታል።

ጥያቄ፡- እነዚህ ሁሉ የኢኮኖሚ መፍትሔዎች በእርግጥ ሊረዱ ይችላሉ?

አወያይ (አስተባባሪ)፡-

አስተባባሪው በውይይቱ ላይ የንግግር ተራን ይቆጣጠራል፤ በመሪ ጥያቄዎች አማካኝነትም ትኩረቱ እንዳይበተን ያደርጋል። ሁሉም ጸጥ ያሉ ተማሪዎች በውይይቱ ላይ እንዲሳተፉ መጋበዛቸውን ያረጋግጣል፤ እንዲሁም ታዳሚው ለተናጋሪዎቹ (ለባለሙያዎቹ) ጥያቄ እንዲጠይቅ ዕድል ይሰጣል።

የአስተባባሪ መሪ ጥያቄዎች፡-

- ማህበረሰቡ መቆየትና መላመድ፤ አንድ ላይ መዛወር ወይም ለብቻው መሰደድ አለበት?
- የእያንዳንዱ አማራጭ የግል፤ ማህበራዊ እና ኢኮኖሚያዊ ተግዳሮቶች ምንድናቸው?
- የማጠቃለያው ክፍለ-ጊዜ (ማጠቃለያ አቅራቢ)፡-** ማጠቃለያው ተናጋሪዎች እርስ በርሳቸውና ከታዳሚው ጋር ባደረጉት ውይይት የተነሱ ዋና ዋና ጉዳዮችን ያነሳል።

ማጠቃለያ አቅራቢው በሚከተሉት መሪ ጥያቄዎች ላይ በመመስረት በጣም አስደሳች የሆኑ ነጥቦችን መጻፍ ይችላል፡-

- ፍልሰትን (መዛወርን) የሚደግፈው ማነው? ለምንስ?
- ባለበት መቆየትና መላመድን እንደ አማራጭ የሚያቀርበው ማነው?
- በገጽ-ባህሪያቱ መካከል የነበሩት ዋና ዋና አለመግባባቶች ምን ነበሩ?
- የተደረሱት ዋና ዋና ስምምነቶች ምን ነበሩ?
- ምን መፍትሄዎች ቀርበዋል?

ለታዳሚው ንቁ ተሳትፎ የተጠቀሙ ጥያቄዎች፡-

- **ለአካባቢው ገበሬ፡-** ሰብሎችዎን ለማዳን እንዴት ሞክረዋል? እዚህ ባለበት ለመቆየት ምን ዓይነት እርዳታ ያስፈልግዎታል?
- **ለወጣቱ ተማሪ፡-** ለወደፊቱ ምን ዓይነት ሕልም አለዎት? ይህ መንደርስ በሕልምዎ ውስጥ እንዴት ይጣጣማል? በከተማ ከተማሩ በኋላ ማህበረሰብዎን ለመርዳት ተመልሰው ይመጣሉ?
- **ለከንቲባው፡-** የሰዎችን ደህንነት እና የመንደሩን ወጎች እንዴት ለመጠበቅ አቅደዋል? አብዛኛዎቹ የመንደሩ ነዋሪዎች ለመልቀቅ ቢፈልጉ ምን ያደርጋሉ?
- **ለመንግሥታዊ ያልሆነ ድርጅት (NGO) ሠራተኛ፡-** ድርጅትዎ ምን ዓይነት የረጅም ጊዜ ድጋፍ ሊያቀርብ ይችላል? በርካታ አደጋዎች ባሉበት አካባቢ የማህበረሰቡን ወጎች ማክበርና ዘመናዊ መፍትሄዎችን ማቅረብን እንዴት ማመጣጠን ይቻላል? መንደሩ ባለበት ቢቆይ በጣም የሚያሳስብዎት ነገር ምንድን ነው?
- **ዓሣ አጥማጁ (ፊሸር)፡-** ዓሣ ማጥመድ አስተማማኝ ባልሆነበት ወቅት ሌላ አማራጭ የሥራ መስክ አለዎት? እንደገና ተስፋ እንዲሰማዎት የሚያደርገው ምንድን ነው?
- **ለንግድ ባለቤቱ፡-** እዚህ አካባቢ ኢንቨስት ማድረግ (ሀብት ማፍሰስ) የሚፈልጉት ለምንድን ነው? ወይስ ወደ ሌላ ቦታ መቀየር ይመርጣሉ?
- **ለጤና ባለሙያው፡-** በአሁኑ ወቅት ዋና ዋናዎቹ የጤና ችግሮች ምንድናቸው? የጤና አገልግሎቱን እንዴት ማሻሻል ይቻላል?

ጸጥ ያለ ማጠቃለያ፡-

ማጠቃለያው ተናጋሪዎች እርስ በእርሳቸው እና ለሕዝብ በሚነጋገሩበት ውይይት የተነሱ ዋና ዋና ጉዳዮችን ያጎላል። በሚከተሉት መሪ ጥያቄዎች መሰረት በጣም አስደሳች የሆኑ ጉዳዮችን መጻፍ ይችላል፡

- ፍልሰትን የሚደግፈው ማነው እና ለምን?
- ለመቆየት እና ለመላመድ መንገዶችን የሚያቀርበው ማነው?

- በገጽ-ባህሪያት መካከል ዋና ዋና አለመግባባቶች ምን ነበሩ?
- ዋና ዋና ስምምነቶች ምን ነበሩ?
- ምን መፍትሄዎች ቀርበዋል?

እንቅስቃሴ 2:- የፍልሰት ጉዞን በካርታ ማሳየት (የካርታ ሥራ)

- **ዓላማ:-** እውነተኛ ወይም ልብ-ወለድ የሆኑ የፍልሰት ጉዞዎችን መከታተል፤ እንዲሁም የአካባቢ ሁኔታዎች፣ ድርጊቶች እና ስሜቶች በጉዞው ላይ የሚያሳድሩትን ተፅዕኖ መረዳት።
- **ጭብጥ:-** ታሪክን በካርታ ላይ በማስፈር (Storytelling through geography) ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዘውን ፍልሰት ከሰዋዊ እይታ አንጻር መረዳት (ለግል ማበጀት)።
- **የቆይታ ጊዜ:-** ከ45–60 ደቂቃዎች
- **የመማሪያ ዓላማዎች:-**
 - ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዙ የፍልሰት መንስኤዎችን እና ውጤቶችን በጥልቀት መረዳት።
 - ጉዞዎችን በአይነት ሕሊና ለመሳል ካርታዎችን እና የቦታ መገለጫ መሣሪያዎችን መጠቀም።
 - በታሪክ አወቃቀርና በማሰላሰል ሂደት ውስጥ ሰዋዊ ርህራሄን ማዳበር።

የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች:-

- የታተሙ የጉዞ ታሪኮች ወይም የጉዳይ ጥናቶች (እውነተኛ ወይም ልብ-ወለድ)።
- እስክራብቶዎች፣ ትናንሽ ባለሰስት ቀለም ክብ ተለጣፊዎች (ስቲከርች)።
- ባለ ሁለት የተለያዩ ቀለም የሚለጠፉ ማስታወሻዎች (Post-it notes)።
- ክር (ገመድ)፣ መቀስ እና ቴፕ።
- የታተሙ ትናንሽ ካርታዎች እና 5ቱን የክልል ክፍሎች (የጉዳይ ጥናቶች ያሉባቸውን አካባቢዎች) የሚያሳይ አንድ ትልቅ የጋራ ካርታ (በተለይ በአፍሪካ ቀንድ ላይ ትኩረት ያደረገ)።

መመሪያዎች:

መግቢያ (10 ደቂቃ)

- በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት የተፈጠረውን ፍልሰት በአጭሩ ያስተዋውቁ።
- የእውነተኛ ዓለም ምሳሌዎችን ያጋሩ (ለምሳሌ የአፍሪካ ቀንድ፣ ግን ሌሎች ምሳሌዎች ሊሆኑ ይችላሉ)።
- የአየር ንብረት ክስተቶች (ለምሳሌ ድርቅ፣ ጎርፍ፣ የባህር መጨመር) ሰዎች እንዲንቀሳቀሱ የሚያስገድዷቸውን እንዴት እንደሆነ አገልግሎት ያሳዩ።

2. የካርታ ስራ እንቅስቃሴ (30 ደቂቃ)

- ተሳታፊዎችን በጥንድ ወይም በትንሽ ቡድኖች ይከፋፍሏቸው። የፍልሰት ታሪክ እና ተጓዳኝ ካርታውን
- ለእያንዳንዱ ቡድን ያሰራጩ

- እንዲህ እንዲያደርጉ ይጠይቋቸው:-
 - መንገዱን በካርታ ላይ ይከታተሉ
 - በጉዞው ወቅት መነሻውን፣ መድረሻውን እና ቁልፍ ነጥቦችን ምልክት ያድርጉበት (ክብ ተለጣፊዎች)።

- ተግዳሮቶችን፣ ውሳኔዎችን እና ስሜታዊ ተፅእኖዎችን ልብ ይበሉ (ተለጣፊ ማስታወሻዎች)

3. ጋለሪ መራመድ እና መጋራት (10 ደቂቃ)

- የተጠናቀቁትን ካርታዎች ያሳዩ።
- ተሳታፊዎችን እንዲዘሩ እና የሌሎችን ስራ እንዲገመግሙ ጋብዝ።
- (ቀለም እንዲጽፉ ጠይቃቸው)። በድህረ-እሱ ላይ የራሳችንን ጥያቄዎች ወይም ግንዛቤዎች (የተለያዩ)

4. በትልቁ የጋራ ካርታ ላይ ማሳየት

- እያንዳንዱ ቡድን ወደ ፊት እንዲመጣ እና በሌሎች ተሳታፊዎች በሚለጠፉ ማስታወሻዎች (Post-it notes) ላይ ለተነሱት ማናቸውም ጥያቄዎች ምላሽ እንዲሰጥ ይጋብዙ።
- የቡድናቸውን የስደት መስመር (መንገድ) ክር እና ቴፕ በመጠቀም በትልቁ የጋራ ካርታ ላይ እንዲያሳዩ እና እንዲያስተሳስሩ ያድርጉ።

5. ማጠቃለያ እና ማብራሪያ ውይይት

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መሠረት በማድረግ አጭር የጋራ ውይይት ያመቻቹ፡-

- በትልቁ ካርታ ላይ ምን ዓይነት ተመሳሳይ የጉዞ ቅጦች (ተመሳሳይ መንገዶች) ታዩ? (ይህንን ውይይት በአፍሪካ ቀንድ ካሉት አራት ዋና ዋና የፍልሰት መንገዶች ጋር ያገናኙት፡- 1. በሀገር ውስጥ የሚደረግ ፍልሰት፣ 2. በአፍሪካ ቀንድ ቀጣና ውስጥ የሚደረግ ፍልሰት፣ 3. ወደ ባሕረ ሰላጤው አገሮች የሚወስደው የምሥራቅ መስመር፣ እና 4. ወደ አውሮፓ የሚወስደው የሰሜን መስመር)።
- የተጓዣችን የጉዞ አቅጣጫ የቀየሩት ዋና ዋና አደጋዎች እና ወሳኝ ውሳኔዎች ምን ምን ነበሩ?
- ጂኦግራፊያዊ ሁኔታዎች (ለምሳሌ፡- የመሬት አቀማመጥ፣ ድንበሮች፣ የአየር ንብረት ቀጠናዎች) በጉዞው ውጤት ላይ እንዴት ተፅዕኖ ሊያሳድሩ ይችላሉ?
- በእውነተኛው ሕይወት ውስጥ ምን ዓይነት ተጨማሪ ችግሮች ሊያጋጥሙ ይችላሉ? (ለምሳሌ፡- ያልተሳኩ የጉዞ መንገዶች/መከራዎች፣ የሰዎች ዝውውር/ኮንትሮባንድ፣ ወደ መድረሻው ለመድረስ ደጋግሞ መሞከር)። እነዚህ በታሪኩ ላይ የታዩት መንገዶች ምን ያህል ተጨባጭ እውነተኛ እንደሆኑ እንዲያንጸባርቁ ያድርጉ።
- እነዚህ ታሪኮች በመድረሻው ላይ ብቻ የሚያበቁ ናቸው? መድረሻው ቦታ ላይ ከደረሱ በኋላ ምን ዓይነት አዳዲስ ፈተናዎች ወይም ክስተቶች ሊፈጠሩ ይችላሉ?

6. ግምገማ (የግብረ-መልስ ዛፍ)

- በነጭ ሰሌዳ ወይም በትልቅ ወረቀት ላይ የአንድ ትልቅ ዛፍ ምስል ይሳሉ።
- ተማሪዎቹ ወይም ተሳታፊዎቹ የሚከተሉትን ነጥቦች በሚለጠፉ ማስታወሻዎች (Post-it) ላይ በመጻፍ በዛፉ ምስል ላይ እንዲለጥፉ ያድርጉ፡-

- በዛፉ ግንድ ላይ፡- በጥሩ ሁኔታ የተከናወኑ እና ጠንካራ የነበሩ የክፍለ ጊዜው ክፍሎችን፤
- በዛፉ ሥር (መሬቱ ላይ)፡- ለወደፊቱ ሊሻሻሉ የሚገባቸውን ወይም ጎድለው የነበሩ ነገሮችን፤
- በዛፉ ቅርንጫፎችና ቅጠሎች ላይ፡- ለእንቅስቃሴው ማበልጸጊያ የሚሆኑ አዳዲስ የፈጠራ አሳቦችን እና እይታዎችን።

1. መግቢያ (የአመቻች መግቢያ ምሳሌ)

- “የዛሬውን ተግባራዊ እንቅስቃሴ ከመጀመራችን በፊት፤ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር ተያይዞ ስለሚከሰተው የሰዎች ፍልሰት/ስደት እና በዚህ ዘርፍ ላይ ስለሚከናወኑ ዋና ዋና ሥራዎች በአጭሩ ማስተዋወቅ እፈልጋለሁ።
- ዛሬ የምንወያይበት ዋና ርዕሰ-ጉዳይ በአካባቢ መበላሸት እና በአየር ንብረት ለውጥ ተፅዕኖዎች ምክንያት ቀድሞ ከነበሩበት ቀዬ ወይም ቤታቸውን ጥለው ለመሰደድ የተገደዱ ሰዎችን ሕይወትና የጉዞ መስመር የተመለከተ ነው። በዚህም የአየር ንብረት ለውጥ የሚያስከትለውን የሰዎች መፈናቀል መጠን (የስደተኞችን ቁጥር) እና ሰዋዊ ገጽታውን በጥልቀት እንመረምራለን።

የአየር ንብረት ፍልሰት ሁልጊዜ ዓለም አቀፍ ድንበሮችን ማቋረጥ ማለት አይደለም። በብዙ አጋጣሚዎች ሰዎች በራሳቸው ሀገር ውስጥ ይንቀሳቀሳሉ - ከገጠር ወደ ከተሞች፣ ወይም ከአደጋ ነፃ ከሆኑ ክልሎች ወደ ይበልጥ የተረጋጋ አካባቢዎች። በዓለም ዙሪያ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎችን የሚነካ ጸጥ ያለ ግን እያደገ የመጣ ክስተት ነው።

ብዙ የተለያዩ ምክንያቶች አሉ፣ ነገር ግን ሁሉም ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዙ ናቸው። ለምሳሌ፡ ድርቅ ሰብሎችን ሊያወድም እና እንስሳትን ሊገድል ይችላል፣ ይህም ቤተሰቦችን ምግብ ወይም ገቢ ሳያገኙ ያደርጋቸዋል።

ጎርፍና አውሎ ንፋስ ቤቶችን፣ መንገዶችን እና እርሻዎችን በማጠብ መላው ማህበረሰቦች እንዲሰፍሩ ያስገድዳቸዋል።

የባህር ከፍታ መጨመር በባህር ዳርቻ አካባቢዎች እና በደሴቶች የሚኖሩ ሰዎችን ያስፈራራል - በአንዳንድ ቦታዎች መሬቱ ራሱ ከውሃው ቦታች እየጠፋ ነው።

ጥቂት ጉዳዮችን እንመልከት፡-

በአፍሪካ ቀንድ፣ ለዓመታት የዘለቀው የድርቅ ዘመን ግብርናን ፈጽሞ የማይቻል አድርጎታል። ብዙ ቤተሰቦች ውሃ፣ ምግብ እና ሥራ ፍለጋ ወደ ከተሞች ወይም ድንበር ተሻግረው ለመኖር ተገደዋል።

(እንደ ኪሪባቲ ወይም ቱቫሉ ባሉ የፓስፊክ ደሴቶች፣ የባህር መጨመር መንደሮችን እያጥለቀለቀ እና የንፁህ ውሃ ምንጮችን እየበከለ ሲሆን፣ ሰዎች ወደ ሌሎች አገሮች ለመዛወር እቅድ እንዲያወጡ ይገፋፋቸዋል።

በባንግላዲሽ፣ በሚሊዮን የሚቆጠሩ ሰዎች አዘውትረው በጎርፍ በሚጥለቀለቁ ዝቅተኛ ቦታዎች ላይ የሚኖሩ ሲሆን በመካከለኛው አሜሪካ ደግሞ ተደጋጋሚ አውሎ ነፋሶችና የሰብል ውድቀቶች ሰዎች ደህንነትና መረጋጋትን ፍለጋ ከቤታቸው እንዲወጡ እያደረጓቸው ነው።)

እነዚህ ምሳሌዎች የአየር ንብረት ለውጥ ስለ አካባቢ ብቻ ሳይሆን ስለ ሰዎችም ጭምር መሆኑን ያስታውሱናል። እያንዳንዱ ጉዞ የመጥፋት፣ የመቋቋም እና የመላመድ የግል ታሪክን ይወክላል።

- “በዛሬው ዕለት በሚኖረን ተግባራዊ እንቅስቃሴ፣ ከእነዚህ የፍልሰት ታሪኮች መካከል አንዳንዶቹን በቅርበት እንመረምራለን። የፍልሰት ጉዞዎቹን በካርታዎች ላይ በመከታተል፣ ተጓዦች በጉዞአቸው ወቅት ያጋጠሟቸውን እና ውሳኔዎቻቸውን የገደቡ (የቀረጹ) ዋና ዋና ተግዳሮቶችን እንመለከታለን።
- የዚህ እንቅስቃሴ ዋና ግብ ሰዎች ወደ የትኛው ቦታ እንደሚንቀሳቀሱ ብቻ ሳይሆን፣ ለምን ለመንቀሳቀስ እንደተገደዱ፣ በጉዞ ላይ ምን ዓይነት ከባድ ምርጫዎች እንደገጠሟቸው፣ እንዲሁም ውሳኔዎቻቸውና ምርጫዎቻቸው ምን ዓይነት ስሜታዊ ተፅዕኖ እንዳሳደሩባቸው በጥልቀት መረዳት ነው።”

ከእውነተኛው ዓለም የተወሰዱ የጉዳይ ጥናቶች፡- የአፍሪካ ቀንድ

የጉዳይ ጥናት 1፡- አሚና — በሶማሊያ የተከሰተ ድርቅ

- መነሻ ቦታ፡- ባይዶዋ፣ ሶማሊያ
- መድረሻ ቦታ፡- ዳዳብ የስደተኞች ካምፕ፣ ኬንያ

ታሪኩ፡- አሚና ከደቡብ ሶማሊያ የመጣች የሦስት ልጆች እናት ናት። የምትኖርበት መንደር ለሦስት ተከታታይ ዓመታት የዝናብ እጥረት (የዝናብ ወቅቶች መዛባት) አጋጥሞታል። በዚህም ምክንያት ሰብላቸው ሙሉ በሙሉ ወድሟል፤ የሕይወታቸው መሠረት የነበሩት ከብቶቻቸውም አልቀዋል።

በአካባቢው በተከሰተው ከባድ ረሃብና ምንም ዓይነት ሰብአዊ እርዳታ ባለመኖሩ፣ አሚና ከቤተሰቧ ጋር ሕይወታቸውን ለማዳን ከ200 ኪሎ ሜትር በላይ በእግር ለመጓዝ ወሰኑ። ድንበር ተሻግረው ኬንያ በመግባት፣ በሺዎች የሚቆጠሩ ተፈናቃዮች የሚገኙበትን የዳዳብ የስደተኞች ካምፕ ተቀላቀሉ።

ይህ በድርቅና በከፍተኛ ድካም የተሞላው አደገኛ ጉዞ 12 ቀናት ፈጅቶባቸዋል። በአሁኑ ወቅት ድርቁ አሁንም እየቀጠለ በመሆኑ፣ አሚና ወደ ቀደመው ቀያቸው ስለመመለስና ስለወደፊት ሕይወታቸው በከፍተኛ ጭንቀት ውስጥ ትገኛለች።

ጉዳይ 2፡ የሱፍ – የጎርፍ መጥለቅለቅ በኢትዮጵያ መነሻ፡የአፋር ክልል፣ ኢትዮጵያ መድረሻ፡አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

የሱፍ በአዋሽ ወንዝ ዳርቻ ይኖር ነበር። ከባድ የጎርፍ መጥለቅለቅ የቤተሰቡን ቤትና እርሻ አወደመ። ይህ ያልተጠበቀ ዝናብ የጣለበት ሦስተኛው ዓመት ነበር። ሥራና መኖሪያ ቤት ለማግኘት ተስፋ በማድረግ ወደ አዲስ አበባ ለመዛወር ወሰኑ። በከተማው ውስጥ አዳዲስ ፈተናዎች ያጋጥሟቸዋል - የተጨናነቁ መጠለያዎች፣ የሥራ ዋስትና ማጣት እና የድጋፍ መረቦች እጥረት። የሱፍ ቤቱን ይናፍቀዋል እና ለመላመድ ይቸገራል።

ጉዳይ 3፡ ፋጡማ - በደቡብ ሱዳን ግጭት እና ድርቅ መነሻ፡ጆንግሌይ ግዛት፣ ደቡብ ሱዳን መድረሻ፡የካኩማ የስደተኞች ካምፕ፣ ኬንያ

የፋጡማ መንደር የጎሳ ግጭትም ሆነ ድርቅ አጋጥሟታል። የሚተማመኑበት ወንዝ ደርቋል። የታጠቁ ቡድኖች በውሃ ቦታዎች ምክንያት መዋጋት ጀመሩ። ቤተሰቧ በእግር ወደ ኬንያ ሸሹ። በጉዞ ላይ እያሉ በፍተሻ ጣቢያዎች ላይ ዝርፊያ ገጥሟቸዋል እና ከሌሎች ዘመዶቻቸው ጋር ግንኙነታቸውን አጡ። በካኩማ፣ ደህና ናቸው ነገር ግን ስለወደፊቱ እርግጠኛ አይደሉም። ፋጡማ ትምህርት ቤት መሄድ ትፈልጋለች ነገር ግን ሰነዶች የሏትም።

ኬዝ 4: ሃጎስ – ድርቅ፣ ግጭት እና በኤርትራ ውስጥ የሚደረግ የግዴታ ምልመላ፡ አስመራ፣ ኤርትራ መድረሻ፡ ካላብሪያ፣ ጣሊያን፣ አውሮፓ

ሃጎስ በሃያዎቹ መጀመሪያ ላይ የሚገኝ ወጣት ነው። የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቱን አጠናቋል። በገጠር አካባቢ ያደገው የሃጎስ ቤተሰብ በእርሻ አማካኝነት አነስተኛ ገቢ ያገኛል።

ይሁን እንጂ በድርቅ ምክንያት በተደጋጋሚ የሰብል ውድቀቶች እና ግጭትን ያስከተለ እና የብዙዎችን ህይወት የቀጠፈ የፖለቲካ አለመረጋጋት እና በግዳጅ ወደ ብሔራዊ አገልግሎት መግባት በሃጎስ ውስጥ የተስፋ መቁረጥ ስሜት እንዲፈጠር አድርጓል።

በዚህ የተስፋ መቁረጥ ስሜት ውስጥ እያለ፣ ጓደኞቹ ብዙ ወጣቶች ወደ ሌሎች አገሮች እንደሚሰደዱ እና የተሳካላቸው ደግሞ የተሻለ ሕይወት እንደሚኖራቸው ነገሩት።

በዚህም ምክንያት ሃጎስ መጀመሪያ ወደ ሱዳን ተሰደደ፣ በምስራቅ ሱዳን በሚገኘው የኡም ራኩባ የስደተኞች ካምፕ ውስጥ አምስት ወራት አሳልፏል።

ሃጎስ ከሌሎች ስደተኞች ጋር በመሆን ወደ ሊቢያ አደገኛ ጉዞ በማድረግ የሰሃራ በረሃ አቋርጦ ነበር፤ እዚያም እጅግ አደገኛ የሆኑ ሁኔታዎችን አጋጥሞታል፤ ከእነዚህም መካከል ገዳይ የሆነ ሙቀት፣ ድርቀት እና ለመጓጓዣ ከሚያገለግሉ ክፍት የጭነት መኪናዎች የመውደቅ አደጋ ይገኙበታል።

ሃጎስ ሊቢያ እንደደረሰ፣ በተጨማሪና በንጽህና ጉድለት ውስጥ ገብቶ፣ የአዘዋዋሪዎችና የአዘዋዋሪዎች ኢላማ ሆነ። አመጽ፣ ስቃይና አፈና ተቋቁሞ፣ አዛውንቶች ቤተሰቦቹን ለማስፈታት ቤዛ እንዲከፍሉ በማስገደድ አሳልፏል።

እንዲህ ዓይነቱን አስቸጋሪ ሁኔታ ለሁለት ወራት ካሳለፈ በኋላ፣ ሃጎስ በኮንትሮባንድ አዘዋዋሪዎች አማካኝነት ወደ ጣሊያን ጉዞውን ጀመረ። የሜዲትራኒያን ባህርን በአሮጌ እና ደህንነቱ በተጠበቀ መርከብ ተሻግሮ ከሁለት እጥፍ በላይ ጭነት በተጨማሪ እና በመጨረሻም በዋናው የጣሊያን ደቡባዊ ክልል ወደሆነችው ካላብሪያ ደረሰ።

ጉዳይ 5: ኤደን - ድርቅና ግጭት በኢትዮጵያ መነሻ፣ትግራይ፣

ኢትዮጵያ መድረሻ፡ ሳውዲ ዓረቢያ

ኤደን በሃያዎቹ ዕድሜ መጀመሪያ ላይ የምትገኝ ወጣት ስትሆን፣ በሰሜናዊ ኢትዮጵያ ትግራይ ክልል ውስጥ ከምትገኘው አዲጉደም ትንሽ ከተማ የመጣች ናት። የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቷን ካጠናቀቀች በኋላ የዩኒቨርሲቲ መግቢያ ፈተና ማለፍ ስላልቻለች በአካባቢው የኒቨርሲቲዎች መመዝገብ አልቻለችም።

ከገንዘብ ችግር ካለባት ቤተሰብ የመጣች ሲሆን ኑሮዋን ለማሟላት ተቸግራለች። ተደጋጋሚ ድርቅ ወላጆቿን አወደመ፤ ሰብሎችን አፍርሷል፤ ይህም በቤት ውስጥ በቂ ምግብ አላገኘም። ችግሮቿን ለማባባስ፣ የቅርብ ጊዜ አስቃቂ ግጭት የቤተሰቡ ዋና አቅራቢ የነበረውን የአባቷን ሕይወት አጥፍቷል።

በክልሉ ውስጥ ያለው ከፍተኛ ድህነት እና ቀጣይነት ያለው ግጭት በኤደን ውስጥ ጥልቅ የተስፋ መቁረጥ ስሜት እንዲሰማት አድርጎታል፤ ይህም ስደትን እንድታስብ አድርጓታል።

ኤደን በአሳዳጊነቷ ወቅት የጎረቤት ቤተሰብ ልጅ ወደ ባሕረ ሰላጤ መሰደዱን ተገነዘበች፤ ይህም ስደትን ቤተሰቧ ከገጠማት አስከፊ የኑሮ ሁኔታ ለማምለጥ እንደምችል እንድትመለከት አነሳስታታል። ኤደን በሰብአዊ አዘዋዋሪዎች እርዳታ ወደ ጅቡቲ የድንበር ከተማ ጋላፊ ጉዞዋን ጀመረች። ከዚያም በእግር በረሃማ አካባቢ አቋርጣ በሰሜናዊ ጅቡቲ ወደምትገኘው የአቦክ የባህር ወደብ ከተማ ደረሰች። ከአቦክ ከሌሎች ስደተኞች ጋር በመሆን፤ ከታቀደው በላይ በእጥፍ የሚበልጥ ጭነት የተሸከመችውን አሮጌና የተጨናነቀች ጀልባ የኤደንን ባሕረ ሰላጤ አቋርጣ ወደ የመን አመራች። በየመን፤ ብዝበዛ እና በጾታ ላይ የተመሰረተ ጥቃት አጋጥሟታል። ኤደን አስቸጋሪ ጉዞ ካደረገች በኋላ በመጨረሻ ሳውዲ አረቢያ ደረሰች።

ተግባር 3. የውሂብ መርማሪዎች፣ የአየር ንብረት ፍልሰት እና መረጃን መተንተን

ዓላማ፡ከአየር ንብረት እና ከስደት ጋር የተያያዙ ስታቲስቲክስን ለመረዳት ወሳኝ አስተሳሰብን እና አዝማሚያዎች መጠቀም።

ጭብጥ፡በአየር ንብረት ከስተቶች እና በሰው ልጅ ተንቀሳቃሽነት መካከል ያለውን ግንኙነት ለማወቅ መረጃን መጠቀም።

የቆይታ ጊዜ፡120 ደቂቃዎች።

የመማሪያ ዓላማዎች፡

- በአየር ንብረት እና በፍልሰት ላይ የእውነተኛ ዓለም የውሂብ ስብስቦችን ይተንተኑ ቅጦችን እና/ ወይም ሪፖርቶችን ይተርጉሙ እና በእውቀት ላይ የተመሠረተ መደምደሚያዎችን ይሳሉ የውሂብ እውቀትን እና ወሳኝ አስተሳሰብን ይለማመዱ

የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች፡

- የታተሙ ግራፎች፣ ሪፖርቶች፣ ካርታዎች፣ ኢንፎግራፊክስ ወይም ሰንጠረዦች
- ከታመኑ ምንጮች (ለምሳሌ UNHCR፣ IOM፣ IPCC፣ IDMC) መረጃዎችን ማግኘት
- የመሪ ጥያቄዎች ያሏቸው የስራ ወረቀቶች እርሳሶች/ማድመቂያዎች ወይም ዲጂታል የማብራሪያ መሳሪያዎች

መመሪያዎች፡

የውይይት እና የዓላማዎቹ ማብራሪያ (15 ደቂቃ) ጠይቅ፡-

- “በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት ስለሚመጣው ፍልሰት ምን ዓይነት መረጃ ሊነግረን ይችላል?”
- የአእምሮ ጭንቀት፣ የድርቅ ካርታዎች፣ የጎርፍ ሪፖርቶች፣ የፍልሰት ስታቲስቲክስ፣ የስደተኞች ካምፕ ቁጥሮች፣ የሙቀት ልዩነቶች። የመረጃ ፖሊሲን፣ ዝግጁነትን እና ግንዛቤን በመቅረጽ ረገድ ያለውን ሚና ያስተዋውቁ።

የውሂብ መዝለል (45 ደቂቃ)

- በቡድኖች ውስጥ ተሳታፊዎች የውሂብ ስብስብ (ግራፍ፣ ሪፖርት፣ ካርታ ወይም ኢንፎግራፊክ) ይቀበላሉ።

- ልምዳዊ፡ የድርቅ ቀጠናዎች ከአፍሪካ ቀንድ የተፈናቀሉ ዜጎች በአየር ንብረት ከስተቶች (ለምሳሌ ጎርፍ፣ ድርቅ) ሲነፃፀሩ ከድርቅ ጋር ሲነፃፀሩ
- ተሳታፊዎች የስራ ወርክሽት ይሞላሉ፡- ምንጮችን እንድንገነዘብ?
- 8 እነዚህ መረጃዎች ምንን ይወክላሉ? አዝማሚያው ምንድን ነው?
- ቆሱ ያስከትላል ወይስ መዘዞችን ያስከትላል ማን ተጎድቷል?
- 9. ግኝቶችን አቅርብ (45 ደቂቃ)
- እያንዳንዱ ቡድን የምርምር ውጤቶችን ከሥራ ወረቀቱ ጋር እንዲሁም አንድ ቁልፍ ኮርዳንስ ግንዛቤ የተወሰደ መረጃ ያካፍላል።
- እነሱም የሚያንፀባርቁት፡-

- ይህ መረጃ ምን ይጠቁማል?
 - በሰዎች ሕይወት፣ በውሳኔዎች፣ ወይም በፖሊሲዎች ላይ እንዴት ተጽዕኖ ሊያሳድር ይችላል?
- የውይይት መሪ መመሪያ (Debrief & Reflection - 15 ደቂቃ)**

ክፍለ ጊዜውን ለመምራት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቅደም ተከተል መጠቀም ይችላሉ፡-

5. በመረጃው ውስጥ ምን የጎደለ ነገር አለ? _____

6. ዓላማ፡ ተሳታፊዎች መረጃ ሁልጊዜ የተሟላ እንዳልሆነ እንዲገነዘቡ ማድረግ።

የሚጠየቁ ጥያቄዎች፡

- "ያየናቸው መረጃዎች የትኞቹን የህብረተሰብ ክፍሎች ወይም የትኞቹን ከስተቶች ሳያካትቱ ቀርተዋል?"
- ~~"መረጃው የሚያሳየው የሰዎችን ቁጥር ብቻ ነው ወይስ የሰዎችን ስሜትና ተሞክሮ ያካትታል?"~~

2. ምስሉን ለማሟላት ሌላ ምን ማወቅ ትፈልጋለችሁ? (What else would you like to know to complete the picture?)

ዓላማ፡ ተሳታፊዎች በውሳኔ አሰጣጥ ሂደት ውስጥ ምን አይነት ተጨማሪ ማስረጃ እንደሚያስፈልግ እንዲያስቡ ማነሳሳት።

የሚጠየቁ ጥያቄዎች፡

- "የበለጠ ግልጽ የሆነ መረጃ ለማግኘት የትኞቹን ጥያቄዎች መጠየቅ ይኖርብናል?"
- "የተገኘውን መረጃ ለማረጋገጥ ከየትኞቹ ሌሎች ምንጮች ጋር ማነፃፀር ይገባል?"

3. መረጃ በኃላፊነት ስሜት ጥቅም ላይ መዋሉን እንዴት ማረጋገጥ እንችላለን?

(How can we ensure data are used responsibly?)

ዓላማ፡ የመረጃ ስነ-ምግባርን (Data Ethics) እና የመረጃ ሚስጥራዊነትን መርሆዎች ማስተዋወቅ።

የሚጠየቁ ጥያቄዎች፡

- "መረጃው ለተሳሳተ ዓላማ እንዳይውል ወይም ሰዎችን እንዳይጎዳ ምን ጥንቃቄ ማድረግ አለብን?"
- "ስለ መረጃው ምንጮች እና ውስንነቶች ለሌሎች ማብራራት ለምን አስፈላጊ?"

4. እናንተን በጣም የገረማችሁ ወይም ትኩረታችሁን የሳበው ነገር ምንድን ነው? (What are the things that stood out to you?)

ዓላማ: ተሳታፊዎች ካዩት መረጃ የተማሩትን ዋና ዋና ነጥቦች እንዲያጠቃልሉ መርዳት።

የሚጠየቁ ጥያቄዎች:

- "ከተመለከትናቸው መረጃዎች ውስጥ በጣም ያልጠበቃችሁት ነገር ምንድን ነው?"
- "ይህ መረጃ ስለ ጉዳዩ የነበራችሁን ቀደምት አመለካከት ቀይሮታል?"

የመረጃ ምንጮች ምሳሌዎች:-

- UNHCR Data Portal – Climate and Displacement: የዩኤንኤችሲአር (UNHCR) የመረጃ መግቢያ – የአየር ንብረት ለውጥ እና መፈናቀል
- IOM Displacement Tracking Matrix: የአይኤም (IOM) የመፈናቀል ክትትል ማትሪክስ
- IDMC Global Internal Displacement Database: የአይዲኤምሲ (IDMC) የዓለም አቀፍ የውስጥ መፈናቀል መረጃ ቋት
- World Bank Climate Migration Reports: የዓለም ባንክ የአየር ንብረት ስደተኞች ሪፖርቶች
- JRC Publications Repository - Population exposure and migrations linked to climate change in Africa: የጄኦሲ (JRC) የህትመት ማከማቻ – በአፍሪካ ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር የተያያዙ የህዝብ ተጋላጭነት እና ስደት
- Migration and Human Mobility: Key Figures: ስደት እና የሰዎች እንቅስቃሴ: ዋና ዋና ቁጥራዊ መረጃዎች

ተግባር 4. ፎቶቮይስ (PhotoVoice):- የእይታ ታሪክ መተረክ

ዓላማ:- የአየር ንብረት ለውጥን እና ፍልሰትን በምስሎች እና በግል ታሪኮች አማካኝነት መመርመር።

ጭብጥ:- በአየር ንብረት ምክንያት የሚመጣን ፍልሰት ሰብአዊ ገጽታ ለመስጠት የእይታ ታሪክ መተረክን መጠቀም።

ቆይታ:- ከ60–80 ደቂቃ (ከተፈለገ የቤት ሥራ ማራዘሚያ ጋር)

የመማር ዓላማዎች:-

በፈጠራ ትርጓሜ አማካኝነት ርኅራኄን ማዳበር።

ከአየር ንብረት ለውጥ እና ከተንቀሳቃሽነት ጋር በተያያዙ እውነተኛ የሰው ልጅ ተሞክሮዎች ላይ ማሰላሰል።

የእይታ እውቀትን (visual literacy) እና የፈጠራ ጽሕፈት ክህሎትን ማሻሻል።

የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች:-

የተመረጡ የፎቶዎች ስብስብ (የዲጂታል ስላይድ ትዕይንት ወይም የታተሙ ምስሎች)

የጽሕፈት መሣሪያዎች (ስክሪፕቶች፣ ማስታወሻ ደብተሮች ወይም ታብሌቶች)

አማራጭ:- ለተሳታፊዎች ፎቶ ስብስብ የሚሆኑ ስልኮች ወይም ካሜራዎች የቡድን ማጋሪያ የሚሆን የማሳያ ቦታ ወይም ፕሮጀክተር

መመሪያዎች:-

1. መግቢያ:- ፎቶቮይስ (PhotoVoice) ምንድን ነው? (10 ደቂቃ)

ፎቶቮይስን በፎቶዎች ታሪክ የመተረክ እና ግንዛቤን የማሳደጊያ ዘዴ አድርጎ ማስተዋወቅ።

ምሳሌዎችን ማሳየት:- በፎቶግራፍ አንሺዎች ወይም በተሟጋቾች የተቀረጹ በአየር ንብረት የተጎዱ ማህበረሰቦችን እውነተኛ ታሪኮች።

ውይይት መጋበዝ:-

እነዚህ ምስሎች ምን ዓይነት ስሜቶችን ወይም ጥያቄዎችን ያስነሳሉ?

አንድን ፎቶ እንዴት "ማንበብ" እንችላለን?

2. የፎቶ ትንተና እና የፈጠራ ጽሕፈት (20-30 ደቂቃ)

ተሳታፊዎች ከአየር ንብረት እና ከፍልሰት ጋር ከተያያዙ ምስሎች ስብስብ ውስጥ አንድ ፎቶ ይመርጣሉ።

በፎቶው ውስጥ ወይም ከፎቶው በስተጀርባ ያለውን ሰው እይታ እንዲገምቱ መጠየቅ።

እነሱም ይጽፋሉ:-

አጭር ታሪክ፣ ግጥም ወይም የዕለት ማስታወሻ።

እንደ አካባቢ (አቀማመጥ)፣ ስሜት፣ ተስፋ እና ፍርሃት ያሉ የታለሙ ዝርዝር መግለጫዎችን ማካተት።

አማራጭ ጥያቄ (Prompt):- "ይህ ፎቶ ከመነሳቱ በፊት ወይም በኋላ ምን ተከሰተ?"

3. ማጋራት እና የጋለሪ ጉብኝት (10-15 ደቂቃ)

አማራጭ 1:- ፈቃደኛ የሆኑ ተሳታፊዎች የጻፉትን ለቡድኑ በድምፅ ያነባሉ።

አማራጭ 2:- ጸጥ ያለ የጋለሪ ጉብኝት (silent gallery walk):- ምስሎቹን ከተሳታፊዎች ጽሑፎች ጎን ለጎን ማሳየት። ሌሎች ደግሞ ዘረው ያነባሉ፣ እንዲሁም ግብረመልስ ወይም ማስታወሻ ይተዋሉ።

አማራጭ 3:- ፓድሌት (Padlet) መጠቀም።

አማራጭ የቤት ሥራ ማራዘሚያ:- ተሳታፊዎች በማህበረሰባቸው ውስጥ የራሳቸውን ፎቶዎች ያነሳሉ:-

የአካባቢ ለውጥ ምልክቶች (ለምሳሌ:- የደረቁ ማሳዎች፣ እየጨመረ የመጣ ውሃ፣ የከተማ መቀት)

የጽናት፣ የመላመድ ወይም የመንቀሳቀስ ታሪኮች ምስላቸውን ከጽሑፍ ጋር በማጣመር አነስተኛ

ኤግዚቢሽን ያዘጋጃሉ።

የማሰላሰያ ጥያቄዎች:-

- ታሪክ መፍጠር ፎቶውን የተመለከቱበትን መንገድ እንዴት ቀየረው?
- ይህ ተግባር ስለ አየር ንብረት ፍልሰት ጉዳይ ያለዎትን ፍላጎት ወይም የማወቅ ጉጉት ጨምሯል?
- ከአየር ንብረት ውይይቶች ውስጥ የትኞቹ ድምፆች ጎድለዋል?
- ታሪክ መተረክ ለውጥን ወይም መግባባትን እንዴት ሊያመጣ ይችላል?

የናሙና ፎቶ ጥያቄዎች

የአየር ንብረት ለውጥ እና የሰዎችን ፍልሰት የሚያሳዩ እውነተኛ እና ተፅዕኖ ፈጣሪ ምስሎችን ያካተተ የፎቶ ስብስብ ያዘጋጁ ወይም ያትሙ። የሚከተሉትን ምድቦች እና ጥያቄዎች ይጠቀሙ:-

1. ድርቅ እና እጥረት የሚከተሉት ፎቶዎች፡-

- የደረቀ እና የተሰነጠቀ መሬት
- ባዶ ጉድጓዶች ወይም የተተዉ እርሻዎች
- የውሃ እቃዎችን (ማጠራቀሚያዎችን) ይዘው ረጅም ርቀት የሚጓዙ ሰዎች

ጥያቄ፡- "ለአምስት ዓመታት በዘለቀው ድርቅ ምክንያት ሰብሉ የወደመበትን ሰው የአንድ ቀን ውሎ ግለጽ።"

2. ጎርፍ እና መፈናቀል የሚከተሉት ፎቶዎች፡-

- በውሃ ውስጥ የተጠለቁ ቤቶች
- ሰዎች በጀልባ ሲፈናቀሉ (ሲወጡ)
- በጎርፍ ቀጠናዎች ውስጥ ያሉ ጊዜያዊ መጠለያዎች

• **ጥያቄ፡-** "በዚህ ዓመት ለሦስተኛ ጊዜ በተከሰተው ጎርፍ ምክንያት ቤቷን ለመልቀቅ የተገደደችውን ታዳጊ እይታ መነሻ በማድረግ ጽፍ።"

3. የከተማ ፍልሰት የሚከተሉት ፎቶዎች፡-

- የተጨናነቁ የከተማ ሰፈሮች
- ስደተኛ ቤተሰቦች በከተማ ጎዳናዎች ወይም በአውቶቡስ ጣቢያዎች ሲደርሱ
- ሕፃናት የማያውቁትን የከተማ ገጽታ ሲቃኙ (ሲጎበኙ)

ጥያቄ፡- "አንተ አሁን ማንም ሰው ቋንቋህን በማይናገርበት ከተማ ውስጥ ደርሰሃል። ምን ታያለህ? ምን ይሰማሃል? እና ምን ተስፋ ታደርጋለህ?"

4. የአየር ንብረት መቋቋም (Resilience) የሚከተሉት ፎቶዎች፡-

- የደን መልሶ ማልማት ወይም የውሃ ማሰባሰብ ጥረቶች
- ሰዎች በደረቅ ቦታዎች ቤቶችን ሲገነቡ ወይም የአትክልት ቦታዎችን ሲፈጥሩ
- ወጣቶች ስለ አየር ንብረት ሌሎችን ሲያስተምሩ

ጥያቄ፡- "ከማህበረሰቡ እርዳታ ጋር ህይወቱን መልሶ እየገነባ ስላለው ሰው ታሪክ ጎብኙ።"

5. የስደተኞች ወይም የሀገር ውስጥ ተፈናቃዮች (IDP) ካምፖች የሚከተሉት ፎቶዎች፡-

- በስደተኞች ድንኳኖች ወይም በጊዜያዊ (በሽግግር) መጠለያዎች ውስጥ ያለ ሕይወት
- ሴቶች ምግብ ሲያበስሉ፣ ሕፃናት ሲጫወቱ
- መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች (NGO) ሰራተኞች እርዳታ ሲያቀርቡ

- **ጥያቄ፦** "በዚህ ካምፕ ውስጥ ለሰድስት ወራት እንደኖርክ አሰብ። ስለ ቤትህ በጣም የናፈቀህ ምንድን ነው?"

6. ጉዞው የሚከተሉት ፎቶዎች፦

- ስደተኞች በተለያዩ ምድሮች (የመሬት ገጽታዎች) ላይ ሲጓዙ
- ባቡሮች፣ የጭነት መኪናዎች ወይም ተሳፋሪዎች (ካራቫኖች)
- የድንበር ፍተሻ ኬላዎች ወይም ምልክቶች

ጥያቄ፦ "ከአንተ ጋር ምን ይዘህ እንደተጓዘክ (እንደተሸከምክ) እና ለምን እንደሆነ ግለጽ።"

ተግባር 5. በጨዋታ ላይ የተመሰረተ ትምህርት፦ የአየር ንብረት ዶሚኖ ተፅዕኖ

ዓላማ፦ ወደ ፍልሰት የሚያመራውን የአየር ንብረት ክስተቶች ሰንሰለታማ ምላሽ መረዳት እና ሊሆኑ የሚችሉ ጣልቃ ጉብነቶችን መመርመር።

ጭብጥ፦ በአየር ንብረት ላይ የተመሰረቱ ተግዳሮቶች በሰዎች እና በማህበረሰቦች ላይ የሚያደርሱትን የሞገድ ተፅዕኖ በጨዋታ ማሳየት።

ቆይታ፦ 45 ደቂቃ።

የመማር ዓላማዎች፦

በውስብስብ ሥርዓቶች ውስጥ የምክንያት እና የውጤት ሰንሰለቶችን በዓይነ ሕሊና ማየት።

በአካባቢ፣ በኢኮኖሚ እና በማህበረሰብ መካከል ያለውን ትስስር (መስተጋብር) መመርመር።

ስለ መፍትሄዎች እና የጣልቃ ጉብነት ነጥቦች በፈጠራ ማሰብ።

ለተግባሩ ቅድመ-ሁኔታዎች፦

ተማሪዎች የሰው ልጅ እንቅስቃሴዎች (ለኢንዱስትሪ፣ ለመጓጓዣ እና ለማሞቂያ ሥርዓቶች የቅሪት አካል ነዳጅ አጠቃቀም፣ ከፍተኛ ግብርና/እርሻ፣ የደን መጨፍጨፍ) በከባቢ አየር ውስጥ የግሪንሃውስ ጋዞች እንዲጨምሩ የሚያደርጉት እንዴት እንደሆነ እና የግሪንሃውስ ተፅዕኖ መባባስ ወደ አየር ንብረት ለውጥ እንዴት እንደሚመራ ማወቅ አለባቸው።

የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች፦

የሚከተሉትን የሚወክሉ ካርዶች፦

- የአየር ንብረት ክስተቶች፦ (ለምሳሌ፦ ድርቅ፣ ጎርፍ፣ የሙቀት ማዕበል)
- መዘዞች፦ (ለምሳሌ፦ የሰብል ውድቀት፣ የውሃ እጥረት፣ የገቢ ማጣት)
- የፍልሰት ውጤቶች፦ (ለምሳሌ፦ ከገጠር ወደ ከተማ መሰደድ/የገጠር ፍልሰት፣ በሀብት ላይ የሚነሳ ግጭት፣ የከተማ መጨናነቅ)
- ጣልቃ ጉብነቶች፦ (ለምሳሌ፦ የቅድመ ማስጠንቀቂያ ሥርዓቶች፣ ዘላቂ ግብርና፣ የውሃ ማጠራቀሚያዎች)

ካርዶችን ለማዘጋጀት (ለማቀናጀት) ትልቅ ፖስተር ወይም የጨዋታ ሰሌዳ

ምልክቶች (Tokens) ወይም ማርከሮች

አማራጭ፡- ግንኙነቶችን ለማሳየት ክር (ሕብረቱም፤) ወይም ቀስቶች

መመሪያዎች፡-

1. ማዋቀር (5 ደቂቃ)

- በአየር ንብረት ለውጥ ውስጥ የ“ዶሚኖ ተፅዕኖ” ፅንሰ-ሀሳብን ማስተዋወቅ፡- አንድ ክስተት ተከታታይ መዘዞችን (ውጤቶችን) ሊያስነሳ ይችላል።
- ጨዋታው እንዴት እንደሚሰራ በአጭሩ ያብራሩ፡- ምክንያቶችን → ውጤቶችን (መዘዞችን) → የፍልሰት ውጤቶችን ማዛመድ።
- "መዘዞች" እና "የፍልሰት ውጤቶች" የሚያሳዩ ሁሉም ካርዶች ተደባልቀው በትልቅ ጠረጴዛ (ዴስክ) ላይ ተገልብጠው ይቀመጣሉ።
- "የጣልቃ ገብነት" ካርዶች ለጨዋታው ሁለተኛ ደረጃ (ደረጃ 2) ጥቅም ላይ ይውላሉ።

2. ጨዋታው (25–30 ደቂቃ)

ደረጃ 1፡- ሰንሰለታማ ምላሽ

ተሳታፊዎች በትንንሽ ቡድኖች ይከፋፈላሉ። እያንዳንዱ ቡድን "የአየር ንብረት ክስተት" ከሚያሳዩት ካርዶች አንዱን ይረካባል። ከተቀመጡት ካርዶች መካከል እያንዳንዱ ቡድን አንድ ምክንያታዊ ቅደም ተከተል ለማዘጋጀት ተገቢ የሆኑ ካርዶችን ይመርጣል፡-

የአየር ንብረት ክስተት → መዘዞች (ውጤቶች) → የፍልሰት ውጤት

እያንዳንዱ ቡድን የተዘጋጀውን ቅደም ተከተል በማሳየት አንዱ ክስተት ወደ ሌላው እንዴት እንደሚመራ ያብራራል።

ምሳሌ፡- ድርቅ → የሰብል ውድቀት $\rightarrow$ የምግብ ዋስትና እጥረት → የገጠር ፍልሰት

ደረጃ 2፡- ሰንሰለቱን መስበር

"የጣልቃ ገብነት" ካርዶች በጠረጴዛው ላይ ይቀመጣሉ። ቡድኖች ቢያንስ አንድ ጣልቃ ገብነትን በመጠቀም የዶሚኖ ሰንሰለቱን እንደገና እንዲያደራጁ ወይም እንዲያቋርጡ ይጠየቃሉ (ይፈተናሉ)።

ምሳሌ፡- መስኖ $\rightarrow$ የሰብል መተርጎም (ህልውና) $\rightarrow$ የቀነሰ ፍልሰት

አማራጭ ለውጥ (Twist)፡-

ቡድኖች ካርዶችን በመለዋወጥ እና ሰንሰለቱ አሁንም የሚሰራ (የሚያዝ) መሆኑን በማየት እርስ በርሳቸው "መፎካከር" ይችላሉ።

3. ውይይት እና ነጻብራቅ (10–15 ደቂቃ)

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በመጠቀም የቡድን ውይይት መጋበዝ፡-

- በሰንሰለታማ ምላሾችዎ (ግብረመልሶችዎ) ውስጥ ምን ዓይነት ቅጦች ወይም አስገራሚ ነገሮች አዩ?
- የትኞቹ የጣልቃ ገብነት ስልቶች የበለጠ ውጤታማ ነበሩ?

- በመፈናቀል ፈንታ የመቋቋም አቅምን ለመፍጠር ካርዶችን እንደገና ማስተካከል (ማደራጀት) ይችላሉ?
- እነዚህ ጣልቃ ገብነቶች በእርስዎ ማህበረሰብ ወይም ክልል ውስጥ ምን ያህል ተጨባጭ (እውን ሊሆኑ የሚችሉ) ናቸው?

የሚመከሩ የካርድ ምሳሌዎች (ለአስተማሪዎች ለማዘጋጀት ወይም ለማተም):-

የአየር ንብረት ክስተቶች (CLIMATE EVENTS):-

- ድርቅ (Drought)
- ጎርፍ (Flood)
- የበረሃማነት መስፋፋት (Desertification)
- የባህር ከፍታ መጨመር (Rising sea levels)
- የሙቀት ማዕበል (Heatwave)
- ከባድ የዝናብ ክስተቶች (Extreme precipitation events)

መዘዞች (CONSEQUENCES):-

- የሰብል ውድቀት (Crop failure)
- የውሃ እጥረት (Water shortages)
- የእንስሳት ሞት (Livestock deaths)
- ኢኮኖሚያዊ ኪሳራ (Economic loss)
- የመሠረተ ልማት ውድመት/ጉዳት (Infrastructure damage)
- የውሃ መበከል/ብክለት (Water contamination)
- የሥነ-ምህዳር (የኢኮሲስተም) መለወጥ (Ecosystem alteration)

የፍልሰት ውጤቶች (MIGRATION OUTCOMES):-

- የከተማ መጨናነቅ (Urban overcrowding)
- ጊዜያዊ ካምፖች (Temporary camps)
- የወጣቶች ፍልሰት (Youth migration)
- በመሬት ዙሪያ የሚነሳ ግጭት (Conflict over land)
- የባህር ዳርቻ ነዋሪዎች መዛወር (Coastal relocation)

ጣልቃ ገብነቶች (INTERVENTIONS):-

- የውሃ ማከማቻ/ማጠራቀሚያ ሥርዓቶች (Water storage systems)
- አየር ንብረትን የሚቋቋሙ (ለአየር ንብረት የማይበገሩ) ሰብሎች (Climate-resilient crops)
- የመንግሥት የድጋፍ ፕሮግራሞች (Government support programs)
- ለአደጋ ዝግጁነት ሥልጠና (Disaster preparedness training)
- በማህበረሰብ የሚመሩ የመላመድ ዕቅዶች (Community-led adaptation plans)

- የቅድመ ማስጠንቀቂያ ሥርዓቶች (Early-warning systems)

ተግባር 6. ክርክር:- "ሀገራት የአየር ንብረት ለውጥ ስደተኞችን መቀበል አለባቸው?"

ዓላማ:- ከአየር ንብረት ለውጥ ጋር በተያያዘ የተለያዩ አመለካከቶችን እና ፖሊሲዎችን መመርመር (ማሰስ)።

ጭብጥ:- የአየር ንብረት ፍልሰትን ሥነ-ምግባራዊ፣ ፖለቲካዊ እና ማህበራዊ ገጽታዎችን በተዋቀረ ክርክር መመርመር።

ቆይታ:- ከ60–75 ደቂቃ።

የመማር ዓላማዎች:-

- በአየር ንብረት ፍልሰት ላይ ያሉ በርካታ (የተለያዩ) አመለካከቶችን መመርመር።
- አሳማኝ ክርክሮችን እና ሂሳዊ (ወሳኝ) አስተሳሰብን ማዳበር።
- በአክብሮት ላይ የተመሰረተ ውይይት እና በማስረጃ ላይ የተደገፈ ግንኙነትን መለማመድ።

የሚያስፈልጉ ቁሳቁሶች:-

- የክርክር መመሪያ ወይም የአወቃቀር ወረቀት
- በአየር ንብረት ፍልሰት፣ በዓለም አቀፍ ሕግ እና በወቅታዊ ፖሊሲዎች ላይ የመረጃ (የእውነታ) ወረቀቶች (ለምሳሌ:- የUNHCR/IOM ሪፖርቶች)
- ለማስታወሻ መጻፊያ የሚሆን ወረቀት፣ ስክሪፕቶች (እስክሪብቶች) ወይም ዲጂታል መሣሪያዎች
- የታዛቢዎች የውጤት ካርዶች ወይም የማጣቀሻ (የነጻ-በራቅ) ወረቀቶች

መመሪያዎች:-

1. ዝግጅት (20–30 ደቂቃ) ተሳታፊዎችን በሦስት ቡድን መክፈል:-

- **ደጋፊ (Pro):-** የአየር ንብረት ስደተኞች እንደ ስደተኞች (refugees) ሊቆጠሩ ይገባል።
- **ተቃዋሚ (Con):-** የአየር ንብረት ስደተኞች እንደ ስደተኞች ሊቆጠሩ አይችሉም።
- **ታዛቢዎች:-** ማስታወሻ የሚይዝ፣ ክርክሮችን የሚገመግም እና ክርክሩን የሚመራ (አወያይ የሚያደርግ) ገለልተኛ ቡድን።

እንደ ቡድኑ መጠን እና በተሳተፎ ደረጃ ላይ በመመስረት ሚናዎችን ይመድቡ ወይም ራሳቸው እንዲመርጡ ይፍቀዱ። የምርምር ቁሳቁሶችን ያቅርቡ:-

- የእውነተኛ ዓለም ጉዳዮች (ለምሳሌ:- የፓስፊክ ደሴት አገሮች፣ የአፍሪካ ቀንድ ድርቅ፣ የባንግላዲሽ ጎርፍ)
- በስደት/ጥገኝነት ላይ ያሉ የሀገራት ፖሊሲዎች
- የአየር ንብረት መረጃዎች እና ሰብአዊ (የሰብአዊነት) ሪፖርቶች

ቡድኖቹ የሚከተሉትን ያዘጋጃሉ፡-

የመክፈቻ መግለጫዎች (statements)

ዋና ዋና ክርክሮች (ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ህጋዊ እና ሥነ-ምግባራዊ አካላትን ያካተቱ)

የማስተባበያ / የመልስ ክርክሮች (counter-arguments)

የመዝጊያ ንግግሮች (remarks)

2. የክርክር ቅርፅ / ፎርማት (30 ደቂቃ) የሚመክር መዋቅር፡-

የመክፈቻ መግለጫዎች (ከእያንዳንዱ ቡድን 2 ደቂቃ)

ዋና ዋና ክርክሮች እና ተቃውሞዎች/ማስተባበያዎች (ከእያንዳንዱ ወገን 5-7 ደቂቃ)

የክፍት መድረክ ውይይት (በአወያይ የሚመራ፣ 10 ደቂቃ)

የመዝጊያ መግለጫዎች (ከእያንዳንዱ ወገን 1-2 ደቂቃ)

ታዛቢዎች፡-

በክርክሮቹ ጥንካሬ፣ በማስረጃ አጠቃቀም እና በአቀራረብ ቃና ላይ ማስታወሻ ይይዛሉ።

በክፍት መድረክ ውይይት ወቅት ግልጽ ማብራሪያ የሚጠይቁ ጥያቄዎችን ሊጠይቁ ይችላሉ።

በግል ከሚስማሙበት ወገን ይልቅ ይበልጥ አሳማኝ በሆነው ክርክር ላይ ድምፅ ይሰጣሉ።

3. ማሰላሰል እና ማጠቃለያ / ማብራሪያ (10-15 ደቂቃ) በአወያይ የሚመራ ውይይት፡-

የትኞቹ ክርክሮች ይበልጥ አሳማኝ ነበሩ—እና ለምን? ሀሳቡን (አስተያየቱን) የቀየረ ሰው አለ?

ስለ አየር ንብረት ፍልሰት እና የፖሊሲ ልዩነቶች ምን ተማራችሁ?

የግል እሴቶች፣ የሚዲያ ትረካዎች ወይም ብሔራዊ ጥቅሞች በአቋማችን ላይ እንዴት ተጽዕኖ ያሳድራሉ?

አማራጭ የጽሑፍ ነጻብራቅ፡- "በአየር ንብረት ስደተኞች ላይ የሚተገበር ፍትሃዊ ዓለም አቀፍ ፖሊሲ ለእርስዎ ምን ሊመስል ይችላል?"

የማስፋፊያ ሀሳቦች፡-

የሚናጩዎታ ስሪት፡- የባለድርሻ አካላትን ሚናዎች መመደብ (ለምሳሌ፡- ፖሊሲ አውጪ፣ ስደተኛ፣

የባህር ዳርቻ ከንቲባ፣ የመንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች ተወካይ)።

አነስተኛ ሞዴል UN (Model UN) ስሪት፡- ፎርማቱን በአየር ንብረት መፈናቀል ላይ ወደሚመክር

አስመስሎ የተሰራ ዓለም አቀፍ የአየር ንብረት ለውጥ ጉባኤ ማሳደግ።

የቪዲዮ ምላሽ፡- ተሳታፊዎች (participants) አቋማቸውን የሚያብራሩ የቪዲዮ ደብዳቤ ለውሳኔ ሰጪ አካላት ይቀርጻሉ።

ከተለያዩ እና ከብዙ ቋንቋዎች ቡድኖች ጋር ለመስራት ጠቃሚ ምክሮች

የቋንቋ እና የባህል ልዩነቶችን የሚያከብሩ አካላት (ሁሉን አቀፍ) የመማሪያ አካባቢዎችን መፍጠር።

ለምን አስፈላጊ ነው? የአየር ንብረት ለውጥ እና የፍልሰት ርዕሰ ጉዳዮች ብዙውን ጊዜ ከተለያዩ የባህል

ዳራዎች እና የቋንቋ ችሎታዎች የመጡ ሰዎችን በአንድ ላይ ያገናኛሉ። ውጤታማ አመቻችነት

(ማመቻቸት) ሁሉም ሰው እንዲረዳ፣ እንዲሳተፍ እና ዋጋ እንዳለው እንዲሰማው ለማድረግ ስልቶችን

ይፈልጋል።

የግንኙነት ስልቶች፡-

1. ቀላል እና ግልጽ ቋንቋ መጠቀም፡-

ሙያዊ ቃላትን (jargon)፣ ቴክኒካዊ ቃላትን ወይም ፈሊጣዊ አገላለጾችን ያስወግዱ።

ቀስ ብለው እና በግልጽ ይናገሩ።

አጫጭር ዓረፍተ ነገሮችን ይጠቀሙ እና ቁልፍ ነጥቦችን ይደግሙ።

2. የእይታ ድጋፍ፡-

ከሚነገሩ ወይም ከሚጻፉ ይዘቶች ጎን ለጎን ምስሎችን፣ ኢንፎግራፊክስን እና ምልክቶችን ይጠቀሙ።

የጽሑፍ ማጠቃለያዎችን ወይም የነጥብ ምልክቶችን (bullet points) ያቅርቡ።

ለመረዳት እንዲረዳ የእጅ ምልክቶችን እና የሰውነት ቋንቋን ይጠቀሙ።

3. ባለብዙ ቋንቋ አገላለጽን ማበረታታት፡-

ተሳታፊዎች በሚችሉት ጊዜ ሀሳባቸውን በሚመርጡት (በሚቀላቸው) ቋንቋ እንዲገልጹ ይፍቀዱላቸው።

ሁለት ቋንቋ የሚናገሩ እኩዮችን (አቻዎችን) እንደ መደበኛ ያልሆኑ አስተርጓሚዎች ይጠቀሙ።

ቁልፍ ቃላትን ያካተቱ የብዙ ቋንቋ መዝገበ-ቃላትን ያካትቱ።

በተለያዩ ባህሎች መካከል መተማመንን መገንባት፡-

1. የባህል ደንቦችን (እሴቶችን) ማክበር፡-

ስለተለያዩ የግንኙነት ስልቶች (ቀጥተኛ እና ቀጥተኛ ያልሆነ) ግንዛቤ ይኑርዎት።

ስለ ተሳታፊዎች እውቀት ወይም ዳራ ግምቶችን ያስወግዱ።

የተለያዩ አመለካከቶችን ማጋራትን እንደ አንድ የመማር ዕድል ያበረታቱ።

2. አካታች ተሳትፎን ማሳደግ፡-

በራስ መተማመንን ለመገንባት በትንንሽ ቡድኖች ወይም በጥንድ መስራትን ያደራጁ።

የባህል ማንነቶችን የሚያከብሩ እና ተሳትፎን የሚያነቃቁ የተለያዩ የበረዶ መቅለጫዎችን (icebreakers) ይጠቀሙ።

የተለያዩ የተሳትፎ ዓይነቶችን ይፍቀዱ፡- በቃል፣ በጽሑፍ ወይም በኪነጥበብ።

ተግባራዊ መሣሪያዎች፡-

ባለብዙ ቋንቋ የቃላት ዝርዝር፡- ቁልፍ የአየር ንብረት እና የፍልሰት ቃላት የተተረጎሙበት ዝርዝር ማዘጋጀት።

የእይታ መዝገበ-ቃላት፡- የቋንቋ ክፍተቶችን ለማጥበብ የሚረዱ፣ በምስል የተደገፉ ቁልፍ ፅንሰ-ሀሳቦችን ያጠቃሉ።

የሁለት ቋንቋ ተናጋሪ ሚና ካርዶች፡- የሚናጩዎታ (role-play) እንቅስቃሴዎችን በቡድኑ ውስጥ ወደሚገኙ የተለመዱ ቋንቋዎች ተርጉሞ ማቅረብ።

ቴክኖሎጂን መጠቀም፡- አመቺ በሆነ ጊዜ ሁሉ የትርጉም መተግበሪያዎችን ወይም መሣሪያዎችን መጠቀም (ደህንነትና ሚስጥራዊነትን በጠበቀ መልኩ)።

ለአመቻቸው ፈጣን ምክሮች፡-

ክፍት ጥያቄዎችን በመጠቀም ተሳታፊዎች መልእክቱን በአግባቡ መረዳታቸውን በተደጋጋሚ ያረጋግጡ።
ዝምታ ወይም ለአፍታ ማቆም (መዘግየት) በሚኖርበት ጊዜ በትዕግስት ይጠብቁ፤ ተሳታፊዎች ሀሳቡን በውስጣቸው እያሰላሰሉ ወይም እየተረጎሙ ሊሆን ይችላል።

የእኩዮችን (የእርስ በእርስ) ድጋፍ እና ትብብር ያበረታቱ።

ሁሉም ቋንቋዎች፣ ባህሎች እና ልምዶች እኩል ዋጋ ያላቸው መሆናቸውን ለሁሉም ያስታውሱ።

መዝገበ ቃላት — ቁልፍ ቃላት

በእንቅስቃሴዎቹ ወቅት ግንዛቤን ለመደገፍ ለተሳታፊዎች ተስማሚ የሆኑ ትርጓሜዎች፡-

የአየር ንብረት ለውጥ (Climate Change)፡- ለረጅም ጊዜ የሚቆይ የሙቀት፣ የዝናብ እና የአየር ሁኔታ ለውጦች — ብዙውን ጊዜ እንደ የቅሪት አካል ነዳጆች ማቃጠል ባሉ የሰው ልጅ ተግባራት ምክንያት የሚከሰቱ።

ፍልሰት (Migration)፡- የሰዎች ከአንድ ቦታ ወደ ሌላ ቦታ መጓዝ/መንቀሳቀስ፤ ብዙውን ጊዜ በድንበር ወይም በክልሎች መካከል የሚደረግ።

የአየር ንብረት ፍልሰት (Climate Migration)፡- እንደ ድርቅ፣ ጎርፍ ወይም የባህር ከፍታ መጨመር ባሉ የአካባቢ ለውጦች ምክንያት ለጊዜው ወይም በቋሚነት ለመንቀሳቀስ (ለመሰደድ) የሚገደድ ሰው።

የዓለም አቀፍ አየር ሙቀት መጨመር (Global Warming)፡- የምድር አማካይ የሙቀት መጠን ከጊዜ ወደ ጊዜ እየጨመረ መሄድ። ይህ በዋነኝነት የሚከሰተው በሰዎች እንቅስቃሴ በሚለቀቁ የግሪንሃውስ ጋዞች ምክንያት ነው።

መፈናቀል (Displacement)፡- ሰዎች ብዙውን ጊዜ በግጭት፣ በአደጋ ወይም በአካባቢ ምክንያቶች የተነሳ ቤታቸውን ጥለው ለመውጣት ሲገደዱ።

ውስጣዊ መፈናቀል (Internal Displacement)፡- ሰዎች ቤታቸውን ለቀው መውጣት ሲኖርባቸው ነገር ግን በተመሳሳይ አገር ውስጥ የሚቀሩበት ሁኔታ። ለምሳሌ፡- በተፈጥሮ አደጋ ምክንያት ከመንደር ወደ ከተማ መዛወር።

የውስጥ ተፈናቃዮች (IDPs)፡- ከቤቱ ለመሸሽ የተገደደ ነገር ግን በሀገሩ ክልል ውስጥ የሚገኝ ሰው።

ስደተኛ (Refugee)፡- በጦርነት፣ በዓመፅ ወይም በሰደት ምክንያት አገሩን ጥሎ የወጣ ሰው። (ማሳሰቢያ፡- ሁሉም የአየር ንብረት ስደተኞች በሕጋዊ መንገድ "ስደተኛ/Refugee" ተብለው አይፈረጁም።)

መላመድ (Adaptation)፡- ሰዎች ወይም ማህበረሰቦች የአየር ንብረት ተፅዕኖዎችን ለመቋቋም የሚጠቀሙባቸው ስልቶች (እርምጃዎች)፤ ለምሳሌ፡- ድርቅን የሚቋቋሙ ሰብሎችን መትከል ወይም የጎርፍ መከላከያዎችን መገንባት።

ቅንሳ (Mitigation)፡- የአየር ንብረት ለውጥ መንስኤዎችን የሚቀንሱ እርምጃዎች፤ ለምሳሌ፡- የግሪንሃውስ ጋዝ ልቀትን መቀነስ።

የመቋቋም ችሎታ (Resilience):- ሰዎች፣ ሥርዓቶች ወይም ቦታዎች እንደ የአየር ንብረት አደጋዎች ካሉ ድንጋጤዎች የማገገም እና የመቋቋም አቅም።

የግሪንሃውስ ጋዞች (Greenhouse Gases):- እንደ ካርቦን ዳይኦክሳይድ እና ሚቴን ያሉ በምድር ከባቢ አየር ውስጥ መቀትን የሚያቁሩ ጋዞች። መጠናቸው በጣም ከፍተኛ በሚሆንበት ጊዜ ፕላኔቷ እንድትሞቅ ያደርጋሉ።

እጅግ በጣም ከባድ የአየር ሁኔታ (Extreme Weather):- እንደ ጎርፍ፣ አውሎ ንፋስ፣ የሙቀት ማዕበል ወይም ድርቅ ያሉ ያልተለመዱ ወይም ከባድ የአየር ሁኔታ ክስተቶች። እነዚህ በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት ተደጋጋሚ እና ኃይለኛ እየሆኑ መጥተዋል።

የአካባቢ ፍትህ (Environmental Justice):- ማንኛውም ሰው፣ ምንም ዓይነት የባህል ወይም የማህበራዊ ዳራ ቢኖረው፣ ደህንነቱ የተጠበቀ እና ጤናማ አካባቢ የመኖር መብት አለው የሚለው ፅንሰ-ሀሳብ።

የአየር ንብረት ፍትህ (Climate Justice):- የአየር ንብረት ለውጥ ሰዎችን በእኩልነት እንደማይጎዳ እና ይበልጥ ተጋላጭ የሆኑትን ማህበረሰቦች መደገፍ አለብን የሚለው ሀሳብ። በአየር ንብረት እርምጃዎች ላይ ፍትሃዊነት እና እኩልነት ላይ ያተኩራል።

ዘላቂነት (Sustainability):- የተፈጥሮ ሀብቶችን አካባቢን በማይጎዳ መንገድ መጠቀም እና የወደፊት ትውልዶች ፍላጎቶቻቸውን ማሟላት እንዲችሉ ማረጋገጥ።

ለግጭት ስሜታዊነት እና ለአስተማማኝ ቦታዎች የሚሆኑ መሣሪያዎች

ለምን አስፈላጊ ነው?

በአየር ንብረት ለውጥ እና በስደት ላይ የሚደረጉ ውይይቶች ጠንካራ ስሜቶችን፣ የግል ትስስሮችን እና የተለያዩ አመለካከቶችን ሊቀሰቅሱ ይችላሉ። አስተማሪዎች እና አመቻቾች ሊከሰቱ የሚችሉ ውጥረቶችን ለመቆጣጠር እና ሁሉም ድምፆች ደህንነቱ በተጠበቀ እና አክብሮት በተሞላበት የመማሪያ ቦታ ውስጥ እንዲሰሙ ለማድረግ መሣሪያዎች ያስፈልጋቸዋል።

የግጭት ስሜታዊነት መሣሪያዎች (ውጥረቶችን ለመከላከል፣ ለመፍታት ወይም ለማቃለል):-

የማህበረሰብ ስምምነቶች (የቡድን ደንቦች):- አክብሮት የተሞላበት መስተጋብር እንዲኖር ግልጽ የሆኑ ግምቶችን ያስቀምጡ።

ሳይቋረጡ በንቃት ማዳመጥ።

ሰዎችን ሳይሆን ሀሳቦችን መተቸት።

ከግል ተሞክሮ መናገር (“እኔ” የሚለውን መግለጫ መጠቀም)።

ሚስጥራዊነትን መጠበቅ (በክፍሉ ውስጥ የተወራው በክፍሉ ውስጥ ይቀራል)።

\$\rightarrow\$ እነዚህን ስምምነቶች በስብሰባው መጀመሪያ ላይ በጋራ ይፍጠሩ።

የግጭት ካርታ ሥራ (Conflict Mapping):- አለመግባባት ሲፈጠር ይህንን መሣሪያ ይጠቀሙ።

ባለድርሻ አካላትን እና አመለካከቶቻቸውን ይለዩ። የምክንያቶቹን እና የስሜቶቹን ትስስር በካርታ መልክ ያውጡ። ምን ዓይነት የጋራ እሴት አለ? ስምምነት ላይ መድረስ የሚቻለው የት ነው?

ንቁ የማዳመጥ መሣሪያዎች:- እንደ ገለጻ መጻፍ፣ ማጠቃለል እና ግልጽ ጥያቄዎችን መጠየቅ ያሉ ክህሎቶችን ይለማመዱ።

"እኔ የምሰማው አንተ ስትል..."

"ስለዚህ ጉዳይ ምን እንደሚሰማህ በሰፊው ልትነግረኝ ትችላለህ?"

የአስተያየት ትራፊክ መብራት (Traffic Light Check-in):- ተሳታፊዎች ያሉበትን ስሜት በፍጥነት እንዲገመገሙ ይጠይቁ:-

- **ቀይ** = ምችት አይሰማኝም ወይም እረፍት እፈልጋለሁ።
- **ቢጫ** = እርግጠኛ አለመሆን ወይም መጠነኛ ጭንቀት ይሰማኛል።
- **አረንጓዴ** = ደህንነት ይሰማኛል እና ለመሳተፍ ዝግጁ ነኝ

ደህንነቱ የተጠበቀ የቦታ ልምምዶች (መተማመንን እና ነፃ አገላለጽን ለመደገፍ):-

አካላዊ እና ስሜታዊ ደህንነት:-

ክፍትነትን ለማስፈን መቀመጫዎችን በክብ ወይም በግማሽ ክብ ቅርጽ ያደራጁ።

ተሳታፊዎችን በእኩዮቻቸው ፊት "በግዴታ" ቦታ ላይ ከመደብደብ (ያለፍላጎታቸው በቦታው ላይ ከማስቀመጥ) ይቆጠቡ።

በቃል ለመጋራት ፍላጎት ለሌላቸው ተሳታፊዎች ጸጥ ያሉ ቦታዎችን ወይም ማስታወሻ ደብተር ያቅርቡ።

ምርጫ እና አገላለጽ:-

ለመሳተፍ በርካታ መንገዶችን ይፍቀዱ (መጻፍ፣ መሳል፣ ውይይት፣ እንቅስቃሴ)።

ተሳታፊዎች ከአስተማማኝ ርቀት ሆነው በታሪክ ውስጥ ገብተው እንዲሳተፉ ለመርዳት በታሪክ ላይ የተመሰረቱ መሣሪያዎችን (እንደ PhotoVoice ወይም የሚናጩዋታ ያሉ) ይጠቀሙ።

ሁሉን አቀፍ የማመቻቸት ምክሮች:-

ከተለያዩ ባህላዊ አውዶች የተውጣጡ የተለያዩ ምሳሌዎችን እና ድምፆችን ይጠቀሙ።

ስሜቶችን ያረጋግጡ (እውቅና ይስጡ) — በቀጥታ ወደ መፍትሄዎች ለመሮጥ አይቸኩሉ።

ስለ ተሳታፊዎች የፍልሰት ሁኔታ፣ ዳራ ወይም ማንነት ቅድመ-ግምገማዎችን ወይም የተሳሳቱ አመለካከቶችን ከመውሰድ ይቆጠቡ።

የበረዶ መቅለጫዎች (Icebreakers) — የአየር ንብረት ፍልሰት ውይይትን ማሞቂያ

እነዚህ አጫጭር እንቅስቃሴዎች ወደ ጥልቅ ውይይቶች ከመግባታቸው በፊት ክፍለ ጊዜውን ለመክፈት፣ ቀደም ሲል የነበረን እውቀት ለማንቃት እና የቡድን ግንኙነት ለመገንባት ፍጹም ናቸው።

1. "የት ትሄዳለህ?"

መመሪያ:- ተሳታፊዎችን እንዲህ ብለው ይጠይቁ:- "የትውልድ ከተማችሁ በድንገት በአስከፊ የአየር ሁኔታ ምክንያት ለኑሮ የማይመች ቢሆን፣ የት ትሄዳላችሁ? ለምን?"

ተግባር:- ለማሰብ ወይም ለመጻፍ ከ2-3 ደቂቃ ይስጡ፤ ከዚያም በጥንድ ወይም በትንሽ ቡድን እንዲጋሩ ያድርጉ።

ዓላማ:- የግዳጅ መፈናቀልን (እንቅስቃሴን) ስሜታዊ እና ተግባራዊ ገጽታዎች ማስተዋወቅ።

2. "የፍልሰት ነገር"

መመሪያ፡- እንዲህ ይበሉ፡- "በተፈጥሮ አደጋ ምክንያት በድንገት ከቤትህ መውጣት እንዳለብህ አስብ። አንድ ዕቃ ብቻ ነው ይዘህ መውጣት የምትችለው። የምትይዘው ዕቃ ምንድን ነው? ለምን?"

ተግባር፡- እያንዳንዱ ተሳታፊ የራሱን ምርጫ እና ምክንያት ያካፍላል።

ግብ፡- ርህራሄን ማበረታታት እና ስለ እሴቶች፣ ማንነት እና አጣዳፊነት ውይይት መጀመር።

3. "የአየር ንብረት ግንኙነት ካርታ"

መመሪያ፡- ለእያንዳንዱ ተሳታፊ የሚለጠፍ ማስታወሻ (sticky note) ወይም ማርከር ይስጡ።

ተግባር፡- "የአየር ንብረት ለውጥ በማህበረሰብ ወይም እርሶ በሚያውቁት ቦታ ላይ ተፅዕኖ ያሳደረበት አንዱ መንገድ ምንድን ነው?" ብለው ይጠይቁ። መልሶቹን በዓለም ካርታ ወይም በነጭ ሰሌዳ ላይ እንዲለጥፉ ያድርጉ።

ዓላማ፡- የአየር ንብረት ተፅዕኖዎችን ዓለም አቀፋዊ ስፋት በዓይነ ሕሊና መመልከት እና የግል ትስስር መፍጠር።

4. "ሁለት እውነቶች እና አንድ ውሸት — የአየር ንብረት እትም"

መመሪያ፡- ተሳታፊዎች ስለ አየር ንብረት እና ፍልሰት 3 መግለጫዎችን ያዘጋጃሉ (2 እውነት፣ 1 ውሸት)።

ተግባር፡- ሌሎች ተሳታፊዎች የትኛው ውሸት እንደሆነ ይገምታሉ።

ግብ፡- የተሳሳቱ አመለካከቶችን (አፈ ታሪኮችን) ማረም፣ የማወቅ ጉጉትን ማነቃቃት እና ቀዳሚ እውቀትን ማንቃት።

የመማር ውጤቶችን እና ተፅእኖን መከታተል

በአየር ንብረት ለውጥ እና በፍልሰት ላይ የሚደረጉ የትምህርት እንቅስቃሴዎች ውጤታማ መሆናቸውን ማረጋገጥ በጥንቃቄ ክትትል እና ማሰላሰልን ይጠይቃል። ይህ ክፍል የተሳታፊዎችን ትምህርት እንዴት መገምገም፣ እድገትን መከታተል እና የፕሮግራምዎን አጠቃላይ ተፅእኖ መገምገም እንደሚቻል መመሪያ ይሰጣል።

ክትትል ማድረግ ለምን አስፈላጊ ነው?

- የመማሪያ ዓላማዎች እየተሟሉ እንደሆነ ለመረዳት ለወደፊት ቡድኖች እንቅስቃሴዎችን ማሻሻል እና ማስተካከል ለባለድርሻ አካላት (ትምህርት ቤቶች፣ የገንዘብ ድጋፍ ሰጪዎች፣ ማህበረሰቦች) ተፅእኖ ማሳየት
- **የመማር ውጤቶችን ለመከታተል የሚረዱ መሳሪያዎች፡**
 1. ከእንቅስቃሴ በፊት እና በኋላ የዳሰሳ ጥናቶች
- ከእንቅስቃሴዎች በፊት እና በኋላ እውቀትን፣ አመለካከትን ወይም ክህሎቶችን ለመለካት አጭር መጠይቆች
- ከትምህርት ዓላማዎችዎ ጋር የተያያዙ ቀላል እና ግልጽ ጥያቄዎችን ይጠቀሙ ባለብዙ ምርጫ፣ የሊከርት
- መለኪያዎች ወይም ክፍት ጥያቄዎችን ሊያካትት ይችላል

2. የምልከታ ዝርዝሮች

- አመቻቾች በእንቅስቃሴዎች ወቅት የተሳታፊዎችን ተሳትፎ፣ ትብብር እና ወሳኝ አስተሳሰብን ያስተውላሉ
 - እንደ ርህራሄ፣ ድርድር ወይም የውሂብ ትንተና ያሉ ክህሎቶችን ለመገምገም ሩብሪክስን ይጠቀሙ
- ## 3. የሚያንፀባርቁ መጽሔቶች ወይም የመውጫ ቲኬቶች

- ተሳታፊዎች ስለተማሩት ወይም ስለተሰማቸው ነገር አጭር አስተያየቶችን ይጽፋሉ። ምክርቻችን
- የሚከተሉትን ሊያካትቱ ይችላሉ፡- “ዛሬ የተማርኩት አንድ ነገር...”፣ “ያጋጠመኝ ፈተና...”

4. የቡድን ውይይቶች እና ውይይቶች

- ተሳታፊዎች ግንዛቤዎችን እና ተግዳሮቶችን እንዲገልጹ የሚያስችሏቸውን ውይይቶች ያመቻቹ ከትምህርት ዓላማዎች ጋር የተያያዙ መሪ ጥያቄዎችን ይጠቀሙ

ተፅዕኖን መገምገም (መለካት)፡-

1. የረጅም ጊዜ ክትትል፡- ከተሳታፊዎች አመለካከት ወይም ባህሪ አንጻር የመጡ ለውጦችን ለመገምገም ከሳምንታት ወይም ከወራት በኋላ ከተሳታፊዎቹ ጋር በድጋሚ በመገናኘት መረጃዎችን ማረጋገጥ።
2. ከአስተማሪዎች እና ከባለድርሻ አካላት የሚሰጥ አስተያየት፡- የቀረቡት ተግባራት (እንቅስቃሴዎች) ምን ያህል ጥቅም ላይ እንደዋሉና ተገቢነታቸው ምን እንደሚመስል ጥራት ያለው ግብረመልስ መስብስብ።
3. የጉዳይ ጥናቶች ወይም የግል ታሪኮች፡- የመማር ሂደቱ ያመጣውን ተፅዕኖ (ውጤት) በማስረጃነት ለማሳየት፣ የተመዘገቡ የግል የለውጥ ወይም የድርጊት ታሪኮችን በሰነድነት መያዝ።

የናሙና የክትትል መሳሪያዎች፡

የቅድመ/ድህረ-ዕውቀት የፈተና አብነት የተሳትፎ

ምልከታ ዝርዝር የማስታወሻ መጽሔት ጥያቄዎች

የቡድን ውይይት መመሪያ

የንፅፅር ወረቀት 1፡ ከእንቅስቃሴው በኋላ

የንፅፅር ወረቀት 2፡ የክፍል ውይይት ወይም የቡድን ነጻብራቅ

1. ከእንቅስቃሴ በፊት/በድህረ-ጊዜ የእውቀት ፈተና

ጥያቄ	ከእንቅስቃሴ በፊት	ከእንቅስቃሴ በኋላ	ማስታወሻዎች
1. ፍልሰትን ሊያስከትሉ የሚችሉ አንዳንድ የአየር ንብረት ክስተቶች ምንድናቸው?	☐	☐	
2. በአየር ንብረት መፈናቀል ከፍተኛ ተጽዕኖ የደረሰበትን አንድ ክልል ጥቀስ።	☐	☐	
3. የአየር ንብረት ለውጥ የሰዎችን የስደት ውሳኔ እንዴት ሊነካ ይችላል?	☐	☐	
4. መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች የአየር ንብረት ለውጥ ስደተኞችን በመደገፍ ረገድ ምን ሚና ይጫወታሉ?	☐	☐	
5. ስደተኞች በጉዟቸው ወቅት የሚያጋጥሟቸውን አንድ ፈተና ዘርዝሩ።	☐	☐	

የተሳትፎ ምልክታ መመሪያ (በአንድ ክህሎት/ባህሪ አንድ ቀለም ለመቀባት የተዘጋጀ ሰንጠረዥ)

ክህሎት / ባህሪ	ምሳሌ (3)	በማድግ ላይ (2)	ማሻሻያ ያስፈልገዋል (1)
ተሳትፎ	በሁሉም ወይይቶች እና እንቅስቃሴዎች ውስጥ በንቃት ይሳተፋል	አንዳንድ ጊዜ ይሳተፋል፤ ነገር ግን ሙሉ በሙሉ ትኩረት አይሰጥም።	አልፎ አልፎ ይሳተፋል ወይም ተሳትፎው በጣም ዝቅተኛ ነው።
የሌሎችን አመለካከት መረዳት (ርኅራኄ)	ጠንካራ ርኅራኄ ያሳያል፤ የሌሎችን ባህልና ስሜት በአክብሮት ይረዳል።	አንዳንድ የርኅራኄ ምልክቶችን ያሳያል፤ ነገር ግን ጥልቀት ይጎድለዋል።	ውስን ርኅራኄ ያሳያል ወይም የሌሎችን ሀሳብ ማድነቅ ይከብደዋል።
ወሳኝ ማሰብ	መረጃን በአሳቢነት በጥልቀት ይተንትናል፤ ጠቃሚ ጥያቄዎችን ይጠይቃል።	አልፎ አልፎ መረጃዎችን በጥልቀት ይመረምራል ወይም ጥያቄዎችን ያነሳል።	መረጃን ያለምንም ትንተና ወይም ማጣራት በቀጥታ ይቀበላል።
ትብብር	በቡድን ውስጥ ውጤታማ፤ አጋዥ እና በአክብሮት ይሰራል፤ መሪነት ያሳያል።	ከአንዳንድ ድጋፍ ወይም ማበረታቻ ጋር በቡድን አብሮ ይሰራል።	አብሮ ለመስራት ይቻገራል ወይም ከቡድን ስራ ይገለላል።
ኮሙኒኬሽን	ሀሳቦችን በግልፅ፤ በልብ ሙሉነት እና በአክብሮት ይገልጻል።	አንዳንድ ጊዜ ሀሳቦቹ ግልጽ አይደሉም ወይም መግለጽ ይከብደዋል።	ሀሳቦች ብዙውን ጊዜ ግልጽ ያልሆኑ ወይም ሙሉ በሙሉ ከርዕስ ውጪ ናቸው።

የማስተንተኛ (የግል ማስታወሻ) መፃፊያ ቅፅ:-

ስለሚከተሉት ነጥቦች በአጭሩ ይፃፉ

- ዛሬ የተማርኩት አዲስ ነገር...
- ተግዳሮት (ፈተና) ወይም መደነቅ የተሰማኝ ጊዜ...
- በአሁኑ ወቅት የአየር ንብረት ለውጥ እና የሰዎች ፍልሰት እንዴት እንደተገናኙ አስባለሁ...
- አሁንም ድረስ በውስጤ ያለ አንድ ጥያቄ...
- ከዚህ እንቅስቃሴ (ትምህርት) በኋላ በተለየ መንገድ ምን ዓይነት እርምጃ መውሰድ እችላለሁ...

የቡድን ወይይት መመሪያ:- ለአመቻቾች የሚረዱ ጥያቄዎች

1. ከተማርከው/ሽው ነገር ውስጥ ይበልጥ የሚያስደንቀው ምን ነበር?
2. ይህ እንቅስቃሴ የአየር ንብረት ስደተኞችን በተመለከተ የነበረህን/ሽን አመለካከት እንዴት ቀየረው?
3. የአየር ንብረት ስደተኞች ከሚያጋጥሟቸው ፈተናዎች መካከል ያስገረመህ/ሽ ምንድን ነው?
4. ማህበረሰቡ ወይም መንግስታት ምን ዓይነት ድጋፍ ሊያደርጉላቸው ይችላሉ ብለህ/ሽ ታስባለህ/ሽ?
5. የተማርከውን/ሽውን ነገር በራስህ/ሽ ሕይወት ወይም ማህበረሰብ ውስጥ እንዴት ልትጠቀምበት/ሚበት ትችላለህ/ሽ?

ማጠቃለያ መገምገሚያ ቅፅ 1:- ከእንቅስቃሴዎች በኋላ የሚሞላ

(ይህ ቅፅ ማናቸውም ተግባራዊ እንቅስቃሴዎች—በተለይም የሚናጩ ጫዋታ፣ የካርታ ስራ ወይም ክርክሮች ከተጠናቀቁ በኋላ ጥቅም ላይ የሚውል ነው)

1. ምን ተከናወነ?

- በዚህ እንቅስቃሴ ውስጥ ምን አደረጉ? የእርስዎ ሚና ወይም ዋና ተግባር ምን ነበር?

2. ምን ተማሩ?

- ምን አዲስ አሳቦችን ወይም እውነታዎችን አገኙ? የሚያስገርም ወይም ግራ የሚያጋባ ነገር ነበር?

3. ምን ዓይነት ስሜት ፈጠረባችሁ?

- በችግሩ ውስጥ ለነበሩት (ለተሳተፉት) ሰዎች ርህራሄ ተሰማዎት? የእርስዎ አመለካከት በሆነ መንገድ ተለውጧል?

4. ይህ ለምን አስፈለገ (ለምን አስፈላጊ ሆነ)?

- በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት መካከል ስላለው ግንኙነት ለምን ማሰብ አስፈለገን? በዚህ ሂደት ውስጥ ይበልጥ የሚጎዳው ማነው? ለምንስ?

5. ምን ማድረግ ይችላሉ?

- ግንዛቤን ለማሳደግ ወይም ሰብአዊ ድጋፍ ለማድረግ ምን ዓይነት እርምጃዎችን (ትንሽም ይሁን ትልቅ) መውሰድ ይችላሉ?
- በዚህ ዙሪያ ይበልጥ ማወቅ የሚፈልጉት ነገር አለ?

6. ማጠቃለያ መገምገሚያ ቅፅ 2:- የክፍል ውይይት ወይም የቡድን ማስተንተኛ

(ይህንን ቅፅ ከእንቅስቃሴዎች በኋላ የሚደረጉ ውይይቶችን ለመምራት ወይም የጽሑፍ ሥራዎችን ለመስጠት ይጠቀሙበት)

1. በአየር ንብረት ለውጥ እና በሰዎች ፍልሰት (Migration) መካከል ምን ዓይነት ትስስር ወይም ግንኙነት አስተዋላችሁ?
2. በእንቅስቃሴው ሂደት ውስጥ ይበልጥ ልብ የሚነኩ ወይም ተፅዕኖ የነበራቸው (ኃይለኛ) ጊዜያት የትኞቹ ነበሩ?
3. የአየር ንብረት ለውጥ የእርስዎን ማህበረሰብ እንዴት ሊነካው ይችላል ብለው ያስባሉ?
4. ሰዎች በአየር ንብረት አደጋዎች ምክንያት ቀያቸውን ለቀው ለመሰደድ (ለመዛወር) በሚገደዱበት ጊዜ ምን ዓይነት መብቶች ሊኖሯቸው ይገባል?
5. በዚህ ዙሪያ አሁንም ድረስ በውስጣችሁ የሚመለሉ ምን ጥያቄዎች አሉ?

የትምህርት መሳሪያዎች

የአየር ንብረት ለውጥ እና የፍልሰት መጋጠሚያዎችን መረዳት ከእውነታዎች እና ከቁጥሮች የበለጠ ነገርን ይጠይቃል - ርህራሄን፣ ወሳኝ አስተሳሰብን እና የፈጠራ ተሳትፎን ይጠይቃል። ይህ ክፍል ትምህርትን በተለያዩ የዕድሜ ክልሎች እና የመማሪያ አካባቢዎች የበለጠ መስተጋብራዊ፣ ተደራሽ እና ተፅዕኖ ፈጣሪ ለማድረግ የተነደፉ የተለያዩ የትምህርት መሳሪያዎችን ያቀርባል።

በክፍል ውስጥ፣ በወጣቶች ማዕከል ወይም በማህበረሰብ ቦታ ውስጥ እየሰሩ ይሁኑ፤ እነዚህ መሳሪያዎች ውስብስብ ለሆኑ ዓለም አቀፍ ጉዳዮች በርካታ የመግቢያ ነጥቦችን ያቀርባሉ።

ከእይታ ኢንፎግራፊክስ እና ከእውነተኛ ህይወት የጉዳይ ጥናቶች እስከ ጨዋታዎች፣ የመልቲሚዲያ ይዘት እና ዲጂታል መድረኮች፣ እያንዳንዱ መሳሪያ የሚመረጠው ለሚከተሉት ነው፡-

ቁልፍ ፅንሰ ሀሳቦችን እና ግንኙነቶችን መረዳትን ያሻሽሉ የተለያዩ የመማሪያ ቅጦችን ይደግፉ (ምስላዊ፣ የቃል፣ የኪነቲክ፣ ዲጂታል) የግል ነጻብራቅን፣ የጋራ ትምህርትን እና ማህበራዊ ግንዛቤን ያሳድጉ ይህ ክፍል በአራት ተግባራዊ ምድቦች የተከፈለ ነው - የእይታ መርጃዎች፣ የመልቲሚዲያ፣ የቴክኖሎጂ መሳሪያዎች እና ውጫዊ ግብዓቶች - ይህም ክፍል ጊዜዎችዎን ከቡድንዎ ፍላጎቶች እና ፍላጎቶች ጋር እንዲጣጣሙ ያስችልዎታል።

በተለዋዋጭነት ይጠቀሙባቸው፡ እንደ ገለልተኛ እንቅስቃሴዎች፣ ተጨማሪ ግብዓቶች ወይም ለራስዎ ብጁ የመማሪያ ልምዶች መነሳሻ።

5.1 ኢንፎግራፊክስ እና የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎች (Infographics and Concept Maps)

እንደ ኢንፎግራፊክስ (የመረጃ ሥዕላዊ መግለጫዎች) እና የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎች ያሉ የእይታ ማስተማሪያ መሣሪያዎች፣ ስለ አየር ንብረት ለውጥ እና ፍልሰት ለማስተማር እጅግ አስፈላጊ ናቸው። እነዚህ መሣሪያዎች ተማሪዎች በተለያዩ ክስተቶች መካከል ያሉትን ትስስሮች እንዲያስተውሉ፣ መረጃዎችን በሥርዓት እንዲያደራጁ እና እርስ በእርስ የተገናኙ ውስብስብ ሥርዓቶችን በቀላሉ እንዲረዱ ያግዟቸዋል። በተለይም ምስላዊ መግለጫዎች የቋንቋ እንቅፋቶችን በመሻገር ግንዛቤን ሊያሳድጉ ስለሚችሉ፣ የተለያዩ ቋንቋዎች ተናጋሪዎች ባሉባቸው የክፍል ሁኔታዎች ውስጥ ከፍተኛ ጠቀሜታ አላቸው።

የማስተማር ዘዴዎች እና ጥቅሞቻቸው፡-

- **አስቀድመው የተዘጋጁ የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎችን መጠቀም፡-** አስተማሪዎች አስቀድመው የተሰሩ የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎችን ለተማሪዎች በማስተዋወቅ አዳዲስ ትምህርቶችን በቀላሉ ማስገንዘብ እና የተማሪዎችን የመማርና ዕውቀትን በነገረ-ሕሊናቸው ውስጥ የማቆየት (Retention) አቅም ማሳደግ ይችላሉ።
- **በተማሪዎች የሚዘጋጁ ኢንፎግራፊክስ እና የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎች፡-** ተማሪዎች ራሳቸው መረጃዎችን አደራጅተው የፅንሰ-ሀሳብ ካርታዎችን እና ኢንፎግራፊክስን እንዲሰሩ ሲደረግ፣ በሂደቱ ላይ ያላቸውን ቅሬታዎች ይጨምራሉ። ይህም ይበልጥ ጥልቅ የሆነ ማስተንተን (Reflection) እንዲያደርጉና በትምህርቱ ላይ ከፍተኛ ግንዛቤ እንዲጨብጡ ይረዳቸዋል።

የተግባር (እንቅስቃሴ) አሳቦች፡-

- **የራስዎን ኢንፎግራፊክ (የመረጃ ሥዕላዊ መግለጫ) ይፍጠሩ፡-** ተሳታፊዎች በቡድን በመሆን በሞጁሉ ውስጥ የተማሩትን ይዘት የሚያጠቃልል የሥዕል መግለጫ ወይም ኢንፎግራፊክ ያዘጋጃሉ። ለዚህም የተለያዩ የሥዕል መሣሪያዎችን ወይም የዲጂታል ዲዛይን መተግበሪያዎችን (እንደ Canva እና የመሳሰሉትን) መጠቀም ይችላሉ።

- የዕይታ ጋለሪ ጉብኝት (Gallery Walk):- የተዘጋጁትን የኢንፎግራፊክስ ሥዕሎች በክፍሉ ዙሪያ ግድግዳ ላይ ይሰቅሏቸው። ተሳታፊዎች ጥንድ ጥንድ በመሆን በክፍሉ ውስጥ እየተዘዋወሩ ሥዕሎቹን ይመለከታሉ፤ ማስታወሻ ይይዛሉ ወይም ጥያቄዎችን ይጠይቃሉ።
- የፅንሰ-ሀሳብ ካርታ ፈተና:- ውይይቱን በአንድ ቁልፍ ጥያቄ ይጀምሩ (ለምሳሌ:- "ድርቅ ወደ ፍልሰት/ስደት የሚመራው እንዴት ነው?")፤ በመቀጠልም በነጭ ሰሌዳ (Whiteboard) ወይም በዲጂታል መሣሪያ ላይ ተሳታፊዎችን በማሳተፍ የፅንሰ-ሀሳብ ካርታ በጋራ ይሳሉ።

ሊጠቀሙባቸው የሚችሏቸው መሣሪያዎች:-

- ለፅንሰ-ሀሳብ ካርታ ሥራ (Concept Mapping):- MindMeister, Coggle ወይም Miro
- ለኢንፎግራፊክስ ዲዛይን (Infographics):- Canva, Piktochart ወይም Easel.ly
- ከኢንተርኔት ውጭ (በአካል) ለሚሠሩ ካርታዎች:- ትልቅ ፖስተር ወረቀት፣ ባለቀለም ማርከሮች እና የሚለጠፉ ማስታወሻዎች (Sticky notes)።

5.2 ቪዲዮዎች፣ ዘጋቢ ፊልሞች እና የመልቲሚዲያ ግብዓቶች

የምስልና ድምጽ (ኦዲዮ-ቪዥዋል) ይዘቶች ተማሪዎችን ከአየር ንብረት ለውጥ እና ከፍልሰት ተጨባጭ የዓለም ተሞክሮዎች ጋር በስሜትም ሆነ በአእምሮ ለማገናኘት የሚያስችሉ እጅግ ኃይለኛ የትምህርት መሣሪያዎች ናቸው። ቪዲዮዎች፣ አጫጭር ፊልሞች፣ ዘጋቢ ፊልሞች (Documentaries)፣ አኒሜሽኖች እና መስተጋብራዊ ሚዲያዎች ተሳታፊዎች በዓለም ዙሪያ ያሉ ማህበረሰቦች የሚጋፈጧቸውን እውነታዎች በዓይናቸው እንዲያየና በጀሯቸው እንዲሰሙ ያደርጋሉ። ይህ አካሄድ በንድፈ-ሐሳባዊ መረጃዎች እና በተግባራዊ የሕይወት ተሞክሮዎች መካከል ያለውን ክፍተት ያጠባል።

የመልቲሚዲያ ግብዓቶች የተለያዩ የመማር ፍላጎቶችና ዘይቤዎችን የሚደግፉ በመሆናቸው፣ ትምህርቱን ይበልጥ ማራኪ፣ ለአጠቃቀም ቀላል እና ፍሬያማ ያደርጉታል።

መልቲሚዲያን ለምን እንጠቀማለን?

- ረቂቅ የሆኑ ፅንሰ-ሀሳቦችን በታሪክ አተራረክ (Storytelling) አማካኝነት ተጨባጭ ለማድረግ።
- የተለያዩ ማህበረሰቦችን ድምፅ እና የሕይወት ልምዶች ጎልተው እንዲሰሙ ለማድረግ።
- በምስላዊ ምልክቶች እና በትርጉም ጽሑፎች (Subtitles) አማካኝነት የቋንቋ ግንዛቤን ለመደገፍ።
- ንቁ ውይይቶችን ለመቀስቀስ፣ ርህራሄን ለማሳደግ እና የትችት/የምክንያታዊ አስተሳሰብን (Critical thinking) ለማጎልበት።

3. የሚመከሩ ቪዲዮዎች እና ዘጋቢ ፊልሞች

ርዕስ	መግለጫ	ምንጭ
ውሃው ሲያልቅ	በድርቅ ምክንያት በሚመጣው ፍልሰት ላይ ያተኮረ አጭር ዘጋቢ ፊልም።	ፒቢኤስ (PBS)
የሰው ልጅ ፍሰት (Human Flow)	ዓለም አቀፍ ፍልሰትን የሚያሳይ የአይ ዌይዌይ ፊልም፤ የአካባቢ መንስኤዎችን ጨምሮ።	በኸረት መልቀቅ መድረኮች ላይ ይገኛል
የUNHCR የአየር ንብረት ታሪኮች	በአየር ንብረት ለውጥ የተፈናቀሉ የግለሰብ ስደተኞች ታሪኮችን የሚያጎሉ አጫጭር ክሊፖች።	የUNHCR የዩቲዩብ ቻናል
የአየር ንብረት ለውጥ እንዴት ፍልሰትን እንደሚቀሰቅስ	የአየር ንብረት ለውጥ እንዴት መፈናቀልን እንደሚያስከትል አጭር ማብራሪያ።	የDW ዘጋቢ ፊልም
ከጥፋት ውሃ በፊት (Before the Flood)	የሊዮናርዶ ዲካፕሪዮ የአየር ንብረት ለውጥን የሚያጠናቅቅ ታሪካዊ ጉዞ።	ናሽናል ጂኦግራፊክ
የናሳ ምድር ምልክታዎች	የምድር የአየር ንብረት እና የገደብ ለውጥ ምስላዊ እይታ አኒሜሽን።	የናሳ የአየር ንብረት ፖርታል

ለትምህርት የሚሆኑ መተግበሪያዎች እና የበይነመረብ (የመስመር ላይ) መድረኮች

የተለያዩ የዲጂታል መተግበሪያዎችን እና የበይነመረብ መድረኮችን በትምህርት ሂደት ውስጥ ማካተት፣ ተማሪዎች ከክፍል ግድግዳዎች ባሻገር እርስ በእርስ የመገናኘት፣ አዳዲስ ነገሮችን የመመርመር እና በጋራ የመተባበር ዕድል ይሰጣቸዋል። እነዚህ የዲጂታል መሳሪያዎች እንደ አየር ንብረት ለውጥ እና የሰዎች ፍልሰት ያሉ ዓለም አቀፍ ጉዳዮችን በእውነተኛ ጊዜ (Real-time) መረጃዎች፣ በማስመለያ ሥርዓቶች (Simulations)፣ በምናባዊ ካርታዎች (Virtual maps) እና በታሪክ አተራረክ መድረኮች አማካኝነት ሕያው አድርገው ያቀርቧቸዋል።

ይህ አካሄድ ተማሪዎች ራሳቸውን ችለው እንዲማሩ፣ ድንበር ተሻጋሪ ትብብር እንዲያደርጉ እና ወቅታዊ የሆኑ ዓለም አቀፍ ተግዳሮቶችን በጥልቀት እንዲመረምሩ ያግዛል፤ ይህም በተለይ የተቀናጀ (የፊት ለፊት እና የዲጂታል) ትምህርትን ለመተግበር እና በቴክኖሎጂ ለበለጸጉ የዘመኑ ወጣቶች እጅግ ተስማሚ ነው።

ዲጂታል መሣሪያዎችን ለምን መጠቀም ያስፈልጋል?

- ወቅታዊ እና እውነተኛ የአየር ንብረት እንዲሁም የፍልሰት መረጃዎችን በቀላሉ ለማግኘት።
- በበይነተገናኝ (Interactive) ካርታዎች እና መረጃ ሰሌዳዎች (Dashboards) አማካኝነት ዓለም አቀፍ አዝማሚያዎችን ለመረዳት።
- ተማሪዎች በራሳቸው ፍጥነት በጥያቄና ምርምር ላይ የተመሠረተ ትምህርትን እንዲከተሉ ለማበረታታት።
- በተለያዩ መልክዓ ምድራዊ አካባቢዎች የሚገኙ ተማሪዎችን እርስ በእርስ ለማገናኘት።
- የተማሪዎችን የዲጂታል ቴክኖሎጂ እና የሚዲያ አጠቃቀም ግንዛቤ (Digital and Media Literacy) ለማሳደግ።

4. ለትምህርት የሚሆኑ መተግበሪያዎች እና የመስመር ላይ መድረኮች

መተግበሪያ / መድረክ	መግለጫ	ድህረ ገጽ / ሊንክ
የምድር ሰዓት (EarthTime)	የአየር ንብረት፣ የሕዝብ ብዛት እና የፍልሰት አዝማሚያዎች በጊዜ ሂደት እንዴት እንደሚለዋወጡ የሚያሳዩ በበይነተገናኝ ምስላዊ ምስሎች።	earthtime.org
የIOM የፍልሰት መረጃ መግቢያ በር	ከዓለም አቀፉ የፍልሰት ድርጅት የተገኙ ዓለም አቀፍ የፍልሰት መረጃዎች፣ ዳሽቦርዶች እና ክልላዊ ግንዛቤዎች።	migrationdataportal.org
የናሳ የአየር ንብረት ልጆች	ለወጣት ተማሪዎች ተስማሚ ስለ ምድር ሳይንስ መስተጋብራዊ እንቅስቃሴዎች እና ቀላል ማብራሪያዎች።	climatekids.nasa.gov
ካርታ ስዊፕ (MapSwipe)	ተጠቃሚዎች ለችግር ተጋላጭ የሆኑ አካባቢዎችን በካርታ ላይ በማተኮር፣ የሰብአዊ ምላሽን በመርዳት የሚያግዙበት የሞባይል መተግበሪያ።	mapswipe.org
የጋፕሚንድ መሳሪያዎች (Gapminder Tools)	ለዓለም አቀፍ የልማት አመልካቾች ተለዋዋጭ የውሂብ አሳሽ፣ የአካባቢ እና የፍልሰት ተለዋዋጮችን ጨምሮ።	gapminder.org/tools
የአየር ንብረት ገጽታ (Climatescape)	በዓለም ዙሪያ በአየር ንብረት ላይ ያተኮሩ ድርጅቶች እና ጠቃሚ ፕሮጀክቶች ሊፈለጉ የሚችሉበት መድረክ።	climatescape.org

በትምህርታዊ እንቅስቃሴዎች ውስጥ ጥቅም ላይ የሚውሉ የሥራ ሐሳቦች፡-

- **የመረጃ ፍለጋና ምርምር (Data Scavenger Hunt)**፡- ተማሪዎች የዓለም አቀፉን የስደተኞች ድርጅት (IOM) የመረጃ ቋት/ፖርታል በመጠቀም፣ በተመረጠ አንድ ክልል ውስጥ ያሉ 3 ዋና ዋና የስደት አዝማሚያዎችን ፈልገው እንዲያገኙ እና እንዲያቀርቡ ይጠይቋቸዋል።
- **የዘመን ተከታታይ ለውጥ ትንተና (Time-Lapse Analysis)**፡- ባለፉት አሥርተ ዓመታት ውስጥ የድርቅ መከሰት ወይም የባሕር ወለል ከፍታ መጨመር በአንድ የተወሰነ ክልል ላይ ያሳደረውን ተፅዕኖ በምስልና መረጃ ለመገምገም EarthTime መተግበሪያን ይጠቀሙ።
- **የመተግበሪያ ግምገማ እና ተሞክሮ ማጋራት**፡- ተሳታፊዎች አንድን የዲጂታል መተግበሪያ እንዲያስሱ ይመድቧቸዋል፤ በመቀጠልም የመተግበሪያውን ጥንካሬ፣ ድክመት እንዲሁም ለማሳበረሰብ ንቅናቄ (Activism) ወይም ለትምህርት ሊኖረው የሚችለውን ጠቀሜታ እንዲያጋሩ ያድርጉ።
- **ዓለም አቀፍ ድምፆች**፡- የጋፕማይንደር (Gapminder) ስታቲስቲካዊ መረጃዎችን ከተጨባጭ የሕይወት ታሪኮች (Case studies) ጋር በማጣመር፣ ከቁጥሮች ጀርባ ያሉትን ሰብአዊ ገጽታዎችና እውነተኛ ታሪኮች እንዲዳስሱ ያድርጉ።

ለዲጂታል ሥርዓተ-ትምህርት ውህደት ጠቃሚ ምክሮች፡-

- የመሳሪያዎችን ዝግጁነት እና የዋይፋይ (የኢንተርኔት) ግንኙነትን አስቀድመው ያረጋግጡ።
- በተማሪዎች መካከል እኩልነትን ለማረጋገጥ የታተሙ ጽሑፎችን ወይም ከኢንተርኔት ውጭ (Offline) የሚሠሩ አማራጮችን ያዘጋጁ።
- የዲጂታል ፍለጋ ሥራዎችን ከተግባራዊ (በአካል ከሚከናወኑ) እንቅስቃሴዎች ጋር ያጣምሩ።
- ዲጂታል ተደራሽነትን ለማገዝ እና ተማሪዎች እርስ በእርስ እንዲደጋገፉ በቡድን እንዲሠሩ ያበረታቱ።

ከተግባር ወደ ማጠናከሪያ ግብዓቶች (Actionable Resources)

ወደ ተጨማሪ የመረጃ ምንጮች የሚወስዱ አገናኞች (Links)፡- የተማሪዎችን ቀጣይነት ያለው ትምህርት እና የሥርዓተ-ትምህርት ልማትን ለመደገፍ፣ ይህ ክፍል በአየር ንብረት ለውጥ፣ በስደት/ፍልሰት እና በትምህርት መገናኛ ዙሪያ የሚሠሩ የታመኑ ድርጅቶችን፣ የትምህርት መድረኮችን እና የባለሙያ አውታረ መረቦችን ዝርዝር ያቀርባል።

እነዚህ ግብዓቶች ወቅታዊ መረጃዎችን፣ የመሳሪያ ኪትሎችን፣ የሥልጠና እድሎችን እና የባለሙያ መመሪያዎችን ይሰጣሉ - አስተማሪ፣ የወጣቶች ሠራተኛ፣ ፖሊሲ አውጪ ወይም ርዕሱን በጥልቀት ለመመርመር የሚፈልጉ ተማሪ ይሁኑ።

5. ተጨማሪ ሀብቶች እና ድርጅቶች

ድርጅት	የትኩረት አካባቢ	ድህረ ገጽ
UNHCR - የአየር ንብረት እርምጃ	መፈናቀል እና የአካባቢ አደጋዎች ጥበቃ	unhcr.org/climate-change
የIOM ፍልሰት የውሂብ ፖርታል	ዓለም አቀፍ የፍልሰት አዝማሚያዎች እና የውሂብ መሣሪያዎች	migrationdataportal.org
የአካባቢ ፍትህ አትላስ (EJAtlas)	የአየር ንብረት ግጭት እና የመቋቋም ሁኔታ ጥናቶች	ejatlas.org
የናሳ የአየር ንብረት (NASA Climate)	የአየር ንብረት ሳይንስ ምስላዊ እይታዎች እና የመማሪያ ሀብቶች	climate.nasa.gov
የወጣቶች የአየር ንብረት ላብራቶሪ	በወጣቶች የሚመራ የአየር ንብረት ፈጠራ እና ትምህርት	youthclimatelab.org
ዓለም አቀፍ የአንድነት ፕሮጀክት	ለዓለም አቀፍ የዜግነት ትምህርት የመልቲሚዲያ ታሪኮች	globalonenessproject.org
የአየር ንብረት ግንኙነት (Climate Outreach)	የህዝብ ተሳትፎ እና የአየር ንብረት ግንኙነት ስልቶች	climateoutreach.org
የትንቢያ ማዕከል (Red Cross/Red Crescent)	በአየር ሁኔታ ላይ የተመሰረተ ቅድመ እርምጃ እና ዝግጁነት	anticipation-hub.org

ተጨማሪ የንባብ እና የማስተማሪያ መርጃዎች (ቁሳቁሶች)፦

- «የአየር ንብረት ለውጥ እና የሰዎች ፍልሰት/ተንቀሳቃሽነት» — የዓለም አቀፍ የፍልሰተኞች ድርጅት (IOM) የትምህርት መጽሔት / መመሪያ።
- «የግራውንድስዌል (Groundswell) ሪፖርቶች» — በአየር ንብረት ለውጥ ምክንያት በሚከሰት የውስጥ ፍልሰት ላይ በዓለም ባንክ የተደረጉ ጥናቶች።
- «የአየር ንብረት ፍትሕን ማስተማር» — ከኦክስፋም (Oxfam) እና ከአየር ንብረት እውነታ ፕሮጀክት (Climate Reality Project) የተገኙ ጠቃሚ መጻሕፍትና ማጣቀሻዎች።
- «የዩኔስኮ (UNESCO) የአየር ንብረት ለውጥ ትምህርት ለዘላቂ ልማት» — የማስተማሪያ መሣሪያ ኪት (ቱልኪት)።

6. የባለሙያ አውታረ መጋሪቶች እና የመገናኛ ነጥቦች

ስም	የባለሙያነት ዘርፍ	እውቂያ / ሊንክ
የፍልሰት እና የአየር ንብረት ለውጥ መድረክ (MCCP)	የአካዳሚክ ምርምር እና የፖሊሲ ግንዛቤዎች	mccp.migrationpolicy.org
YOUNGO (የተባበሩት መንግስታት የወጣቶች ቡድን)	የወጣቶች እርምጃ በአየር ንብረት ፖሊሲ ላይ	youthclimatelab.org
የአየር ንብረት እውነታ መሪዎች አውታረ መረብ	በአየር ንብረት ጉዳዮች ላይ የሰለጠኑ አስተባባሪዎች	climaterealityproject.org
የፕላኔት መምህራን (Earth Day Network)	ዓለም አቀፍ የትምህርት አውታረ መረብ	earthday.org
የአፍሪካ የአየር ንብረት ሞቢሊቲ ኢኒሺቲቪ (ACMI)	በአፍሪካ የአየር ንብረት ተንቀሳቃሽነት (የአፍሪካ ቀንድን ጨምሮ)	climatemobility.org/initiatives/africa/
የምድር መሸሸጊያ (Earth Refuge)	በሕጎች ላይ ያተኮረ የህግ ማዕከል (ከአየር ንብረት ለውጥ የተፈናቀሉ ሰዎች)	earthrefuge.org

